

รายงานการวิจัย
"พิทักษ์โลกเสรี": คำอธิบายและการจัดการความจริงในการดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศของไทยในกรณีสงครามเวียดนาม

ดร. พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยด้านความสัมพันธ์ข้ามชาติและทางเลือกในการพัฒนา
ตุลาคม 2545

บทคัดย่อ

นับแต่จอมพล ป. พายประเทศเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโลกเสรีด้วยการประกาศรับรองรัฐบาลเป๋าได้ของ เวียดนามใต้ รัฐบาลได้เริ่มรณรงค์เรื่องคอมมิวนิสต์ต่างชาติบุกตลอดมาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับหน้าที่ "พิทักษ์โลกเสรี" ของตน กระแสเชิดชูโลกเสรี-ต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้ถูกสร้างสรรค์ด้วยวาทกรรมที่สร้างความรู้สึกถูกเกลียดชังต่อประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน โดยเฉพาะเวียดนามและจีนคอมมิวนิสต์ได้ถูกทำให้กลายเป็นคนป่า สัตว์ร้าย โจรทมิฬที่โหดเหี้ยม ไร้อารยธรรม ไร้ใจไม่ได้ ฯลฯ ขณะที่ฝ่าย โลกเสรีคือผู้พิทักษ์สันติภาพและเสรีภาพของโลก กระบวนการทำลายความเป็นมนุษย์ (dehumanization) ของฝ่ายตรงข้ามได้กลายเป็นเหตุผลอันชอบธรรมที่รองรับการใช้ความรุนแรงที่ยิ่งกว่าในการจัดการกับฝ่าย ศัตรู และที่สำคัญ "ความจริง" ที่ถูกสร้างโดยรัฐบาลและระบบราชการในยุคนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก สถาบันหลักของชาติและสื่อมวลชนไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งให้เห็นถึงความสำเร็จของการจัดการความจริง ของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

กระบวนการต่อต้านนโยบายโลกเสรีได้เริ่มขึ้นนับแต่ต้นทศวรรษ 2490 โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวดังกล่าว แต่ต้องหยุดชะงักลงหลังการขึ้นมามีอำนาจของรัฐบาล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในต้นทศวรรษ 2510 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สงครามเวียดนามอย่างเต็มตัวแล้ว เริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านสงครามเวียดนาม-จักรวรรดินิยมอเมริกาเกิดขึ้น โดยเริ่มต้นจากปัญญาชนไทยกลุ่มเล็กๆ และค่อยๆ ขยายตัวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย พวกเขาได้ช่วยกันเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม กระแสต่อต้านได้พัฒนาใหญ่โตต่อมาที่รัฐบาลหลัง 14 ตุลาคม 2516 จำต้องรับฟัง อย่างไรก็ตาม เมื่อขบวนการนักศึกษาหลัง 14 ตุลาได้ถือเอาภาระกิจขับไล่ฐานทัพอเมริกาออกจากประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การปฏิวัติสังคมนิยม สงครามเวียดนามและการดำรงอยู่ของฐานทัพได้ถูกอธิบายใหม่ด้วยกรอบทฤษฎีลัทธิเหมาอิสต์ ฉะนั้น ขณะที่การต่อต้านคอมมิวนิสต์ของฝ่ายรัฐเป็นการปลุกกระแส ชาตินิยมที่อิงอยู่กับอเมริกา ขบวนการต่อต้านสงครามเวียดนามเป็นกระแสชาตินิยมที่อิงอยู่กับลัทธิ เหมาอิสต์

ท่ามกลางบรรยากาศการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาที่รุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะนับแต่กลางปี 2518 ผู้นำฝ่ายขวาได้ใช้ประเด็นฐานทัพอเมริกามาใช้เพื่อทำลายขบวนการนักศึกษา พวกเขาไม่เพียงสร้างเรื่องเท็จเกี่ยวกับความสำคัญของฐานทัพอเมริกาต่อความมั่นคงของไทยขึ้นมา แต่ยังกล่าวหาว่าการขับไล่ฐานทัพของนักศึกษามีจุดประสงค์เพื่อต้องการปูทางให้เวียดนามเข้ายึดครองประเทศไทย นักศึกษาถูกกล่าวหาว่าเป็นญวนหรือสมุนญวน พร้อมๆ ไปกับการโหมกระพือข่าวลือเรื่องกองกำลังเวียดนามกำลังแทรกซึมเข้าสู่ประเทศไทย ขณะเดียวกัน ชาวญวนอพยพในภาคอีสานก็ได้กลายเป็นเหยื่อของความ รุนแรง อันเป็นส่วนหนึ่งการปลุกกระดมให้เกิดความเกลียดชังเวียดนามและขบวนการนักศึกษา กล่าวได้ว่า วาทกรรมแห่งความเกลียดชังเวียดนามที่สร้างขึ้นในยุคของสงครามเวียดนามได้กลายมาเป็นอาวุธสำคัญใน การปราบปรามคนในชาติเดียวกัน

Abstract

After Field Marshall Phibunsongkhram had decided to side with the “Free World” under the leadership of the United States, his government then faced widespread opposition, behind which was the Communist Party of Thailand (CPT). To counter such movements, the government launched the anti-communist propaganda and laws in order to legitimize its Free World policy and at the same time to suppress its opponents.

This was the prelude to Thailand’s extensive involvement in the Vietnam War in the following decades. Between the mid-1960s and early-1970s, Thailand allowed the use of its airbases for the US aerial bombardments in Northern Vietnam, Laos and Cambodia. The Thanom-Prapat government also sent troops to fight in Vietnam. The government justified its “defending the Free World” duties by propagandizing the communist invasion and the pro-Free-World campaign, which followed by the use of hatred discourses against its neighboring Indochinese countries. The Vietnamese and Chinese in particular were portrayed as loathsome beast, uncivilized, untrustworthy and inhumane, who wanted to conquer Thailand, while Thailand as the Free World agent was the defender of world peace and freedom. The dehumanization process was the legitimate basis for Thailand to employ violence against its neighbors. Such constructed “truth” was supported by the nation’s important institutions but also widely praised by the Thai press. This overwhelming support proved the success of the government’s truth management.

In the late 1960s when Thailand was participating full-scale involvement in the Vietnam War, however, began the anti-Vietnam War, anti-American Imperialism movements. Initiated by a small group of intellectuals and later spreaded into the universities. They challenged the legitimacy of the Vietnam War policy and questioned the nation’s dignity and sovereignty on Thailand being the US military bases to invade its neighboring countries. Anti-Vietnam-War activities had become so widespread and so influential that even the post-October 14, 1973 governments had to acknowledge the movement’s demands. However, after the October 1973 incident, the expulsion of the US military bases campaign become part of socialist revolution strategy embraced by the increasingly radical student movement. While the Thai state allied with the American in stirring up nationalism against the alien threat, the left employed the Chinese-model of Maoism to form nationalism discourse against the American and Thai states.

In the midst of confrontation between the rightists and the leftists, right-wing leaders began to exploit the US military base issue to counter and subsequently destroy the student movements. The former not only built up lies on the importance of US bases to Thailand’s national security but also accused the students’ anti-US bases campaign of an assistance to Vietnamese invasion of Thailand. The right-wing, on the one hand, repeatedly stated that the students were either Vietnamese or Vietnamese supporters and, on the other hand, sent out rumors that Vietnamese troops had penetrated the country. At this time, Vietnamese refugees in the northeast region became the victims of violence, an outcome of hatred campaign against the Vietnamese and students. The right-wing, in other words, employed the Vietnamese-hatred discourse as a weapon to suppress the people of the same nation.

ด้วยความขอบคุณ

งานวิจัยชิ้นนี้คงไม่มีทางสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างได้หากผู้เขียนมิได้รับความช่วยเหลืออย่างมากมาจาก คุณประจักษ์ ก้องกีรติ ที่กรุณาค้นหาข้อมูลเกือบทั้งหมดและยังเป็นธุระดำเนินการเรื่องต่างๆ ให้กับผู้เขียน อีกด้วย คุณธนาพล อิวสกุล เป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้เคยช่วยสืบค้นเอกสารต่าง ๆ ให้กับผู้เขียน

หากไม่ใช่ด้วยแรงกระตุ้นจากอาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ มิให้ผู้เขียนละทิ้งงานวิจัยนี้เสียตั้งแต่ ยังมีได้ลงมือ ผู้เขียนก็คงสูญเสียโอกาสที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากการทำวิจัยนี้

อาจารย์สมบัติ จันทรวงศ์ และคุณวิกิจ สุขสำราญ ได้กรุณาเป็นธุระประสานงานให้กับนักวิจัยใน โครงการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกรุณาช่วยอุดหนุนทางการเงินให้กับการทำงานครั้งนี้

ขอขอบคุณสำหรับความเห็นและข้อเสนอแนะอันมีค่าที่ได้รับจากเพื่อนและท่านอาจารย์เหล่านี้: เกษียร เตชะพีระ, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ธงชัย วินิจจะกุล, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, สมบัติ จันทรวงศ์, สุรชาติ บำรุงสุข และสุคทัย นิตติ ภาวครพันธุ์ ผู้ให้ทั้งคำวิจารณ์ กำลังใจ และคอยหาหนังสือให้อ่าน

ขอบกพร่องใด ๆ ที่ย่อมต้องมีอยู่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

บทคัดย่อ	i
Abstract	ii
กิตติกรรมประกาศ	iii
บทนำ	1
- ความสำคัญของสงครามเวียดนาม	2
- ประเทศไทยในสงครามเวียดนาม	3
- ถนนไฮเวย์และฐานทัพ	7
- กลไกพิทักษ์โลกเสรี	11
- วิถีวิทยา: คนป่ากับความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัว	15
- ขอบเขตการวิจัย	17
บทที่ 1: โลกเสรีปะทะคนป่า	19
- แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับคอมมิวนิสต์	19
- เวียดนามที่น่าสะพึงกลัว	22
- คอมมิวนิสต์มาแล้ว!	26
- สงครามเพื่อโลกเสรี	31
- การจัดการความจริงกรณีฐานทัพ	32
- การจัดการความจริงกรณี"นักรบจางฮงฮัก"	40
- บทบาทของสื่อมวลชน	43
บทที่ 2: ขบวนการต่อต้านโลกเสรี	50
- ไทยกึ่งเมืองขึ้นอเมริกา	50
- จากหอคอยางช้าง	55
- สู่การเคลื่อนไหวมวลชน	61
บทที่ 3: คอมมิวนิสต์มีมิตร?	68
- แง่ก๊โกลโฮม	68
- สงครามที่ไร้ประโยชน์	70
- จีน: โจรกลับใจ	72
- เวียดนาม: โจรเหิมเกริม	76
บทที่ 4: จากสงครามเวียดนามสู่ 6 ตุลา	80
- ฐานทัพและกำลังทหารสหรัฐฯหลังปี 2516	80
- ขวาทินมาตซ้าย: ฐานทัพกับภัยฉุฉุน	81

- การสร้าง "ความจริง"กรณีค่ายรามสูร-เกาะคา	88
- เวียดนามอพยพ: บททดสอบวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง	91
- พระราชดำรัส 2517-2519	95
- ควันหลง	102
บทส่งท้าย	103
- "ความจริง" ที่เหลืออยู่	103
บรรณานุกรม	106

บทนำ

"Either you are with us or you are with the terrorists." (หากท่านไม่เป็นพวกเรา ท่านก็เป็นพวกผู้ก่อการร้าย) คำกล่าวของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ต่อสภาของเกรส ในปลายเดือนกันยายน 2544 ไม่นานหลังโศกนาฏกรรม 11 กันยายน คือข้อเสนอที่อเมริกากำลังบังคับให้กับประชาคมโลกต้องเลือก เป็นข้อเสนอที่ถูกหยิบยื่นให้ด้วยท่าทีข่มขู่ของมหาอำนาจที่มีความหมายชัดเจนว่าหากประเทศอื่นๆ ไม่สนับสนุนอเมริกาก็เท่ากับเป็นศัตรูของอเมริกา สำหรับวอชิงตัน โลกทุกวันนี้มีแค่สองฝ่ายเท่านั้น คือ ฝ่ายต่อต้านการก่อการร้ายกับฝ่ายผู้ก่อการร้าย หรือระหว่างคุณธรรม (the good) กับความชั่วร้าย (the evil) นั่นเอง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง การใช้ความรุนแรงอันน่าสะพรึงกลัว (terror) ให้กับฝ่ายตรงข้ามนั้นถูกใช้ เป็นอาวุธทางการเมืองของอเมริกาตลอดมาอย่างน้อยนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็น ที่สำคัญก็คือ ท่ามกลางความ เชื่อที่ว่า ทุกวันนี้เรามีเสรีภาพทางข่าวสารข้อมูลอย่างเต็มที่ ผู้คนจำนวนมากดูเหมือนจะคิดว่าตนเข้าใจดีว่า การก่อการร้าย (terrorism) คืออะไร ทั้ง ๆ ที่นักสังคมศาสตร์ตะวันตกต่างยอมรับว่ายากที่ให้อำนาจจำกัดความ (definition) ที่สามารถครอบคลุมการก่อการร้ายที่มีความหลากหลายรูปแบบวิธีการและสาเหตุที่เกิดขึ้น ตลอดช่วงประวัติศาสตร์ได้ กระนั้นก็ตาม ความพยายามที่จะอธิบายถึงที่มาของความรุนแรง ของความ กับ แค้นใจของผู้ก่อความรุนแรง กลับถูกปฏิเสธไม่ให้มีที่ทางสาธารณะ ด้วยเกรงว่าคำอธิบายจะเท่ากับเป็น การสร้างความชอบธรรมและความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้ก่อความรุนแรงในที่สุด และเมื่อปราศจากคำเข้าใจถึง ที่มาของความรุนแรง ความหมายของการก่อการร้ายและผู้ก่อการร้ายจึงวนเวียนอยู่กับคนและภาษากลุ่มหนึ่ง เท่านั้น เช่น โลกอิสลาม, ชาวมุสลิม, อิรัก, อิหร่าน, ปาเลสไตน์, การปะทะทางอารยธรรม ระหว่างโลกอาหรับ กับตะวันตก, การปะทะกันของอิสลามกับคริสเตียน เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง ทางประวัติศาสตร์ อย่างน้อยนับจากยุคอาณานิคม โลกตะวันตกคือผู้ที่ใช้ความรุนแรงอันน่าสะพรึงกลัวเป็น อาวุธทางการเมือง เพื่อเข้าปกครอง กดขี่ ปรามปรามผู้คนในส่วนอื่น ๆ ของโลกมากที่สุด ดังที่เอดเวิร์ด ซาอิดชี้ว่านโยบายการใช้การก่อการร้ายในฐานะแนวคิดรวบยอด (totalizing concept) ถูกริเริ่มขึ้นโดย อิสราเอลนับแต่กลางทศวรรษ 1970 (ราวกลาง 2510) เพื่อใช้สำหรับเข่นปายให้กับปฏิบัติการทุกอย่างของ ปาเลสไตน์ที่มุ่งต่อต้านการยึดครองของอิสราเอล โดยเป็นการเดินตามรอยเท้าของนักล่าอาณานิคมฝรั่งเศส ในอัลจีเรียและอเมริกาใน สงครามเวียดนามนั่นเอง¹ ทั้งนี้ การเมืองโลกทุกวันนี้จึงดูไม่ต่างจากยุคสงครามเย็น เท่าไรนัก ที่โลกถูกแบ่ง ออกเป็นสองขั้วระหว่างสิ่งที่เรียกว่า "โลกเสรี" กับ "โลกคอมมิวนิสต์" ความเป็น กลาง การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เป็นสิ่งที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เอาเสียเลย ดังที่ นักวิชาการตะวันตกชื่อดังที่ศึกษา ในเรื่องพัฒนาการของการต่อต้านการก่อการร้ายสรุปว่าการโหมประโคมเรื่องการก่อการร้าย (terrorism) โดย โลกตะวันตกก็เป็นเพียงอีกรูปแบบหนึ่งของโรคกลัวภัยในยุคนั้นเอง² การศึกษากระบวนการสร้างความจริงเกี่ยวกับ สงครามเวียดนามอันเป็นจุดสุดยอดความขัดแย้งในยุคนั้นเองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในห้วง

¹ Edward W. Said, "Identity, Negation and Violence," *New Left Review*. 171, (September/October 1988), pp. 46-62.

² Noam Chomsky, *The Culture of Terrorism*, London: Pluto Press, 1988.

ประเทศไทยกับอินโดจีน กระนั้นก็ตาม บทบาทที่สำคัญยิ่งของ ไทยในสงครามเวียดนามกลับไม่ใช่หัวข้อที่ นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยให้ความสนใจแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจำเป็นต้องย้ำในที่นี้ว่าเป้าหมายของงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้มีได้อยู่ที่การศึกษา พัฒนาการว่าด้วยบทบาทของไทยในสงครามเวียดนาม หรือเป็นการศึกษาหาความจริง (truth) เกี่ยวกับ สงครามเวียดนาม แต่เป็นความพยายามเริ่มต้นที่จะเข้าใจทัศนคติ จุดยืน และมุมมองของไทยที่มีต่อ สงครามเวียดนามและบทบาทของตน ด้วยการพิจารณาคำอธิบายและวิธีการจัดการและสร้าง "ความจริง" ของรัฐไทยในกรณีดังกล่าว กล่าวคือ รัฐบาลไทยได้ใช้วิธีการและเหตุผลชนิดใดที่ทำให้ประชาชนยอมรับ และคล้อยตามนโยบายโลกเสรีของตน อะไรคือ "ความจริง" เกี่ยวกับสงครามเวียดนามที่ถูกนำเสนอโดย รัฐบาลไทย เป็นความพยายามที่จะขุดลงไปที่วาทกรรมที่เป็นฐานทางอำนาจให้กับการจัดการ "ความจริง" ของ รัฐไทยในสงครามเวียดนาม ซึ่งวาทกรรมที่ถูกผลิตขึ้นมานี้อาจมิได้มี "ความจริง" รองรับเลยก็ได้ แต่มัน ได้ กลายมาเป็น "ความเป็นจริง" (reality) ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

นอกจากนี้ การเข้าร่วมสงครามเวียดนามและการหลั่งไหลของเจ้าหน้าที่ทหารอเมริกันเข้าสู่ประเทศ ไทยได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญที่ปัญญาชนไทยหัวรุนแรงในต้นทศวรรษ 2510 หยิบยกขึ้นมาเพื่อวิพากษ์ ชนชั้นนำไทยและอเมริกา จากการเคลื่อนไหวของคนกลุ่มเล็ก ๆ ได้ถูกขยายใหญ่ขึ้นโดยเฉพาะหลังการ เปลี่ยนแปลงทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 การขับไล่ฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐออกจากไทย กลาย เป็นภาระกิจหลักอันหนึ่งของขบวนการนักศึกษา จึงน่าสนใจว่าฝ่ายคัดค้านได้ใช้กระบวนการและคำ อธิบาย ชนิดใดในการต่อสู้กับ "ความจริง" ที่กลายมาเป็นอุดมการกระแสหลักของสังคมไทยในขณะนั้น

แต่ก่อนที่จะเข้าสู่หัวข้อทฤษฎีและวิธีวิทยา (methodology) ผู้เขียนเห็นว่าการให้รายละเอียดที่มากขึ้น เกี่ยวกับบทบาทของไทยในสงครามเวียดนามเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ประเทศไทยในสงครามเวียดนาม

สงครามเวียดนามเป็นผลพวงโดยตรงของสงครามเย็นระหว่างโลกทุนนิยมกับโลกคอมมิวนิสต์ โดยขยายตัวเข้าสู่เอเชียเมื่อคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงสามารถยึดอำนาจในจีนได้สำเร็จในปี 2492 และเริ่มให้การสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศต่างๆในเอเชีย ขณะเดียวกัน ในอินโดจีน ฝรั่งเศสกำลังเผชิญกับขบวนการเรียกร้องเอกราชที่เข้มแข็งมากขึ้นโดยเฉพาะในเวียดนาม ผู้นำของสหรัฐฯ ในขณะนั้นคือประธานาธิบดีทรูแมน เห็นว่าเอกราชสำหรับเวียดนามหมายถึงชัยชนะของคอมมิวนิสต์ การ สูญเสียเวียดนามจะนำไปสู่การสูญเสียพื้นที่อื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กับคอมมิวนิสต์ในที่สุด ทัศนะเช่นนี้วางอยู่บนกรอบทฤษฎีโดมิโน (the Domino Theory) ที่กำหนดยุทธศาสตร์โลกของวอชิงตัน ใน ยุคสงครามเย็น อเมริกาเริ่มพาตัวเองเข้าสู่ความขัดแย้งในอินโดจีนในปี 2493 หลังจากเห็นว่าขบวนการ เวียดนาม ินห์ภายใต้การนำของโฮจิมินห์เริ่มมีความสัมพันธ์กับโลกคอมมิวนิสต์ วอชิงตันจึงประกาศสนับสนุน การ ยึดครองอินโดจีนของฝรั่งเศสและส่งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารให้กับฝรั่งเศสในเวียดนาม⁴

⁴ Ibid. p. 12.

นับจากเดือนมกราคม 2496 วิกฤติการณ์ในอินโดจีนได้ทวีความตึงเครียดมากขึ้น กองกำลัง เวียดนามสามารถยึดครองพื้นที่มากกว่าสองในสามในเวียดนามเหนือและบริเวณชายฝั่งทะเลเกือบทั้งหมด ของภาคกลางและภาคใต้ พวกเวียดนามก็ยังรุกเข้าไปทำสงครามกับฝรั่งเศสถึงหลวงพระบาง และในปลายปี เดียวกันนั้น กำลังของขบวนการคอมมิวนิสต์ปะเทศลาวก็เข้ายึดเมืองท่าแขก (ตรงข้ามกับนครพนม) สถานการณ์ดังกล่าวชี้ว่ายุทธศาสตร์ทางทหารของฝรั่งเศสล้มเหลวโดยสิ้นเชิง สหรัฐอเมริกาเตือนให้ฝรั่งเศส ให้มอบเอกราชแก่เวียดนามและปรับยุทธศาสตร์ทางการทหารใหม่ โดยใช้กองกำลังของชาวเวียดนามเป็น หลักในการต่อสู้กับพวกเวียดนาม⁵ เพราะการดำรงอยู่ของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสยิ่งทำให้ฝ่ายเวียดนามได้ รับการสนับสนุนจากชาวเวียดนามในฐานะกองทัพต่อสู้เพื่อเอกราช อเมริกายังต้องการมีส่วนในการกำหนด ยุทธศาสตร์ทางทหารกับฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว เพราะไม่ต้องการให้อเมริกาเข้ามา มี อิทธิพลเหนืออินโดจีน วอชิงตันจึงเห็นว่าตนจะต้องเข้าไปมีบทบาทโดยตรงในอินโดจีนมากขึ้น⁶

ประเทศไทยเข้าสู่สงครามเย็นเมื่อจอมพล ป. ประกาศเข้าร่วมกับฝ่ายโลกเสรีด้วยการรับรองรัฐบาล จักรพรรดิเบ๋ไคของเวียดนามในปีพ.ศ.2493 และสนับสนุนสหรัฐด้วยการส่งกองทหารไทยไปร่วมรบ ใน สงครามเกาหลีในปีเดียวกัน และเมื่อมีเค้าว่าฝรั่งเศสกำลังจะปราชัยในเวียดนาม สหรัฐฯได้วาง ยุทธศาสตร์ ทางทหารใหม่โดยมีไทยเป็นศูนย์กลางปฏิบัติการต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับในเดือนมีนาคม 2496 จีนได้ประกาศจัดตั้งรัฐไทยอิสระขึ้นในสิบสอง ปันนา ทำให้ วอชิงตันกลัวว่าจีนต้องการใช้ฐานเป็นฐานสนับสนุนการก่อการร้ายในภูมิภาค จึงยืนยัน ความเหมาะสม ของประเทศไทย อีกทั้งรัฐบาลไทยก็เป็นรัฐเดียวในขณะนั้นที่ยินยอมพร้อมใจร่วมมือกับ ผู้นำโลกเสรีอยู่แล้ว ประเทศไทยจึงได้รับมอบหมายให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาต่อต้าน คอมมิวนิสต์ตามแผนของ สภาความมั่นคงของสหรัฐฯ ผู้นำไทยได้ยินยอมพร้อมใจให้ประเทศไทยรับ หน้าที่เป็นพันธมิตรแนวหน้า ของโลกเสรีด้วยการให้ทหารอเมริกันจำนวนมากเข้ามาประจำในไทย, ทำอาภาศยานของไทย 8 แห่งถูก ใช้เป็นฐานทัพสำหรับปฏิบัติการของอเมริกาในสงครามเวียดนาม คือ ที่สนามบินดอนเมือง, โคราช, นครพนม, ตากลิ (นครสวรรค์), อุครธานี, อุบลราชธานี, อุตะเถา (ชลบุรี), และน้ำพอง (ขอนแก่น), ไทยยัง เป็นศูนย์ฝึกทหารฝ่ายขวาในลาว เวียดนาม และกัมพูชาภายใต้การ กำกับของหน่วยสืบราชการลับอเมริกา หรือ C.I.A. ตลอดจนส่งทหารไทยไปร่วมรบในเวียดนามได้ ผลประโยชน์มหาศาลในรูปของความช่วยเหลือ ด้านต่างๆ และข้ออ้างเรื่องภัยคอมมิวนิสต์จะเป็นเหตุผล สำคัญที่ผลักดันให้ผู้นำไทยนำประเทศเข้าร่วมใน สงครามที่มีได้ประกาศนี้ อเมริกาส่งกำลังทหารของตนเข้า สู่สงครามเวียดนามถึงกว่า 600,000 คน ขณะที่ กำลังทหารอเมริกันที่หลังไหลเข้าสู่มาประจำอยู่ในประเทศ ไทยได้ทวีจำนวนขึ้นถึง 48,000 คนในปี 2516

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอเมริกาจะทุ่มเทความช่วยเหลือให้กับฝรั่งเศส แต่ก็ไม่สามารถป้องกันความ ปราชัยของฝรั่งเศสที่เวียดนามในปี 2497 ในที่สุด ฝรั่งเศสยินยอมให้มีการประชุมที่เจนีวาในเดือน เมษายนปีเดียวกัน สนธิสัญญาเจนีวาระบุให้แบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนชั่วคราวตามเส้นขนานที่ 17 ทาง

⁵ Fineman, Daniel, *A Special Relationship: the United States and Military Government in Thailand, 1947-1958*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997, pp. 169-175.

เหนือให้อยู่ภายใต้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (หรือ DRV) ของโฮจิมินห์ และทางใต้ของ อีก รัฐบาลหนึ่ง, บังคับให้ถอนทหารต่างชาติออกจากเวียดนามทั้งสองส่วน ยกเว้นทหารฝรั่งเศสจำนวนหนึ่ง ซึ่ง ยังคงอยู่ในเวียดนามใต้ชั่วคราว นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2499 เพื่อให้ชาวเวียดนาม คัดสินว่าจะรวมเวียดนามเป็นหนึ่งเดียวหรือไม่ อเมริกาเห็นว่าสนธิสัญญาเจนีวาเป็นความพ่ายแพ้ทาง การ เมืองของคนด้วย เพราะเชื่อว่าหากปล่อยให้มีการเลือกตั้ง ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะต้องได้รับชัยชนะ อเมริกาจึง ปฏิเสธที่จะรับรองสนธิสัญญาฯ การถอนตัวของฝรั่งเศสจากอินโดจีนทำให้อเมริกาเร่งแสวงหา หนทางขยาย อิทธิพลของตนในภูมิภาคนี้ วอชิงตันผลักดันให้มีการประชุมที่มานิลาในเดือนกันยายน ปีเดียวกัน นำไปสู่ การก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (Southeast Asian Treaty Organization) ซึ่งเป็นกลไกที่รองรับการแทรกแซงทางทหารของอเมริกาในอินโดจีน ประกอบด้วย สหรัฐฯ, ไทย, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์, อังกฤษ, ฝรั่งเศส, ปากีสถาน, ฟิลิปปินส์ และเมื่อถึงยุคของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยุทธ ศาสตร์ใหม่ของอเมริกาก็ยังได้รับการสานต่ออย่างแข็งขัน

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่ทำให้ประเทศไทยเริ่มแสดงบทบาทในฐานะแนวหน้าของโลกเสรีใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หาได้เริ่มที่สมรภูมิเวียดนามในทันทีไม่ หากแต่เป็นที่ราชอาณาจักรลาว ความผัน พวน ทางการเมืองในลาวนับแต่ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาเจนีวาปี 2497 เป็นเงื่อนไขที่กระชับ ความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาให้เหนียวแน่นมากยิ่งขึ้น การเข้าไปพัวพันใน กิจ การของลาวนี้เองที่เปิดโอกาสให้ประเทศไทยได้เตรียมตัวเองทั้งในด้านการทูต การทหาร และจิต วิทยา สงครามในฐานะแนวหน้าของโลกเสรี

สถานการณ์ทางการเมืองและการทหารในเวียดนามใต้ก็ถดถอยลงอย่างรวดเร็วนับแต่เดือนธันวาคม 2503 ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ ประกาศตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ (the National Liberation Front) หรือที่รู้จักกันในนาม “เวียดกง” ซึ่งฮานอยได้ประกาศให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในปีต่อมา การก่อ การร้ายในเวียดนามใต้ก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว หลังจากจบการเดินทางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกลาง ปี 2504 รองประธานาธิบดีจอห์นสันได้ทำรายงานเสนอต่อรัฐบาลเคนเนดีว่า หากต้องการรักษา ไทยและ เวียดนามใต้ซึ่งเป็นโคมิโนตัวสำคัญในยุทธศาสตร์ของอเมริกาเอาไว้ สหรัฐฯจะต้องทุ่มเทความ พยายามทุก ด้านให้กับสองประเทศนี้เพื่อเป็นฐานที่มั่นในการต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้

นอกจากนี้ นับแต่ปี 2504 นอกจากเหตุการณ์ในเวียดนามใต้ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถรุกคืบได้ อย่างรวดเร็วแล้ว เหตุการณ์โลกระหว่างปี 2503-2505 ยังมีผลต่อนโยบายทางทหารของสหรัฐฯในเวียดนาม กล่าวคือ การปฏิวัติคิวบาในปี 2503, ความล้มเหลวของสหรัฐฯในการบุกคิวบาในปี 2504 หรือที่รู้จักกันใน นาม the Bay of Pigs, และการเผชิญหน้ากับโซเวียตในกรณีเบอร์ลินในปีเดียวกัน, ตลอดจนปัญหาในลาว เหตุการณ์เหล่านี้เป็นเสมือนบททดสอบความสามารถของอเมริกาในการรับมือกับคอมมิวนิสต์ แต่กลับ สร้างความอับอายและท้าทายความน่าเชื่อถือในแสนยานุภาพของสหรัฐฯ วอชิงตันจึงจำเป็นต้องแสดง แสนยานุภาพของตนให้ปรากฏ ในเวลานั้นก็คือที่สมรภูมิเวียดนาม นับแต่กรณี the Bay of Pigs วอชิงตันได้

จัดตั้งกองกำลังพิเศษขึ้นในเวียดนาม โดยถือเป็นแนวคิดและกลไกใหม่ในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งในอนาคตอาจนำไปใช้กับที่อื่นๆ ได้ ฉะนั้น สงครามเวียดนามจึงเป็นบททดสอบนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์⁶

ในเดือนสิงหาคม 2507 ประธานาธิบดีจอห์นสันเสนอให้รัฐสภาอเมริกันลงมติให้อำนาจกับประธานาธิบดีที่จะระดมกลไกทั้งหลาย รวมทั้งกำลังทหารเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มตินี้ชื่อว่า มติอ่าวตังเกี๋ย (the Tonkin Gulf Resolution) ได้เสียงรับรองอย่างท่วมท้นทั้งจากสภาล่างและ วุฒิสภา ในทางปฏิบัติ มติอ่าวตังเกี๋ยอนุญาตให้กองทัพสหรัฐฯโจมตีทางอากาศต่อเวียดนามเหนือ ด้วยข้ออ้างว่า ฐานอยุ่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายของพวกเวียดกงในเวียดนามใต้ ทั้งๆที่ข้อมูลของหน่วยข่าวกรอง ของสหรัฐฯชี้ว่าความสำเร็จในการสู้รบในเวียดนามใต้เป็นฝีมือของพวกเวียดกงเสียเป็นส่วนใหญ่ขณะที่ เวียดนามเหนือให้ความช่วยเหลือแก่พวกเวียดกงน้อยมาก มตินี้จึงเท่ากับเป็นการเปิดทางให้รัฐบาลอเมริกัน ขยายการทำสงครามในเวียดนามอย่างเต็มที่⁷ ในทันทีหลังการเลือกตั้งในเดือนพฤศจิกายน 2507 ประธานาธิบดีจอห์นสันได้อนุมัติแผนการขยายสงครามในเวียดนาม ซึ่งแผนการนี้แบ่งออกเป็นสองระยะด้วยกัน ระยะแรกเป็นการโจมตีทางอากาศในลาวและปฏิบัติการโจมตีลับในเวียดนามเหนือ ระยะที่สอง ขยายการโจมตีทางอากาศเข้าไปในเขตเวียดนามเหนือ ปฏิบัติการดังกล่าวรู้จักกันในนาม “ยุทธการสายฟ้าคำราม” (Operation Rolling Thunder) ซึ่งฐานทัพอากาศในไทยถูกใช้เพื่องานนี้แต่แรกเริ่ม จากเดิมที่ระบุว่ายุทธการ สายฟ้าคำรามเป็นเพียงแผนปฏิบัติการที่มีขอบเขตจำกัด แต่ยิ่งนานไป ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ยิ่งมีชัยมากขึ้น และรัฐบาลทหารเวียดนามใต้ก็เปลี่ยนหน้ากันตลอดเวลา สหรัฐฯจึงยังต้องขยายปฏิบัติการทำลายล้าง เวียดกงให้หนักขึ้น จากเดิมที่ออกปฏิบัติการสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง ก็ค่อยๆ กลายเป็นภารกิจต่อเนื่องรายวัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะหยุดยั้งการรุกของฝ่ายคอมมิวนิสต์⁸ ในเดือนมีนาคม 2508 ทหารอเมริกันในเวียดนาม ได้มีเพียง 27,000 คน แต่พอถึงเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันเพิ่มขึ้นเป็น 148,300 คน และขึ้นสูงสุดใน เดือนมีนาคม 2512 เป็น 541,000 คน

⁶ Kolko, Gabriel, *Vietnam: Anatomy of War 1940-1975*. London, Allen&Unwin, 1985, pp. 112-113.

⁷ *Ibid.* pp. 122-125.

⁸ Duiker, William J. *The Communist Road to Power in Vietnam*. Boulder: Westview Press, 1981, pp. 236-237.

ถนนไฮเวย์และฐานทัพอเมริกา^{*}

การก่อสร้างถนนไฮเวย์และฐานทัพในประเทศไทยด้วยความช่วยเหลือจากอเมริกา ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในปฏิบัติการทางทหารของอเมริกันในสงครามเวียดนามนั้นเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2497 ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าวิกฤตการณ์ในลาวที่สร้างความกังวลให้กับผู้นำไทยทำให้ความร่วมมือทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐกระชับแน่นขึ้น ความช่วยเหลือจากสหรัฐนับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงมุ่งพัฒนาศักยภาพทางทหารของไทยมากขึ้น แม้แต่ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจก็มีเหตุผลทางยุทธศาสตร์การทหารรวมอยู่ด้วย ฉะนั้น การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอย่างขนานใหญ่ในขณะนี้จึงมิได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเท่า นั้น แต่ต้องการเชื่อมโยงกรุงเทพฯเข้ากับเขตชนบท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีชายแดนติดต่อกับอินโดจีนเพื่อรองรับปฏิบัติการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ทั้งในอินโดจีนและชนบทไทย

นับแต่ปีพ.ศ. 2497-2503 งบประมาณระบบขนส่งทางบกและอากาศมีสัดส่วนถึงร้อยละ 46.9 ของงบความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ไทยได้รับจากสหรัฐ โดยยูซอม (The United State Operation Mission) ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารงบประมาณของสหรัฐในต่างประเทศ ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเกือบจะทุกโครงการสร้างถนนในไทย ผลงานชิ้นสำคัญชิ้นแรกคือ ถนนมิตรภาพ (สระบุรี-นครราชสีมา) ที่ใช้งบประมาณถึง 20 ล้านดอลลาร์ (ได้รับจากอเมริกา 13.6 ล้านดอลลาร์) เป็นถนนไฮเวย์สายแรกที่เชื่อมกรุงเทพฯ เข้ากับภาคอีสาน, ถนนไฮเวย์สายสำคัญสายที่สอง (2500-2508) คือกรุงเทพฯ-สระบุรี ที่เชื่อมเข้ากับถนนมิตรภาพ, ระหว่างปี 2498-2503 มีการสร้างถนนสายพิชฌุโลก-หล่มสัก เชื่อมภาคอีสานเข้ากับภาคเหนือ, และระหว่างปี 2502-2504 ยูซอมได้ปรับปรุงเส้นทางระหว่างนครราชสีมา-หนองคาย นอกจากนี้ ได้ปรับปรุงเส้นทางรถไฟในประเทศ และขยายทางรถไฟอุดร-หนองคาย จึงเห็นได้ว่าเมื่อถึงปี 2508 ซึ่งเป็นระยะที่ไทยเข้าร่วมในสงครามเวียดนามเต็มตัว ระบบขนส่งทางบกในไทยได้ขยายเครือข่ายไปจนจดชายแดนด้านตะวันออก

ที่สำคัญไม่น้อยกว่าถนนและรถไฟคือระบบขนส่งทางอากาศ เอกสารของยูซอมระบุถึงเป้าหมายของการพัฒนาระบบขนส่งทางอากาศว่าเพื่อให้ไทยมีสนามบินทันสมัยที่เอื้อประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร ทำหน้าที่ทั้งขนส่งในกิจการบินพลเรือนและเป็นฐานป้องกันทางอากาศสำหรับประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาและซีโต้ นับแต่เมษายน 2498 ยูซอมได้เริ่มโครงการพัฒนาขยายสนามบินในไทยอย่างขนานใหญ่ (ต่อมาภาระด้านนี้ได้ยกไปให้กับจัสแม็ก) การก่อสร้างสนามบินที่โคราช, ดาเกี, อุตรธานี, อุบลราชธานี, และเชียงใหม่เสร็จสมบูรณ์ในเดือนกุมภาพันธ์ 2503 อเมริกายังช่วยติดตั้งอุปกรณ์สมัยใหม่ให้กับสนามบินที่พิชฌุโลก สงขลา ภูเก็ต เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ นครสวรรค์ แม่สอด ตาก ฯลฯ

ระบบสื่อสารโทรคมนาคมของไทยก็ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าในยุคนี้นี้ด้วยเช่นกัน ในปี 2504 อเมริกาได้ช่วยก่อสร้างหอบังคับการบินใหม่ที่สนามบินดอนเมือง ทำให้กรุงเทพฯมีระบบควบคุมการบิน ที่ทันสมัยที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในปลายปีเดียวกันนั่นเอง ดอนเมืองก็ถูกใช้เป็นฐานปฏิบัติ การของหน่วยลาดตระเวนทางอากาศของอเมริกันในลาว ต่อมาเมื่อมีการสร้างฐานทัพอื่นๆเพิ่มขึ้น ดอนเมือง จึง

^{*} ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อสร้างฐานทัพและโครงการสาธารณูปโภคต่างๆในบพนี้ อ้างจาก Randolph, *op.cit.* pp. 20-26, 49-66.

ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางปฏิบัติการขนส่งทางอากาศระหว่างไทยกับสหรัฐและเป็นฐานสนับสนุน-ประสานงานส่งกำลังบำรุง ในปีเดียวกัน สหรัฐฯยังได้พัฒนาฐานทัพที่ดากลิ จ. นครสวรรค์

เมื่อรัฐบาลโงดินห์เดียมถูกรัฐประหารในปี 2506 วอชิงตันเริ่มตระหนักว่าสถานการณ์ในเวียดนามอาจขยายเป็นสงครามขนาดใหญ่ ขณะที่ฐานทัพในเวียดนามได้ไม่สามารถขยายต่อไปได้ การขยายสงครามในเวียดนามทำให้อเมริกาต้องการฐานทัพขนาดใหญ่เพื่อรองรับปฏิบัติการรบทางอากาศ ซึ่งในภูมิภาคนี้แม้แต่รัฐบาลไทยเท่านั้นที่เปิดโอกาสทางการเมืองและกฎหมายให้อเมริกาเข้ามาใช้ดินแดนไทยอย่างเสรี อีกทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ การที่ฐานทัพส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคอีสาน ทำให้สะดวกกับการบินไปโจมตีเวียดนามเหนือและลาว และในแง่ของความปลอดภัย อเมริกาไม่ต้องกังวลมากนักกับการก่อวินาศกรรมเครื่องบิน ดังที่ประสบเป็นประจำในเวียดนามใต้ ในแง่เศรษฐกิจ อเมริกาสามารถประหยัดงบประมาณได้มากกว่าการบินออกจากฐานทัพที่เกาะกวม ประมาณว่า หากส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดบี-52 ออกจากไทย ในแต่ละรอบจะใช้เวลาอย่างน้อยลง 4,000 ไมล์ และประหยัดค่าใช้จ่ายถึง 8,000 ดอลลาร์ ฉะนั้น นับแต่ปี 2507 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ทหารอเมริกันเริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ฐานทัพในไทยอย่างรวดเร็ว ในสิ้นปี 2507 มีเจ้าหน้าที่กองทัพอากาศอเมริกัน 3,000 นาย และเครื่องบินรบ 75 ลำประจำการอยู่ในไทย ตัวเลขได้พุ่งขึ้น เป็น 45,000 คนในปี 2510

นับแต่ปี 2505 สหรัฐฯได้เริ่มพัฒนาโคราชให้เป็นฐานทัพทันสมัยที่พร้อมรบได้ทันที ในปี 2508 สหรัฐฯ ได้ติดตั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น รถถัง รถบรรทุก รถจี๊ป สะพาน รางรถไฟ ปืนสารพัดชนิด และกระสุนมีมูลค่าถึง 50 ล้านดอลลาร์ให้กับฐานทัพแห่งนี้ โคราชจึงเป็นทั้งคลังยุทธสัณหาระ (logistical base) และฐานบินที่สำคัญในสงครามเวียดนาม เฉพาะในปี 2508 ฐานทัพที่โคราชส่งเครื่องบินอเมริกันออกไปโจมตีฝ่ายตรงข้ามมากกว่า 10,000 ครั้ง ในช่วงเวลาเดียวกัน สหรัฐฯก็เริ่มพัฒนาฐานทัพที่นครพนมให้เป็นที่ตั้งของหน่วยสืบค้นและช่วยเหลือ (search and rescue) ในปี 2507 ฐานทัพอเมริกาก็ถือกำเนิดขึ้นที่อุดรธานี อีกแห่งหนึ่ง ทำหน้าที่หลักเช่นเดียวกับที่นครพนมรวมทั้งเป็นที่ตั้งของหน่วยลาดตระเวนทางอากาศด้วยการถ่ายภาพเป้าหมายการโจมตีและบันทึกผลการโจมตี ฐานทัพที่อุดรฯยังถูกใช้เป็นฐานฝึกปฏิบัติการรบทางอากาศให้กับทหารลาวฝ่ายขวา มีนักบินของไทยเข้าร่วมฝึกและปฏิบัติการจริงและสหรัฐฯเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในกิจกรรมลับนี้ ต่อมาเมื่อขนาดของกองกำลังอเมริกันในไทยขยายใหญ่ขึ้น วอชิงตันได้จัดตั้งกองบัญชาการกองทัพอากาศสหรัฐฯขึ้นที่อุดรธานี โดยอยู่ได้บังคับบัญชาของกองบัญชาการกองทัพอากาศที่ 7 ของสหรัฐฯในเวียดนามใต้ อุดรธานีจึงกลายเป็นศูนย์กลางควบคุมสงครามอากาศ ในไทย

ในปี 2507 รัฐบาลดอนมดแดงให้สหรัฐฯใช้ฐานทัพในไทยสำหรับหน่วยลาดตระเวนถ่ายภาพทางอากาศและปฏิบัติการสืบค้นและช่วยเหลือในลาว สถานทูตอเมริกันที่เวียงจันทน์สามารถส่งเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ที่ฐานทัพอุดรฯให้ออกปฏิบัติการได้ตลอดเวลา ต่อมาในเดือนมกราคม 2508 สหรัฐฯและรัฐบาลฝ่ายขวาลาวเริ่มปฏิบัติการร่วมทิ้งระเบิดโจมตีเส้นทางโฮจิมินห์ ฐานทัพในไทยจึงได้รับใช้ปฏิบัติการลับทั้ง

ระเบิดในลาวถี่มากขึ้น จากที่มีไม่ถึง 20 ครั้งในปี 2507 เพิ่มขึ้นเป็น 1,563 ครั้งในปี 2508, 7,316 ครั้งในปี 2509, 6,700 ครั้งในปี 2511, และมากกว่า 90,000 ครั้งในปี 2512¹⁰

และเพื่อรองรับการขยายตัวของสงครามเวียดนาม ในเดือนมกราคม 2507 ประเทศไทยก็มีฐานทัพเพิ่มขึ้นอีกแห่งที่อุบลราชธานี แคร่ระยะ 6 เดือนแรกที่เปิดทำการฐานทัพที่อุบลฯได้ส่งเครื่องบินออกปฏิบัติการมากกว่า 10,000 เที่ยวบิน และเมื่อถึงเดือนสิงหาคม 2511 ตัวเลขได้ทะยานขึ้นมากกว่า 50,000 เที่ยวบิน และเพื่อต้อนรับป้อมปืนรบ B-52 สหรัฐฯได้ลงมือสร้างลานบินขนาด 11,000 ฟุตให้กับฐานทัพของ กองทัพอากาศไทยที่อุตะเถาจนเสร็จในเดือนกรกฎาคม 2509 และในปลายปี 2511 สหรัฐฯมีเครื่องบินรบ ประจำการอยู่ในไทย 600 ลำ กำลังทหารอเมริกันในไทยขึ้นสูงสุดในปี 2516 เป็น 48,000 นาย ต่อมาในปี 2515 สนามบินที่ อ. น้ำพอง จ.ขอนแก่น ได้รับการปรับปรุงเพื่อต้อนรับเครื่องบินไอพ่นโจมตีทิ้งระเบิด ที่ย้ายมาจากดานัง

เมื่อมีฐานทัพแล้วก็จำเป็นต้องมีสายพานป้อนยุทธปัจจัยให้กับกองทัพอากาศ สหรัฐฯลงทุนพัฒนาสัตหีบซึ่งอยู่ใกล้กับฐานทัพอากาศอุตะเถาให้เป็นท่าเรือน้ำลึกทันสมัยขนาดใหญ่ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ท่าเรือ กลองเตยที่แน่นขนัดและล่าช้า ในปี 2510 ได้สร้างถนนเชื่อมต่อสัตหีบเข้ากับถนนมิตรภาพ ทำให้การขนส่งกำลังทหารนาวิกโยธินจากสัตหีบไปยังโคราชและฐานทัพอื่นๆในภาคอีสานสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ไม่จำเป็นต้องผ่านเข้ากรุงเทพฯให้เสียเวลา

บทบาทอันสำคัญยิ่งของประเทศไทยในสงครามเวียดนามนี้ ล้วนวางอยู่บนข้อตกลงทางวาจาอย่างหลวม ๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่อเมริกันกับผู้นำทางทหารของไทย ผู้มีบทบาทสำคัญในขณะนั้นคือ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกลาโหม(2506-2516), จอมพลประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และพล.อ.อ.ทวิ จุลละทรัพย์ เสนาธิการทหาร ซึ่งแม้จะตกลงว่าฐานทัพเป็นสมบัติของรัฐบาลไทย ชูธงชาติไทยเพื่อแสดงว่ารัฐบาลไทยยังมีอธิปไตยเหนือพื้นที่บริเวณฐานทัพ, การใช้ฐานทัพแต่ละครั้งจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ไทย แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นสิ่งที่ไม่มี ความหมายมากนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่ปี 2508 ที่ปฏิบัติการโจมตีเวียดนามเหนือและลาวดำเนินไป ตลอด 24 ชั่วโมง บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่ไทยได้รับแจ้งก็หลังจากเครื่องบินกำลังจะออกจากลานบินแล้ว ผลตอบแทนที่รัฐบาลไทยได้รับจากการอนุญาตให้สหรัฐฯใช้ฐานทัพในไทยอย่างเสรี ก็คือมูลค่าความช่วยเหลือที่เพิ่มมากขึ้น ดังที่นายวิลเลียม พี. คลีเมนต์ (William P. Clement) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง กลาโหมของสหรัฐฯ แถลงต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสหรัฐฯถึงเหตุผลที่ให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่ไทย เมื่อปี 2518 ว่าความช่วยเหลือช่วยให้สหรัฐฯสามารถคงสิทธิในการใช้ฐานทัพในไทยเอาไว้ซึ่งนับว่าช่วย อเมริกาประหยัดงบประมาณมากกว่าการขอเช่าจากไทย อีกทั้งการเช่าจะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าการดำรง อยู่ของฐานทัพอเมริกาในไทยเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศ¹¹

¹⁰ Ibid. pp. 54-55.

¹¹ อ้างใน Randolph, op.cit. pp. 64, 77.

กลไกพิทักษ์โลกเสรี

ในยุคของสงครามเย็น สงครามชนิดหนึ่งที่ดำเนินควบคู่กันไปและสามารถทำให้โลกร้อนระอุได้อยู่ตลอดเวลา นับแต่สงครามโลกครั้งที่สองก็คือ สงครามโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda war) คงเป็นเพราะในยุคที่ทั้งฝ่ายโลกเสรีและคอมมิวนิสต์ต่างมีระเบิดปรมาณูจำนวนมหาศาลไว้ในครอบครองด้วยกันทั้งคู่ การตัดสินใจทำสงครามจริง ๆ อาจหมายถึงการสร้างหายนะให้กับตนเองด้วย สงครามโฆษณาชวนเชื่อจึงเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยและจะสร้างประสิทธิผลได้มากที่สุด กลไกทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมทั้งของรัฐและเอกชนตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ถูกระดมมาเพื่อสร้างพลังให้กับสงครามชนิดนี้ ในอังกฤษ นับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองหรือหลังการปฏิวัติรัสเซียในปีพ.ศ.2450 (ค.ศ.1907) ละครเวทีเช่น *The Bolshevik Peril* (2462/1919) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอภาพแห่งความชั่วร้ายของระบอบคอมมิวนิสต์ เช่น ความเสื่อมทรามทางเพศ, การยกเลิกการแต่งงาน, การล่มสลายของจักรวรรดิ เป็นต้น หรือละครเวทีเรื่อง *The Forcing House* ที่ผู้นำการปฏิวัติต้องยอมรับในตอนจบว่าระบอบสังคมนิยมเป็นสิ่งที่ใช้ไม่ได้ เพราะ "มันเรียกร้องให้มีคุณสมบัติที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์"¹³ หน่วยงาน Information Research Department ในสังกัดของ The British Foreign Office ที่มีสำนักงานอยู่ทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทย ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลต่อต้านคอมมิวนิสต์ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ นักการเมือง นักวิชาการ สหภาพแรงงาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชน ด้วยวิธีการที่ไม่ระบุมาจากหน่วยงานของตน เพื่อหวังให้คนเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อของตนอีกต่อหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับ BBC และสำนักข่าวต่างประเทศอื่น ๆ ทำให้ IRD สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อแนวทางข่าวที่เสนอออกมา IRD ยังสนับสนุนทางการเงิน อย่างลับ ๆ ในการพิมพ์หนังสือชื่อดังอย่าง *Animal Farm* และ *Nineteen Eighty-Four* ออกเผยแพร่ทั้งในโลกทุนนิยมและคอมมิวนิสต์¹⁴ ในอเมริกาในยุคแห่งความกลัวภัยแดง สื่อมวลชน, พวกแคทอลิก, นักวิชาการ, บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ, สหภาพแรงงาน, กลุ่มแม่บ้าน, ผู้นำชุมชนกลุ่มน้อย เช่น ยิว ต่างมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านคอมมิวนิสต์หรือแม้แต่สนับสนุนงานของ CIA (Central Intelligence Agency) การสนับสนุนทางการเงินของ CIA ต่อศิลปิน, นักดนตรี, วารสาร และนักวิทยาศาสตร์ระหว่าง ทศวรรษ 1950-1960 ล้วนมีเป้าหมายแอบแฝงพ่วงมาด้วยทั้งนั้น หาใช่เพียงเพื่อสร้างเวทีวัฒนธรรมที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตยตามที่กล่าวอ้างไม่ เจ้าหน้าที่ของ CIA พยายามสอดแทรกยุทธศาสตร์ต่อต้าน คอมมิวนิสต์เข้าไปในงานศิลปะอยู่เสมอ¹⁵

ในกรณีของไทยก็ดูจะไม่ต่างกันมากนัก ซึ่งน่าจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ไทยได้เรียนรู้กระบวนการโฆษณาชวนเชื่อจากอังกฤษและอเมริกามาไม่น้อยทีเดียว เช่น ในสมัยจอมพล ป. มีการใช้การเล่นลิเกและละครทางวิทยุเพื่อทำสงครามจิตวิทยา โดยกรมประชาสัมพันธ์มีคำสั่งให้บรรดาคณะลิเกและคณะละคร ให้

¹³ Steve Nicholson, *British Theatre and the Red Peril: The Portrayal of Communism 1917-1945*. Exeter, UK, University of Exeter Press, 1999.

¹⁴ Paul Lashmar and James Oliver, *Britain's Secret Propaganda War 1948-1977*, Stroud, UK, Sutton, 1998.

¹⁵ Frances Stonor Saunders, *Who Paid the Piper? The CIA and the Cultural Cold War*. London, Granta Books, 1999.

ใส่เนื้อหาต่อต้านคอมมิวนิสต์เข้าไปในท้องเรื่องด้วย¹⁶ ทั้งนี้ในช่วงต้นของสงครามเย็น ผู้ที่ขยันขันแข็ง ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์หาใช่เจ้าหน้าที่ไทย แต่คือสำนักข่าวสารอเมริกา (The United States Information Services-USIS) ที่ประจำอยู่ในไทยที่ทำหน้าที่ผลิตและเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนไทยอีกต่อหนึ่ง โดยมี เนื้อหาเน้นที่ความชั่วร้ายของระบอบคอมมิวนิสต์ในโซเวียตและชีวิตที่ดั่งามของอเมริกา¹⁷ USIS และ สำนัก ข่าวสารอังกฤษ (British Information Services) ยังมีบทบาทสำคัญในงานด้านสงครามจิตวิทยา ของรัฐบาล ไทย เช่น ป้อนข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือที่ให้กับไทยและภาระกิจต่างๆของโลกเสรีในการ จรรโลงสันติ ภาพของโลก เพื่อให้กรมประชาสัมพันธ์ใช้ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและจัดพิมพ์ *วิทยุสารประจำวัน*¹⁸ ในหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ที่ออกไปในชนบทเพื่อเผยแพร่การต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็มักมีเจ้าหน้าที่ ของ USIS ติดตามไปด้วยเสมอ¹⁹ การจัดส่งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปดูงานปราบ คอมมิวนิสต์และการพัฒนาในประเทศต่างที่มีอเมริกาเป็นสปอนเซอร์เป็นสิ่งที่จัดทำกันมาตั้ง แต่ปี พ.ศ. 2509²⁰

หลังจากรัฐบาลจอมพล ป. ประกาศเป็นพันธมิตรกับโลกเสรี รัฐบาลไทยจึงเริ่มดำเนินการขยาย เครือข่ายงานโฆษณาชวนเชื่ออย่างจริงจัง มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อทำหน้าที่นี้ ได้แก่ *คณะกรรมการ รักษาการณ์กลาง* เป็นหน่วยงานสูงสุดที่ตัดสินปัญหาและรับผิดชอบการต่อต้านและปราบปรามคอมมิวนิสต์, *คณะกรรมการอบรมข้าราชการและประชาชน*, (ปัจจุบันไม่มีหน่วยงานนี้แล้วแต่การจัดอบรมตามแนว นโยบายของรัฐบาลก็ยังคงสืบมา) และ*กรมประมวลราชการแผ่นดิน* ทำหน้าที่ฝึกอบรมข้าราชการและ ประชาชนให้เข้าใจกลวิธีของคอมมิวนิสต์และคอยจัดทำแผนปราบปรามคอมมิวนิสต์ ต่อมาปีพ.ศ.2502 เปลี่ยนชื่อเป็น*กรมประมวลข่าวกลาง* และเป็น *สำนักข่าวกรองแห่งชาติ* ใน ปีพ.ศ.2528 และยังอยู่มาถึง ปัจจุบัน²¹ นอกจากนี้ยังมี*สันติบาลเสรีพันธุ์และสภาวินธรรมแห่งชาติ* แต่หน่วยงานทั้งสองถูกยุบเลิกไป ใน สมัยสฤษดิ์ ในสมัยรัฐบาลถนอม-ประภาส ได้มีการตั้ง *กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์* ขึ้นในปี พ.ศ. 2508 ต่อมาเปลี่ยนเป็น*กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน* (กอ.รมน.) ทำหน้าที่วางแผนบังคับ บัญชา ควบคุมกองกำลังในการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง²²

¹⁶ แต่ดูเหมือนดูจะไม่ได้รับความนิยมมากนักเพราะฝ่ายเจ้าหน้าที่เองก็บ่นว่าเนื้อหาจืด ผู้ฟังเบื่อหน่าย จนการแสดงเกือบจะไม่มีคนมาชม สำหรับผู้ฟัง ดู สยามรัฐ. 1 ตุลาคม 2495, น. 18.

¹⁷ Fineman, *op.cit.*, pp. 120-121.

¹⁸ กข., (2) สร.020.92/47. สำนักนายกรัฐมนตรี.

¹⁹ กข., (3) สร.0201.13.1/28. สำนักนายกรัฐมนตรี.

²⁰ สารประชาชน. 3, 108 (24 กรกฎาคม 2509).

²¹ ธงชัย พึ่งกันไทย, *ลัทธิคอมมิวนิสต์และนโยบายต่อต้านของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2468-2500*, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชา ประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520, น. 391-392.

สภาวินธรรมแห่งชาติ ตั้งขึ้นในปี 2485 พอปี 2495 รัฐบาลก็ตั้งกระทรวงวัฒนธรรม หลังจอมพลสฤษดิ์ยึดอำนาจจากจอมพล ป. ได้มีมติ ให้ ยุบสภาวินธรรมแห่งชาติและกระทรวงวัฒนธรรมในปี 2501 ให้เหลือเพียงกองวัฒนธรรม สังกัดกรมการศาสนา หลังจากนั้น กิจกรรมทาง วัฒนธรรมก็กระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ จน พ.ศ.2522 จึงมีการตราพรบ.ตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น ให้มีฐานะ เทียบเท่ากรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

²² ทักษิณ เจริญศิริ, “กอ.รมน. บทความเพื่อกล่อมศิคอมมิวนิสต์ให้หลับ,” *วารสารธรรมศาสตร์*. 10, 2 (มิถุนายน 2524), น. 106-113.

เอกสารทางราชการชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลได้ใช้หน่วยราชการทั่วประเทศโดยเฉพาะในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกลไกสำคัญในทำสงครามโฆษณาชวนเชื่อในพื้นที่ชนบทอย่างเต็มที่ เช่น ในเดือนสิงหาคม 2499 อธิบดีกรมประมวลราชการแผ่นดินในขณะนั้นคือ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ มีหนังสือไปยังจังหวัดต่างๆ ให้จัดอบรมบรรยายสงครามจิตวิทยาเดือนละหนึ่งครั้งและให้เกณฑ์ข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย, ผู้นำหรือผู้ที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ครู, พระภิกษุ, แพทย์, สมาชิกสภาจังหวัด, นักธุรกิจ, ทนายความ, ฯลฯ โดยกรมประมวลฯ เป็นผู้จัดทำเนื้อหาคำบรรยายส่งไปให้ ส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาวิทยากรเอง ซึ่งเนื้อหาของคำบรรยายประกอบด้วยภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ต่อ สถาบันหลักของชาติ, ต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและเสรีภาพ, ความเข้มแข็งของโลกเสรี, ผลงานของรัฐบาล, กลวิธีต่างๆ ที่คอมมิวนิสต์ใช้เพื่อยึดครองประเทศไทย ฯลฯ การอบรมมักจบท้ายด้วยการฉายภาพยนตร์ต่อ ด้านคอมมิวนิสต์²³ การจัดหน่วยวัฒนธรรมเคลื่อนที่ออกไปอบรมชาวบ้านโดยเน้นเปรียบเทียบความดีงาม ของวัฒนธรรมไทยกับคอมมิวนิสต์เป็นสิ่งที่ทำกันสม่ำเสมอ²⁴

เทคโนโลยีสมัยใหม่เช่นสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือที่ทำให้สงครามโฆษณาชวนเชื่อขยายอาณาเขตออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้นโดยเฉพาะนับแต่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ที่ความสัมพันธ์กับอินโดจีนเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้เร่งขยายการกระจายเสียงไปยังเขตชนบทห่างไกลโดยเฉพาะในภาคอีสานและเหนือที่สามารถรับคลื่นวิทยุจากลาวและฮานอยได้ชัดเจนแต่ไม่สามารถรับฟังข่าวสารจากทางกรุงเทพฯ เหตุผลประการหนึ่งที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ติดตั้งสถานีวิทยุในภาคอีสานขึ้นในปีพ.ศ.2503 ก็คือพบว่าประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีได้พูดถึงคำที่ข้าราชการเห็นว่าไม่น่าจะพูด เช่นคำว่า “จักรวรรดินิยมอเมริกา” จึงทำให้เกิดความวิตกว่าการโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์กำลังมีอิทธิพลต่อประชาชนในอีสาน²⁵ ในปี 2507 ด้วยความช่วยเหลือจากอเมริกา รัฐบาลลอนดอนได้ติดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงที่เชียงใหม่โดยมีกลุ่ม เป้าหมายอยู่ที่ชาวเขาในเขตห่างไกลเพื่อแข่งขันกับสถานีวิทยุของจีนคอมมิวนิสต์ที่ถ่ายทอดจากเมืองคุนหมิง²⁶ และเพื่อให้การรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้ผลมากขึ้น ก็จำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีเครื่องรับวิทยุไว้รับข่าวสารด้วยเช่นกัน รัฐบาลลอนดอนจึงมีนโยบายส่งเสริมให้มีการผลิตวิทยุทรานซิสเตอร์ราคาถูกออกจำหน่ายแก่ประชาชน ในปี 2507 ประเทศไทยมีสถานีวิทยุทั่วประเทศมากกว่า 80 สถานีสังกัดหน่วยราชการ ทั้งหมด เฉพาะกองทัพก็มีสถานีวิทยุในสังกัดมากกว่า 50 สถานี ซึ่งรัฐบาลก็ตระหนักถึงศักยภาพใน ด้านนี้เป็นอย่างดีและมักมีคำสั่งให้สถานีวิทยุเหล่านี้ให้ความร่วมมือสอดแทรกเนื้อหาต่อต้านคอมมิวนิสต์ไว้ ในรายการต่างๆของสถานี²⁷ นับแต่ต้นทศวรรษ 2500 สถานีโทรทัศน์เริ่มมีบทบาทมากขึ้นเช่นกัน และที่ควรบันทึกไว้ก็คือ เมื่อสภาความมั่นคงแห่งชาติจัดรายการ “พบกับหนังสือพิมพ์” ทางสถานีโทรทัศน์ ของกองทัพบก

²³ กชช., มท.0201.2.1.43/277. กระทรวงมหาดไทย.

²⁴ กชช., มท.0201.2.1.43/76. กระทรวงมหาดไทย.

²⁵ พิมพ์ไทย. 10 เมษายน 2503.

²⁶ สยามนิกร. 23 ตุลาคม 2507.

²⁷ ชาวไทย. 15 กุมภาพันธ์ 2507; สยามนิกร. 5 กรกฎาคม 2507.

เป็นครั้งแรก ปัญหาภัยคอมมิวนิสต์จากอินโดจีนเป็นประเด็นหลักที่ถูกหยิบมานำเสนอ²⁸ แต่หากในเขตพื้นที่ใดที่ขีดความสามารถการกระจายเสียงของวิทยุและโทรทัศน์ไปไม่ถึง กรมประชาสัมพันธ์ก็รับภาระจัดหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ออกไปในชนบท โดยมุ่งโฆษณานโยบายการพัฒนาของ รัฐบาลแทรกไปกับการแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ, ฉายภาพยนตร์เพื่อดึงดูดประชาชน และแจกพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว²⁹

นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์นับแต่รัฐบาลจอมพล ป. ได้จัดพิมพ์ วิทยุสาร/ประจำวัน ที่มุ่งเผยแพร่ข้อมูลฝ่ายรัฐบาลไปยังประชาชนในเขตชนบท และนับเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2507 รัฐบาลจอมพลถนอม ภาวยได้การดำเนินงานของกรมประชาสัมพันธ์ได้ออกวารสารรายสัปดาห์ สารประชาชน ที่มียอดพิมพ์ถึงครั้ง ละ 40,000 ฉบับ ซึ่งก็จะเผยแพร่อย่างกว้างขวางสู่คนหลากหลายอาชีพและทั่วทุกภาคของประเทศโดยดูได้จากจดหมายที่ส่งเข้ามายังคอลัมน์ต่างๆ มีทั้งข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน ชาวบ้านทั่วไป นักเรียน นักศึกษา³⁰ ซึ่งเรื่องราวเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์และสงครามเวียดนามกินเนื้อที่หน้ากระดาษจำนวนไม่น้อย โดยจะปรากฏทั้งในหน้าข่าวและคำสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลและคอลัมน์ต่างๆ

ดูเหมือนกลไกในการทำสงครามแย่งชิงมวลชนของรัฐบาลไทยสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทีเดียว ตัวอย่างของดัชนีของผลสำเร็จดังกล่าวก็คือ เมื่อรัฐบาลถนอมประกาศรับอาสาสมัครไปรบในสงครามเวียดนามในเดือนมกราคม พ.ศ.2510 ปรากฏว่าในวันแรกมีผู้มาสมัครอย่างเนืองแน่นหลายพันคน ถึงกับเบียดเสียดแย่งชิงใบสมัครจนเกินความต้องการของทางรัฐบาลที่กำหนดไว้เพียง 1,000 คน แม้แต่พระภิกษุก็ยังพากันมาสมัครหลายรูป และให้เหตุผลว่าเพราะคอมมิวนิสต์ต้องการทำลายพุทธศาสนา ตนจึงต้องไปรบเพื่อปกป้องศาสนา จำนวนผู้สมัครที่ท่วมท้นทำให้รัฐบาลต้องประกาศปิดรับสมัครก่อนเวลาที่ประกาศ³¹

สงครามโฆษณาชวนเชื่อในยุคสงครามเย็นดูจะประสบความสำเร็จในการสร้างความรู้สึกรักภักดี เทิดทูน รักใคร่ ห่วงเห่น จนถึงคลั่งไคล้ในความเป็นชาติของชายฉกรรจ์เหล่านี้ แต่สงครามชนิดนี้มีได้สร้างแต่ความรู้สึกในด้านบวกแต่เพียงอย่างเดียว มันได้พยายามปลูกฝังความรู้ในด้านลบไปพร้อม ๆ กันด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกเป็นอริ ถูกเหยียดหยาม ชิงชัง ระแวงสงสัย และหวาดกลัวต่อผู้ที่ถูกตราหน้าว่าเป็นศัตรู คำถามที่งานวิจัยศึกษานี้สนใจก็คือ ความรู้สึกเป็นศัตรูกับเวียดนามเกิดขึ้นได้อย่างไร จะตอบคำถามนี้ได้ เราจำเป็นต้องเริ่มจากการพิจารณาว่าอะไรคือคำอธิบายของรัฐไทยต่อบทบาทของตนในสงครามเวียดนาม, สงครามเวียดนามคืออะไรหรือถูกสร้างด้วยวาทกรรมทางการเมืองเช่นไร

²⁸ ไร. 2 ตุลาคม 2503. สำหรับการขยายสถานีโทรทัศน์ ดูปบทความ “การพัฒนาทางด้านวิทยุกระจายเสียงและ โทรทัศน์” โดย กรมประชาสัมพันธ์ ใน ข่าวพาณิษฐ์. 11 มิถุนายน 2507.

²⁹ คอลัมน์ “กิจกรรมของรัฐ” ใน ข่าวพาณิษฐ์. 10 มิถุนายน 2507.

³⁰ มีนักเขียนชื่อดังส่งผลงานมาลง เช่น สำเริง คำทะอุ, ประเสริฐ จันดำ สมัยยังเป็นนักศึกษาที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร, เชียงกูลเขียน สมัยยังเป็นนักเรียนสวนกุหลาบ, จิตร ภูมิศักดิ์เองเคยเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเมื่อเดือนธันวาคม 2507 ร้องเรียนเรื่องบทความของตนถูกคัดลอกมาลงโดยใช้ชื่อผู้อื่น

³¹ ไทยรัฐ และ หลักเมือง. 17 มีนาคม 2510.

วิธีวิทยา: คนป่ากับความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัว

ในแง่การวิเคราะห์ทางมานุษยวิทยาเรื่องคนป่า (the wild man) จะมีประโยชน์ในการอธิบายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านคอมมิวนิสต์ ไมเคิล ทอสส์ก³² ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทรมาน (torture) กับวัฒนธรรมของการใช้ความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัวในเขตพูตุมาย (Putumayo) ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ ของโคลอมเบีย ที่ชาวอาณานิคมอังกฤษกระทำทารุณกรรมกับชาวพื้นเมืองอินเดียน เขาชี้ว่าความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัว (terror) เป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรม (cultural construction) รวมทั้งผู้ที่ ถูกทำให้กลายเป็นคนน่าเกลียดชัง, น่าหวาดกลัว, น่าดูถูก หรือแม้แต่เกรงขาม ที่ไม่ว่าจะเป็นคนฮิว, คนผิวดำ, ชาวอินเดียนในลาตินอเมริกา ล้วนเป็นสิ่งสร้างทางวัฒนธรรมเช่นกัน

โดยผ่านการศึกษารายงาน-งานเขียนเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเขตการทำสวนยางที่ ดำเนินการโดยชาวอังกฤษ ทอสส์กพบว่ามีการใช้ความรุนแรงอย่างน่าสะพึงกลัวและกว้างขวางจนแทบไม่น่าเชื่อ เช่น รายงานฉบับหนึ่งระบุว่าชาวพูตุมายที่รักสงบถูกบังคับให้ทำงานหามรุ่งหามค่ำเพื่อเก็บยาง ให้ได้ตามกำหนดโดยไม่ได้รับค่าจ้างแม้แต่หนึ่งเซ็นต์ ไม่มีอาหาร เครื่องนุ่งห่มให้ ขณะที่พืชผลของพวกเขา รวมทั้งผู้หญิงและเด็กถูกคนขาวแย่งชิงไปตามอำเภอใจ พวกเขาถูกเขียนด้วยสัณฐานกระดูกโผล่ออกมา หากเจ็บป่วย ไม่ว่าจะด้วยโรคภัยหรือจากการทรมานก็จะถูกปล่อยให้ตายไปเอง และปล่อยให้ศพถูกสุนัขกิน พวกเขาถูกทรมานด้วยการตัดแขน ขา นิ้วมือ และหู บางครั้งคนขาวก็ใช้วิธีทรมานด้วยไฟ น้ำ และจับแขวน ห้อยหัวลงมา ร่างของพวกเขาถูกตัดเป็นส่วน ๆ สมอของเค็กเล็กถูกดึงออกมาเสียบไว้กับต้นไม้และกำแพง คนแก่ที่ทำงานไม่ได้ต่อไปก็จะถูกฆ่า บางครั้งพวกเขาก็เข้าที่บริษัทสวนยางก็หาความสำราญด้วยการใช้ชาว อินเดียนเป็นเป้ายิงปืนเล่น และในเทศกาลพิเศษเช่นอีสเตอร์ คนขาวก็ยังเข้าไปใส่ชาวอินเดียนทั้งกลุ่มหรือเลือก ยิงบางคนในกลุ่ม เสร็จแล้วเอาน้ำมันราดและเผาพวกเขาอย่างสนุกสนาน

ทอสส์กอธิบายว่าเรื่องเล่า, ข่าวลือ, มายาคติ (myth) ไปจนถึงจินตนาการต่าง ๆ ที่ชาวอาณานิคมมีเกี่ยวกับความลึกลับน่ากลัวของชาวพื้นเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัวโดยชาวอาณานิคม ตัวอย่างหนึ่งของเรื่องเล่าที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวอาณานิคมที่ทำงานอยู่ในเขตสวนยางก็คือ พิธีกรรมของชาวฮูโตโต (Huitoto) ในการประหารชีวิตคน โดยบรรดาผู้ชายในเผ่าจะมานั่งล้อมวงดื่มน้ำใบยาสูบจากหม้อเดียวกันอย่างสบายอารมณ์ โดยมีเชลยถูกมัดไว้ ณ มุมหนึ่งของลานประชุม พิธีกรรมเริ่มต้นขึ้นด้วยเสียงกลองระรัว บรรดาชายหนุ่มจับมือร่ายรำรอบตัวเชลยและสลับกันดื่มน้ำใบยาสูบเพื่อที่ว่าเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายจะได้ตระหนักว่าตนจะต้องสูญเสียอะไรบางอย่างหลังจากตายไป แล้วตามด้วยหญิงงามประจำเผ่าคนหนึ่งออกมาร่ายรำด้วยท่าที่อันเขี้ยววน เสียงกลองยุดี หญิงงามเดินจากไป ขึ้นต่อไปเป็น การร่ายรำของผู้ชายชุดเดิม แต่แตกต่างกันตรงที่ว่าในรอบนี้ทุกครั้งที่แถวระบำเดินหน้าเข้าหาเหยื่อ ชายแต่ละคนจะผลัดกันเดินออกจากแถวแล้วคำประณามเหยื่อ จบด้วยขั้นตอนสุดท้ายคือ บรรดาผู้ร่ายรำเดินแถวเรียง หนึ่งเข้าหาเหยื่อพร้อมมิดในมือ "ลงมือเชือดเนื้อเชลยออกมาทีละชิ้นทีละชิ้น แล้วนำไปย่างกินครั้งสู่ครั้ง ดิบ

³² Michael Taussig, "Culture of Terror - Space of Death: Roger Casement's Putumayo Report and the Explanation of Torture," *Comparative Studies in Society and History*, 26, pp. 467-497.

ท่ามกลางเสียงร้องคร่ำครวญของเชลย และเมื่อเชลยสิ้นใจตาย พวกเขาก็จะยุติการเรือนเนื้อเหยื่อ แต่จะนำร่างส่วนที่เหลือไปย่างหรือต้มต่อไปเพื่อกินจนถึงขั้นสุดท้าย"³³

การปิดป้ายว่าชาวพื้นเมืองคือพวกป่าเถื่อน (savage, barbarian) เป็นกุญแจสำคัญในการโฆษณาชวนเชื่อของพวกอาณานิคม ด้วยเหตุผลว่าวิธีการเดียวที่จะทำให้พวกเขาสามารถมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยในโลกอันน่าสะพรึงกลัวนี้ได้ก็ด้วยการใช้ความรุนแรงอันน่าสะพรึงกลัวเข้าจัดการกับคนพื้นเมืองเสียเอง ขณะเดียวกันก็สร้างภาพว่าคนผิวขาว (ผู้มีอารยธรรม, มีเหตุผล, คริสเตียน) คือผู้เปลี่ยนพวกมนุษย์กินคนเหล่านี้ให้กลายเป็นแรงงานที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ในด้านหนึ่งก็เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรงของตน และในอีกด้านหนึ่งความรุนแรงนี้ได้ถูกใช้เป็นอาวุธในการควบคุมชาวพื้นเมืองให้กลายเป็นทาสทางเศรษฐกิจของตนต่อไป กล่าวอีกอย่างก็คือ กระบวนการทำให้อีกฝ่ายหนึ่งหมดความเป็นมนุษย์ (dehumanization) หรือแม้กระทั่งทำให้กลายเป็นสัตว์ชั้นต่ำนั้น เป็นการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเราที่ปกติและความเป็นเขาที่ผิดปกติ, ความป่าเถื่อน, ความเป็นสัตว์ที่ดำเนินชีวิตอยู่บนความปรารถนาล้วนๆ ขณะที่มนุษย์คือผู้ที่อยู่กับเหตุผลมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะทำให้สัตว์ป่าเชื่องลงหรือแม้กระทั่งเอาชีวิตของมันก็ได้ ฉะนั้น มนุษย์ที่มีวิญญูณของสัตว์ป่าย่อมต้องประสบกับชะตากรรมเดียวกัน³⁴

ในแง่หนึ่งน่าจะกล่าวได้ว่าในยุคของสงครามเย็น คอมมิวนิสต์ก็คือร่างทรงอันใหม่ของการต่อสู้ระหว่าง "อารยธรรม" กับ "ความป่าเถื่อน" (the wildness) ดังจะเห็นได้ต่อไปว่าเรื่องราวของคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะเวียดนาม เต็มไปด้วยความน่าสะพรึงกลัวของพวกป่าเถื่อน สิ่งที่น่าสนใจวิจัยนี้พยายามจะทำก็คือ การเปรียบเทียบคอมมิวนิสต์เข้ากับความป่าเถื่อน ความป่าเถื่อนถูกใช้เพื่อสร้างระเบียบกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง ความเกรงกลัวในอำนาจของคอมมิวนิสต์เวียดนาม ไม่ว่าจะเกิดจากความจริงหรือจินตนาการของคนไทย ได้ผลิตสัญชาตญาณดิบในการจัดการกับฝ่ายตรงข้ามอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสงครามเวียดนามได้ผลิตวาทกรรมคู่ตรงข้ามอย่างไรบ้าง กล่าวคืออะไรคือสิ่งที่ถูกถือว่เป็นบรรทัดฐาน-ความวุ่นวายไร้ระเบียบ, ความปกติ-ความเจ็บป่วย, อารยธรรม-ป่าเถื่อน สิ่งเหล่านี้จะชี้ให้เห็นว่าความกลัวกับคอมมิวนิสต์/สงครามเวียดนามเป็นเพียงสิ่งสร้างทางวัฒนธรรม เป็นวาทกรรมที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองสร้างความหวาดกลัวให้กับผู้คนในสังคมเพื่อนำไปสู่การแผ่ขยาย-รักษาสถานะของอำนาจของตนและปราบปรามฝ่ายตรงข้ามทั้งที่เป็นศัตรูภายนอกและภายใน

³³ Ibid. p. 492.

³⁴ Joseba Sulaika and William A. Douglas, *Terror and Taboo: The Follies, Fables, and Faces of Terrorism*. Routledge, New York, 1996, p. 155.

ขอบเขตการวิจัย

บทที่ 1 จะพิจารณาการสร้างวาทกรรมสงครามเวียดนามจากจุดยืนของฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งการทำหน้าที่ของสถาบันที่สำคัญของชาติ ตลอดจนสื่อมวลชนในฐานะผู้สนับสนุน-เผยแพร่-สร้างความชอบธรรมให้การสร้างความจริงในเรื่องสงครามเวียดนาม ความคิดและปฏิกิริยาของสถาบันเหล่านี้ไม่เพียงมี อิทธิพลต่อประชาชน แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ-ความรู้สึกของสาธารณชนในขณะนั้นได้ด้วย เป็นดัชนีที่ใช้เห็นว่าการจัดการความจริงของรัฐบาลในกรณีสงครามเวียดนามประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่างานวิจัยนี้จะมุ่งไปที่ช่วงเวลาของสงครามเวียดนาม (สหรัฐเริ่มโจมตีเวียดนามเหนือครั้งแรกในปีพ.ศ.2508 และเซ็นสัญญาสันติภาพสงบศึกในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518) แต่เพื่อจะเข้าใจที่มาที่ไปของวิธจัดการความจริงในสงครามเวียดนามได้ดียิ่งขึ้น เราจำเป็นต้องย้อนกลับไปดูจุดเริ่มต้นของนโยบายโลกเสรีที่เริ่มขึ้นในยุครัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2491-2500) อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ประเทศไทยเข้าสู่ความขัดแย้งในอินโดจีนยุคหลังอาณานิคม

บทที่ 2 จะพิจารณาวาทกรรมทวนกระแสที่เริ่มก่อตัวขึ้นจากปัญญาชนกลุ่มเล็กในต้นทศวรรษ 2510 และขยายใหญ่กว้างขวางรุนแรงยิ่งขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 การขับไล่ฐานทัพและกองกำลังทหารอเมริกันออกจากประเทศไทยกลายเป็นภาระกิจหลักอันหนึ่งของขบวนการนักศึกษาในช่วงสามปีประชาธิปไตย จึงน่าสนใจว่าฝ่ายซ้ายได้ใช้วาทกรรมชนิดใดในการต่อสู้กับ "ความจริง" ของฝ่ายรัฐ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันเพียงใด

บทที่ 3 เป็นส่วนที่ว่าด้วยสถานการณ์หลังจากอเมริกาได้ประกาศถอนตัวออกจากการเกี่ยวข้องกับตรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งความขัดแย้งระหว่างคอมมิวนิสต์โซเวียตกับจีนได้นำไปสู่การจับมือเป็นพันธมิตรระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับอเมริกา และคอมมิวนิสต์มีชัยเหนืออินโดจีน สิ่งเหล่านี้บีบบังคับให้รัฐบาลไทยต้องพลิกผันนโยบายของคนที่มิต่อโลกคอมมิวนิสต์ ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนามในปีพ.ศ.2518 และ 2519 ตามลำดับ จึงน่าสนใจว่ารัฐบาลไทยจัดการกับความอิทธิพลที่เหลือเช่นนี้อย่างไร วาทกรรมแห่งที่ทำลายความเป็นมนุษย์ของคอมมิวนิสต์ ที่ดำเนินมาตั้งแต่ทศวรรษ 2490 ได้ถูกแทนที่ด้วยอะไร ในกรณีของจีนและเวียดนามมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

บทที่ 4 เป็นความพยายามชี้ให้เห็นถึงพลังของวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง ที่ไม่เพียงแต่มีอำนาจในการระดมพลังสนับสนุนจากสถาบันต่าง ๆ และประชาชนในประเทศเพื่อทำลายล้างศัตรูภายนอกเท่านั้น แต่พลังของมันยังถูกหักเบี่ยงเพื่อใช้ปราบปรามศัตรูภายในที่ถูกทำให้กลายเป็นคนนอก จุดสุดยอดของมันได้แสดงออกมาให้เห็นในการฆาตกรรมโศกนาฏกรรมนักศึกษาประชาชนในเช้าวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าฝ่ายขวาโจมตีนักศึกษาด้วยข้อหาว่าเป็นญวนหรือสมุนญวน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการต่อสู้ระหว่างวาทกรรมฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายในกรณีสงครามเวียดนามนั่นเอง นอกจากนี้กรณี 6 ตุลามิใช่โศกนาฏกรรมอันเดียวที่ส่วนหนึ่งเป็นผลของวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง ในช่วงปี 2518-2519 มีการปลุกระดมต่อต้านชาวญวนอพยพที่อาศัยอยู่ตามจังหวัดชายแดนในภาคอีสานอย่างกว้างขวาง จน

นำไปสู่การใช้ความรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกาย-สังหารชาวญวนอย่างเปิดเผย โศกนาฏกรรมกรณีนี้มักถูก ทำให้เป็นแค่ปัญหาชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาสร้างภาระให้กับประเทศไทย หากได้มีความเกี่ยวข้องกับเหตุ การณ์ทางวัฒนธรรม-การเมืองในขณะนั้น³⁵ ฉะนั้น ในที่นี้นอกจากผู้เขียนจะต้องการชี้ให้เห็นถึงนัยยะทาง วัฒนธรรม-การเมืองของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับชาวญวนอพยพ ผู้เขียนยังเห็นว่ากรณีนี้ฝ่ายขวาได้ถักทอโยงใย ให้เข้ากับวาทกรรมแห่งความเกลียดชังที่นำไปสู่การปราบปรามนักศึกษาด้วย

³⁵ ดู ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, *ญวนอพยพ*, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2521.

บทที่ 1

โลกเสรีปะทะคนป่า

ผู้เขียนจำความได้ว่านับแต่เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมปลาย ผู้เขียนก็คุ้นเคยกับข่าวลือ-ความกลัว เรื่องคอมมิวนิสต์บุกตลอดมา บางครั้งก็จากสิ่งที่ผู้ใหญ่คุยกัน บางครั้งก็จากสิ่งพิมพ์ต่างๆ รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างตามประสาเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นมาจำได้ว่าช่วงกระแสแห่งความกลัวขึ้นสูงสุดก็คือเมื่อเวียดนามบุกกัมพูชา ในปีพ.ศ.2518 ขบวนการนักศึกษาซึ่งปกติไม่ค่อยจะได้รณรงค์ในเรื่องที่ตรงกับจุดยืนของรัฐบาลยังต้องจัดอภิปราย-นิทรรศการต่อต้านเวียดนามครั้งใหญ่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในขณะนั้นผู้เขียนกับเพื่อนซึ่งยังเป็นนักเรียนมัธยมปลายเองก็ยังอุตสาหมาดูการรณรงค์ในครั้งนั้นด้วย ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนตระหนักว่ากระแสความกลัวเรื่องคอมมิวนิสต์นั้นถูกสร้างขึ้นมานานนับแต่ยุคต้นๆของสงครามเย็นทีเดียว โรคไข้เวียดนามบุกในปีพ.ศ.2518 จะมากจะน้อยย่อมหนีไปพันอิทธิพลของสิ่งสร้างทางวัฒนธรรมนี้ที่มีมานับแต่ทศวรรษ 2490 ที่ดำเนินควบคู่ไปกับกระบวนการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ (dehumanization) ของคอมมิวนิสต์เวียดนามตลอดมา

แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับคอมมิวนิสต์

งานวิจัยเกี่ยวกับจอมพล ป. ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อธิบายสาเหตุที่จอมพล ป. นำประเทศเข้าสู่ค่ายโลกเสรีว่าเป็นผลมาจากความกลัวภัยคอมมิวนิสต์ ไทยจึงต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากมหาอำนาจเพื่อปกป้องตนเอง¹ แต่งานวิจัยของเกษียร เตชะพีระ และเดเนียล ไฟน์แมน ได้ท้าทายทัศนะดังกล่าว เกษียรเห็นว่าจอมพล ป. เป็นนักถวญโอกาสทางการเมืองที่เอานโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์มาใช้เพื่อประโยชน์ของไทย และของตน² ส่วนไฟน์แมนเห็นว่าความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐเป็นเหตุผลสำคัญของนโยบายดังกล่าว หาใช่เป็นเรื่องของอุดมการณ์ล้วนๆ ไฟน์แมนยังชี้ว่า ก่อนที่รัฐบาลจอมพล ป. จะประกาศนำพาประเทศเข้ามายืนอยู่แนวหน้าของโลกเสรีนั้น ภาพพจน์ของคอมมิวนิสต์เวียดนามในสายตาชนชั้นนำไทยไว้ว่าจะเลวร้ายไปเสียทั้งหมด การรับรองรัฐบาลหุ่นเข้าได้ทำให้จอมพล ป. ต้องประสบกับเสียงคัดค้านอย่างหนักจากสมาชิกในรัฐบาลด้วยกันเอง³ แต่เป็นสิ่งที่น่าฉงนอย่างยิ่งที่ทั้งหมดเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว แม้แต่ผู้ที่เคยคัดค้านการสนับสนุนรัฐบาลเข้าได้อย่างหัวชนฝา เช่น นายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น จนถึงขั้นลาออกจากตำแหน่งประจักษ์รัฐบาล กลับกลายมาเป็นเลขาธิการของซีไอเอ องค์กร

¹ เช่น R. Sean Randolph, *op.cit.*; Kobkua Suwannathat-Pian, *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades, 1932-1957*. Kuala Lumpur, Oxford University Press, 1995; เณร สุข นุ่มนนท์, "ขบวนการต่อต้านอเมริกันสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม," *รวมบทความประวัติศาสตร์*. (มกราคม 2524) น. 50-83.

² Kasian Tejapira, 1992, *Commodifying Marxism: The Formation of Modern Thai Radical Culture, 1927-1958*. Ph.D. dissertation., Cornell University, chapter 5.

³ Fineman, *op.cit.* parts 3 and 4.

กรแนวหน้าในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ฉะนั้น ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการทำให้เวียดนามกลายเป็นสิ่งน่าสะพึงกลัว เราควรสำรวจทัศนคติความรู้สึกร่วมกันของชนชั้นนำไทยต่อคอมมิวนิสต์เวียดนามในช่วงต้นของสงครามเย็นกันก่อน

เมื่อฝรั่งเศสปฏิเสธที่จะรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยของโฮจิมินห์ และจัดตั้งรัฐบาลหุ่นจิ้งจอกเพื่อเข้าได้ขึ้นในต้นปี 2490 สหรัฐฯและอังกฤษซึ่งเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของฝรั่งเศสพยายามชักจูงให้ไทยรับรองเข้าได้ โดยใช้เรื่องความช่วยเหลือเป็นตัวกดดัน เพราะการรับรองจากไทยมีความสำคัญต่อความพยายามของตะวันตกที่จะบอกต่อประชาคมโลกว่าระบอบเข้าได้เป็นตัวแทนของชาวเวียดนามที่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลในภูมิภาคเดียวกัน หากใช่เป็นการอุปโลกน์จากฝ่ายตะวันตกล้วนๆ ในเดือนมิถุนายน 2492 ฟิล์มแมนชี้ว่าในระยะแรก จอมพล ป. จะคล้อยตามข้อเสนอแนะของกระทรวงการต่างประเทศภายใต้การนำของนายพจน์ สารสิน ที่เห็นว่าไทยควรวางตัวเป็นกลาง ไม่ควรให้การสนับสนุนใดๆ ต่อระบอบเข้าได้ และไม่ควรรีบร้อนประกาศไม่รับรองจีนคอมมิวนิสต์ ในเดือนกรกฎาคม นายเค็นเน็ท แพ็ทตัน (Kenneth Patton) ที่ปรึกษาชาวอเมริกันประจำกระทรวงการต่างประเทศ ได้ทำบันทึกข้อเสนอแนะว่าไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่ไทยควรจะสนับสนุนระบอบเข้าได้ ซึ่งมีแต่ความล้มเหลวรอคอยอยู่ อีกทั้งการสนับสนุนเข้าได้ยังถือเป็นสิ่งขัดกับหลักสิทธิอธิปไตย นายแพ็ทตันย้ำว่ากรณีการจะรับรองจีนหรือไม่นั้น รัฐบาลไทยควรตระหนักว่าในฐานะประเทศเล็กไทยไม่สามารถจะทำอะไรที่จะส่งผลต่อความพ่ายแพ้ของจีนคอมมิวนิสต์หรือช่วยรักษาระบอบเข้าได้เอาไว้ได้ จอมพล ป. และกระทรวงการต่างประเทศยอมรับข้อเสนอของที่ปรึกษาชาวอเมริกัน จึงปฏิเสธที่จะประกาศรับรองเข้าได้ ต่อมาเมื่อสหรัฐรุกเข้าไทยหนักขึ้นในปลายปีพ.ศ.2492 จอมพล ป. ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปัญหาจีนและเข้าได้กับผลกระทบต่อความช่วยเหลือจากอเมริกา พจน์ สารสิน ได้ทำบันทึกข้อเสนอแนะของกระทรวงการต่างประเทศเสนอต่อที่ประชุมระบุว่า ในกรณีของจีน รัฐบาลควรรอดูสถานการณ์ไปก่อน ส่วนกรณีเข้าได้ กระทรวงต่างประเทศระบุอย่างชัดเจนว่าไทยไม่ควรให้การรับรองเพราะเข้าได้ไม่มีฐานสนับสนุนใดๆ ในเวียดนาม และฝรั่งเศสจะต้องถอนตัวออกจากเวียดนามไปในที่สุด หากในอนาคตฝ่ายโฮจิมินห์ขึ้นมาปกครองประเทศ การรับรองเข้าได้ก็จะมีแต่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศัตรูกับเพื่อนบ้าน ข้อเสนอของพจน์ได้รับมติเห็นชอบจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน⁴ และเมื่อเอกอัครราชทูตอังกฤษและอเมริกันเข้าพบจอมพล ป. ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2493 จอมพล ป. ยังได้พยายามบ่ายเบี่ยงที่จะตอบรับโดยให้เหตุผลว่าไทยยังไม่มั่นใจในมติมหาชนในเวียดนามว่าสนับสนุนเข้าได้มากเพียงใด หากฝรั่งเศสล้มเหลว ประเทศไทยจะตกอยู่ในฐานะลำบากโดยเฉพาะจากกองกำลังเวียดนามที่หลบซ่อนอยู่ในภาคอีสานของไทย⁵

บันทึกข้อเสนอแนะของนายกันดั๊รี สุภมณฑล อธิบดีกรมการเมืองตะวันตก ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2493 ซึ่งนายพจน์ได้เสนอเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในฐานะความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศไทยในยุคนั้น ไม่เพียงมีความรู้สึกถูกจิ้งจอกกัดเข้า

⁴ *Op.cit.* pp. 103-105.

⁵ กันดั๊รี สุภมณฑล, *การวิเทโศบายของไทย*, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, น. 451.

ได้ ที่ “แม้พวกปัญญาชนของเวียดนามก็หานิยมชมชื่นในเบ้าได้ไม่ ถือว่าชอบสนุกมากกว่าอื่น” แต่ยังมี ความเห็นนอกเหนือใจต่อการต่อสู้เพื่อเอกราชของฝ่ายโฮจิมินห์ซึ่งเป็น “นักรบปรบสู้ฝรั่งเศสเพื่อกู้อิสรภาพและ เอกราชของเวียดนามมาโดยตลอด อยู่ในฐานะได้รับการยกย่องจากประชาชนส่วนใหญ่” นายกนด็ธีร์เสนอว่า กรณีเบ้าได้เป็นความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจในสงครามเย็น ซึ่งไทยเป็นประเทศเล็กและเป็นเพื่อนบ้าน ใกล้ชิดกับเวียดนาม ไทยจึงต้องเสี่ยงมากกว่าหากไทยรับรองเบ้าได้และเบ้าได้อยู่ไม่รอด ไทยจะกลายเป็น ศัตรูกับรัฐบาลโฮจิมินห์ นายกนด็ธีร์ยังเตือนว่าหากโฮจิมินห์ร่วมมือกับจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับ ไทย ถึงตอนนั้นประเทศไทยก็ไม่อาจจะร้องขอความเห็นอกเห็นใจจากใครได้ และประการสำคัญ อธิปไตย การเมืองจะวันตกเห็นว่า “ถ้าการต่อสู้ในอินโดจีนเป็นการต่อสู้ระหว่างญวนกับฝรั่งเศส ประเทศไทย ย่อมสนับสนุนฝรั่งเศสไม่ได้ ถ้าเป็นการต่อสู้ระหว่างเบ้าได้กับโฮจิมินห์ช่วงชิงอำนาจกันในเวียดนาม ไทยก็ ไม่ควรเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของเวียดนาม โดยลำพังตัวเอง เบ้าได้ไม่มีทางสู้โฮจิมินห์(sic) ต้อง อาศัยมือฝรั่งเศส การสนับสนุนเบ้าได้เท่ากับส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกภายในอินโดจีนให้รุนแรงขึ้นกลายเป็น สงครามระหว่างประเทศ ซึ่งจะนำความกระทบกระเทือนใหญ่หลวงมาให้ประเทศไทยแน่นอน” และที่ น่าสนใจอีกประการคือ นายกนด็ธีร์ตั้งข้อกังขาว่าโฮจิมินห์เป็นคอมมิวนิสต์จริงหรือไม่ โดยอ้างคำกล่าวของ นายแม็กโคแนลข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ว่าในขบวนการของโฮจิมินห์มีเพียง ร้อยละยี่สิบเท่านั้นที่เป็นคอมมิวนิสต์ นอกนั้นเป็นพวกชาตินิยมและ “การที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์รับรองโฮจิมินห์ จะหักท้าวรัฐบาลโฮจิมินห์เป็นรัฐบาลคอมมิวนิสต์ภายใต้การบังคับบัญชาของจีนคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียตได้แล้วหรือ” ข้อเสนอของนายกนด็ธีร์ยังชี้ให้เห็นถึงความเคารพต่อกติกาการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญคือ หลักสิทธิอธิปไตยของรัฐหนึ่งๆ ดังที่ได้บันทึกไว้ว่า “สำหรับไทยเรานั้น เราไม่นิยมคอมมิวนิสต์ เป็นพื้นฐาน แต่ถ้าประเทศอื่นเลือกโดยสมัครใจหรือไม่ก็ตามที่จะมีระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์ อย่าง มากที่ไทยจะกระทำได้อีกคือเสียใจด้วยที่เราเลือกเช่นนั้น แต่เราไม่อาจจะเข้าไปแทรกแซง...” นายกนด็ธีร์ สรุปว่า เมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนยังไม่ลงตัว ไทยควรถอยนโยบายรอดูเหตุการณ์ไปก่อน “โดยไม่เข้ากับ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอันอาจถือเป็นการแทรกแซงเข้าไปในกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้าน”⁶

ข้อเรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายที่เน้นหลักการสิทธิอธิปไตยของรัฐอื่น, ไม่สร้างความ เป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้าน, และปฏิเสธที่จะร่วมวงศ์ไพบูลย์กับมหาอำนาจฝ่ายโลกเสรีแทรกแซงกิจการ ของประเทศอื่น ซึ่งถึงความมีวุฒิภาวะทางการเมืองของชนชั้นนำไทยที่เพิ่งผ่านชะตากรรมในช่วงสงคราม โลกครั้งที่ 2 ที่ประเทศไทยเกือบต้องกลายเป็นฝ่ายผู้แพ้สงคราม เพราะผู้นำตัดสินใจเลือกข้างผิด คนเหล่านี้จึง เห็นว่าความเป็นกลางน่าจะเป็นแนวทางให้ประเทศดำรงภาวะสันติท่ามกลางสงครามเย็นไว้ได้ เป็นการ ปะทะกันระหว่างนโยบายพึงพิงมหาอำนาจโลกเสรีกับแนวคิด “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับประเทศเพื่อน บ้าน” ที่มีหลักการสิทธิอธิปไตยเป็นตัวชี้นำ เป็นปรากฏการณ์ที่ชี้ว่าความกลัวภัยคอมมิวนิสต์ในยุคนี้เป็น “สิ่งสร้างทางวัฒนธรรม” ของชนชั้นนำไทยเพื่อรองรับผลประโยชน์ทางการเมืองของตน แต่น่าเสียดายที่อายุ ขัยของแนวคิดนี้สั้นมาก

⁶ เติ้งฮ้าง. น. 453-454.

ปัญหาเวียดนามได้นำไปสู่ความขัดแย้งในคณะรัฐบาลมากขึ้น ในการประชุมครั้งถัดมา จอมพล ป. ก็ยังไม่สามารถหาฉันทมติได้ ทั้งๆที่ครั้งนี้ได้ระดมฝ่ายทหารและตำรวจถึง 67 คนเข้าร่วมประชุม ส่วน จอมพล ป. ให้เหตุผลว่ารัฐบาลได้เคยแถลงนโยบายว่าจะร่วมมือกับประเทศที่เป็นประชาธิปไตยและต่อต้านคอมมิวนิสต์ เมื่อสถานการณ์โลกแบ่งออกเป็นสองค่ายเช่นนี้ และไทยเป็นประเทศประชาธิปไตย รัฐบาลจึงต้องร่วมมือกับฝ่ายประชาธิปไตย และที่สำคัญ ไทยมีความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกับอเมริกาและอังกฤษตลอดมา จอมพล ป. ยังโยนความผิดไปให้หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไซยยันต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ว่าเคยไปปรับปากไว้กับทางอังกฤษและอเมริกาเมื่อครั้งเดินทางไปเจรจาขอกู้เงินจากธนาคารโลก ฉะนั้น การตัดสินใจของรัฐบาลจะกระทบกับการเจรจาเรื่องการกู้เงินที่ค้างคาอยู่ด้วย การถกเถียงเป็นไปอย่างรุนแรงจนกระทั่งรัฐมนตรีสี่คนของกระทรวงการต่างประเทศ, ยุติธรรม, คมนาคม และสาธารณสุขประกาศจะลาออกหากรัฐบาลประกาศรับรองเข้าได้⁷ ในที่สุด จอมพล ป. ก็ตัดสินใจประกาศรับรองรัฐบาลภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนทั้งสามประเทศในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2493 โดยลงมือร่างคำประกาศด้วยตนเอง ส่งผลให้นายพจน์ สารสิน ประกาศลาออกจากตำแหน่งในทันที จอมพล ป.ชี้แจงเหตุผลของตนไว้ในในแถลงการณ์ประกาศรับรองรัฐบาลเข้าได้ว่า สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังถูกกระทบกระเทือนจากลัทธิคอมมิวนิสต์ “อันเป็นลัทธิที่ประชาชนจะต้องทำลายล้างศาสนาประจำชาติของตน และเลิกล้มระบบการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนทั้งหมด” (น่าสังเกตว่าจอมพล ป. ไม่ได้เอ่ยถึงผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์) จอมพล ป. ได้ย้ำว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นลัทธิที่ไม่ใช่ไทย เพราะ “ฝืนต่อความเป็นอยู่ของประชาชาติไทยที่บรรพบุรุษของเราได้ก่อตั้งขึ้นไว้ให้แก่เรามาจนทุกวันนี้” หากคอมมิวนิสต์เข้ามาในไทย จะทำให้คนไทยรบราฆ่าฟันกันดังที่เกิดขึ้นกับประเทศอื่นๆ และขณะนี้ ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้าไปยังประเทศจีนและขยายเข้าสู่เวียดนามแล้ว ด้วยเหตุนี้ การรับรองรัฐบาลเวียดนาม ลาว และเขมร “ซึ่งประเทศฝรั่งเศสได้มอบความเป็นเอกราชให้ด้วยเมตตาจิตต์” จะนำความสุขมาสู่ประชาชนชาวเวียดนาม ลาว และเขมร “ตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย และตามหลักของสหประชาชาติต่อไป ทั้งจะเป็นทางให้ประชาชาติเพื่อนบ้านใกล้เคียงทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทยให้ปลอดภัยแห่งระบอบคอมมิวนิสต์”⁸

เวียดนามที่น่าสะพึงกลัว

ความน่ากลัวอันดับแรกของพวกคอมมิวนิสต์ที่รัฐไทยพยายามป่าวประกาศให้ผู้คนเชื่อก็คือคอมมิวนิสต์เป็นพวกชอบรุกรานกระหายอำนาจ ต้องการยึดครองดินแดนอันมั่งคั่งของผู้อื่นและทำลายสังคมของผู้อื่นให้ยับย้อยตามอย่างสังคมของตน เพราะหากเราเชื่อว่าประเทศใดประเทศหนึ่งเลือกที่จะเป็นคอมมิวนิสต์โดยไม่จะเกี่ยวข้องกับรุกรานกับประเทศอื่น คอมมิวนิสต์ก็ไม่ใช่อะไรที่น่ากลัวแต่ประการใด ย่อมเป็น

⁷ นครสาร และ สัจจา. 22 กุมภาพันธ์ 2493.

⁸ อ้างใน กนดรีร์, อ้างแล้ว, น. 456-457.

เรื่องภายในของประเทศนั้น ดังกรณีสงครามเวียดนามที่ฝ่ายไทยและสหรัฐยืนยันว่าผู้รุกรานคือเวียดนามเหนือที่พยายามยึดครองเวียดนามใต้ให้ได้ ขณะที่หากมองจากจุดยืนของฝ่ายเวียดนามเหนือ เขาย่อมไม่เรียกอเมริกาและไทยว่าเป็นฝ่ายโลกเสรี เพราะคำนี้โดยตัวมันเองมีอคติอยู่เต็มที่ อเมริกาในสายตาของคอมมิวนิสต์ก็คือจักรวรรดินิยม และไทยคือข้าของจักรวรรดินิยมที่แทรกแซงรุกรานดินแดนของประเทศอื่น

ในทำนองเดียวกัน เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ในลาว รัฐบาลไทยเรียกร้องให้ซีได้และสหรัฐเข้าแทรกแซงในลาว ด้วยเหตุผลว่าการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆในลาวหาใช่เป็นเรื่องของลาวเพียงลำพัง แต่เป็นการรุกรานของคอมมิวนิสต์เวียดนาม จีน และโซเวียตรัสเซียที่ให้การสนับสนุนขบวนการปะเทดลาวและต้องการใช้ลาวเพื่อยึดครองไทยในที่สุด เมื่อเกิดการปะทะกันบริเวณชายแดนไทย-ลาว และลาวกล่าวหาว่าไทยแทรกแซงกิจการภายในของตน สฤณีประณามลาวว่าเป็นประเทศเล็กที่เทียว "กะกะระรานประเทศเพื่อนบ้านที่ใหญ่กว่าตัว" เพราะมีประเทศอื่นคอยช่วยอยู่ ประเทศไทยซึ่งปรารถนาจะเห็นลาวอยู่ในความสงบสุข กลับ "ถูกขู่ขวญ ถูกขู่ขวญโดยไร้ศีลธรรม และไร้เหตุผล"⁹ อย่างไรก็ตาม การรุกรานของคอมมิวนิสต์นั้น ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการส่งกำลังทหารเข้าไปในดินแดนของรัฐอื่น แต่การเผยแพร่-มีอิทธิพลทางความคิดก็ถือเป็น การรุกรานประเภทหนึ่งด้วย

ขณะที่คอมมิวนิสต์คือผู้รุกราน ผู้ที่ยึดถือนโยบายความเป็นกลางเช่นเจ้าสุวรรณภูมิของลาวและเจ้านโรดมสีหนุแห่งกัมพูชา ก็คือผู้สนับสนุนพวกชอบรุกราน รัฐบาลไทยได้พยายามขู่เตือนให้ประชาชนเห็นถึงภัยของนโยบายเป็นกลางในลาวและกัมพูชาว่าเป็นภัยคุกคามต่อไทยโดยตรง ที่มีแต่จะเปิดโอกาสให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยึดครองลาวและกัมพูชาได้ หรือใช้เป็นฐานช่องสุมกำลังคน หรือเป็นเส้นทางเพื่อยกทัพเข้ารุกรานไทยต่อไป¹⁰ บ่อยครั้งที่การสร้างข้อมูลเท็จก็เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการสร้างความเกลียดชัง เช่น บทความชิ้นหนึ่งใน *สารประชาชน* ระบุว่า "กัมพูชามีลักษณะเป็นฐานทัพทั้งบก เรือ อากาศของจีนแดงอยู่แล้ว, อาวุธที่เข้าเวียดนามได้มีหลักฐานปรากฏชัดว่าขึ้นที่กัมพูชาแน่นอน, เครื่องบินจีนแดงบินขึ้นลงพนมเปญได้เสมอ" สำหรับผู้นำไทย รัฐบาลที่ยึดถือนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์เท่านั้นจึงจะถือว่าเป็นมิตรกับ ไทย

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่รัฐไทยพยายามข้อยู่ตลอดช่วงสงครามเย็นก็คือ เวียดนามเหนือเป็นเพียงสมุนรับใช้ของจีนคอมมิวนิสต์ (และรัสเซียในบางครั้ง) หากไม่มีพีบีเอ็มให้ความสนับสนุนทางทหารและเศรษฐกิจ เวียดนามเหนือย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ทุกสิ่งที่เวียดนามทำเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของลูกพี่ใหญ่ การรุกรานโจมตีประเทศอื่นก็เพื่อเป็นสะพานให้จีนได้เข้ามาครอบครองภูมิภาคนี้ (โปรดดูภาพการ์ตูนประกอบ) การขู่เช่นนี้เท่ากับเป็นการปฏิเสธความมีตัวตนของเวียดนามเหนือ (entity) นั้นเอง เมื่อไม่

⁹ สฤณี ธนะรัชต์, *ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพล สฤณี ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในระยะ 3 ปีแห่งการบริหารของคณะรัฐมนตรี (10 ก.พ. 2503-9 กุมภาพันธ์ 2505)*, 2505, น.358-361.

¹⁰ เติ้งยัง, น. 105-110.

¹¹ ดูเพิ่มเติมประเด็นท่าทีของผู้นำไทยก่อนนโยบายเป็นกลางในลาว ใน แฉมสุข นุ่มนนท์, 2522. "แถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสค์ ค.ศ. 1962," *วารสารธรรมศาสตร์*, 9, 2 (ตุลาคม-ธันวาคม 2522): 64-104. ดูท่าทีของไทยในการตอบโต้กัมพูชาใน *สารเสรี*, 12 ธันวาคม 2502.

มีตัวตนอันทรงเกียรติ จูม่งหมายของการปฏิบัติและการต่อสู้เพื่อเอกราชอธิปไตยก็เป็นเรื่องเหลวไหล ไร้ความจริง ข้อยกเว้นในทำนองเดียวกันนี้ยังได้ถูกใช้กับคอมมิวนิสต์ลาวและกัมพูชาเช่นกัน

ฉะนั้น สำหรับรัฐไทย การปฏิบัติของคอมมิวนิสต์เพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันปราศจากชนชั้นเป็นข้ออ้างเพื่อทำลายล้างเท่านั้น ผู้ที่ดูจะอธิบายเป้าหมายของคอมมิวนิสต์ในสายตาของฝ่ายอนุรักษนิยมไทยได้ดีที่สุดและเป็นกระบอกเสียงต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ดีที่สุดคนหนึ่งก็คือ นักการเมือง-นักหนังสือพิมพ์ชื่อดัง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังความตอนหนึ่งของบทความที่ออกอากาศทางรายการวิทยุ "เพื่อนนอน" ของเขาว่า:

พรรคลาวคงหรืออีกนัยหนึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียตนามก็ได้สั่งให้มีการปลดแอกเวียตนามได้ ทั้งนี้ก็หมายความว่าสั่งให้พวกคอมมิวนิสต์พยายามทุกทางที่จะเข้าครองเวียตนามได้ให้ได้ สำหรับการปลดแอกนี้ในความหมายของคอมมิวนิสต์ก็หมายถึงการบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม การฆ่าคน การทรมานคน และการกระทำอื่นๆที่เป็นการทำร้ายแรงต่างๆ¹²

การทรมานของพวกคอมมิวนิสต์ก็ไม่แตกต่างจากพวกคนป่าที่มีตั้งแต่การเขียนโบย ตัดมือ ตัดจมูก และอื่นๆ¹³ ทศนะของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ที่นำเสนอตั้งแต่ปีพ.ศ.2504 ยังคงเหนียวแน่นในหมู่ฝ่ายขวา-อนุรักษนิยมของไทยไม่เสื่อมคลาย ดังจะเห็นว่าหนังสือที่ตีพิมพ์ห่างกันถึง 12 ปีก็มีทัศนะที่ไม่ต่างกันแต่ประการใด หรืออาจจะรุนแรงกว่า ด้วยซ้ำด้วยวาทกรรมที่เน้นย้ำความโหดร้ายทารุณนี้เมื่อพัฒนาไปถึงที่สุดแล้ว ก็คือการทำให้สังคมคอมมิวนิสต์ก็ไม่ต่างจากสังคมของสัตว์ป่านั้นเอง:

ขั้นต้นที่คอมมิวนิสต์ทำการบ่มิขัย คอมมิวนิสต์จะเริ่มศักราช "อาณาจักรแห่งความกลัว" โดยคอมมิวนิสต์จะทำการประหารหมู่ผู้ใดที่ไม่ร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ พวกนี้ก็จะถูกจับมารวมกันนับจำนวนนับพันนับหมื่นให้นั่งคุกเข่าหันหลังให้ เอาเป็นจ่อยิงที่ท้ายทอย แล้วก็ถีบลงหลุมฝังรวมกันหมด... เมื่อโฮจิมินห์...เริ่มเปลี่ยนระบอบการปกครองของเวียตนามเหนือเป็นคอมมิวนิสต์ โฮจิมินห์ก็ได้ประหารชาวชนบทและเจ้าของที่ดินตลอดจนผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับตนเสีย 1,000,000 คนเศษ... ในประเทศจีนหลังจากที่เมาเซตุงได้เถลิงอำนาจทั่วแผ่นดินใหญ่ในปี พ.ศ. 2492 แล้วได้มีประชาชนชาวจีนที่ไม่สามารถอพยพหลบหนีไปกับกองทัพของจอมพลเจียง ไป๋ยังเกาะได้หวนได้ต้องถูกประหารหมู่เหมือนกับผักปลาเห็ดที่จจะคณานับ... คอมมิวนิสต์จะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ประชาชนได้รับความทุกข์ยากมากที่สุด... สรุปได้ว่าประชาชนในประเทศคอมมิวนิสต์จะถูกเปลี่ยนแปลงหล่อหลอมให้มีสภาพไม่ผิดกับสัตว์นั่นเอง¹⁴

¹² บทความดังกล่าวออกกรายการวิทยุในปี 2504 คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สงครามเวียตนาม, พระนคร: บรรณาการ, 2511, น.152.

¹³ สารประชาชน, 4:168 (10 กันยายน 2510), น. 29.

¹⁴ นิ้ง ทองโสภิต, สงครามเวียตนามและไทยจะเป็นเวียตนามแห่งที่สองหรือไม่, กรุงเทพฯ, แพร่พิทยา, 2516, น. 449-450.

เป็นงานที่ได้รับรางวัลชมเชยในการประกวดหนังสือของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม 2515.

ความโหดร้ายป่าเถื่อนในระดับที่ไม่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยเหตุผลนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะเราเชื่อว่า "ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทุกคนจะได้รับคำสั่งสอนอบรมให้เป็นผู้ที่มีความทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม และศีลธรรม สามารถกระทำการได้ทุกอย่างเพื่อความสำเร็จตามความต้องการของตนเท่านั้น ไม่ว่าใครจะได้รับความทุกข์ทรมานสักเพียงใด พวกโจรทมิฬเหล่านี้จะไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น"¹⁵ หากกล่าวให้ถึงที่สุด คำพรรณาดังกล่าวกำลังชี้ว่าจิตใจของพวกคอมมิวนิสต์มิได้มีความเป็นมนุษย์อีกต่อไป มีแต่เพียงร่างกายภายนอกเท่านั้นที่ยังดูเหมือนมนุษย์ หรือเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในร่างคนนั่นเอง ผู้นำคอมมิวนิสต์เช่น เมาชะตุง ยังเคยถูกขนานนามว่าเป็น "ฆาตกรโหดผู้กระหายสงคราม", "ผู้ฆ่าคนเป็นอาหาร"¹⁶ เมาชะตุงจึงไม่ต่างจากพวกคนป่าที่ออกล่ามนุษย์เป็นอาหารในอเมซอนแต่อย่างใด เรายังถูกทำให้เห็นว่าคอมมิวนิสต์เป็นสังคมของความเจ็บป่วยผิดปกติ แม้แต่จอมพลสตาลินก็เคยยังเรียกคอมมิวนิสต์ว่าเป็น "สิ่งโสโครกโรคร้าย"¹⁷ ที่กำลังคุกคามไทยอยู่ในกรณีของเวียดนาม สาเหตุของความเจ็บป่วยผิดปกติยังได้ถูกอธิบายว่าเกิดจากภูมิอากาศที่ไม่ค่อยคงที่ "จึงทำให้สภาพความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของประชาชนไม่คงเส้นคงวาไปด้วยภัยธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นบ่อยๆจากลมมรสุมก็มีอิทธิพลทำให้อุปนิสัยใจคอของประชาชนแข็งกร้าวหรือโหดร้าย"¹⁸ จินตนาการเช่นนี้จะไม่ต่างจากจินตนาการของพวกชาวอาณานิคมตะวันตกเกี่ยวกับความลึกลับน่ากลัวของภูมิประเทศที่ปกคลุมด้วยป่าเขาสัตว์ป่าโรคภัยไข้เจ็บในป่าอเมซอนเท่าไรนัก อีกทั้งการเน้นย้ำถึงวิธีการแบบกองโจรที่พวกเวียดกง-เวียดมินห์ชอบใช้คือบุกชุมโจมตีฝ่ายโลกเสรีในยามวิกาลหรือไม่ทันได้ตั้งตัว ก็จะไม่ผิดกับวิธีการที่พวกคนป่าใช้ในการบุกโจมตีสวนเผ่าอื่นๆ ความไร้รูปแบบ (formless) และการคาดการณ์ไม่ได้ (unpredictable) ยิ่งทำให้จินตนาการของเราเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์เวียดนามดูลึกลับ น่ากลัวยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในวาทกรรมแห่งความน่าสะพรึงกลัวของคอมมิวนิสต์ก็คือ การที่พลเรือนและผู้บริสุทธิ์ที่มีได้เกี่ยวข้องในการสงครามโดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงต้องประสบกับโศกนาฏกรรมจากฝีมือของคอมมิวนิสต์ที่นิยมชุมโจมตีผู้คนตามเมืองต่างๆ โดยไม่ให้รู้ตัว พวกคอมมิวนิสต์สามารถคร่าชีวิตผู้บริสุทธิ์ได้เพียงเพื่อให้ฝ่ายตนบรรลุเป้าหมายทางทหาร-การเมืองโดยไม่รู้สึกลึกคิดแต่อย่างใด:

ครูที่สอนตามโรงเรียนต่างๆ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตลอดจนข้าราชการในท้องถิ่นของเวียดนามได้ก็ถูกคอมมิวนิสต์ทำร้ายเอาอย่างหนัก ไม่ช้าแต่ตัวเจ้าหน้าที่และข้าราชการเท่านั้น แม้แต่บุตรและภรรยาของข้าราชการเหล่านั้น ก็ไม่ได้รับการยกเว้นจากคอมมิวนิสต์เลย และด้วยวิธีการอันทารุณต่างๆเหล่านี้ ในระหว่างพ.ศ.2503-2505 ปรากฏว่าบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ครูโรงเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตลอดจนเจ้าหน้าที่พนักงานท้องถิ่นต่างๆ และถูกเมียได้ถูกคอมมิวนิสต์เวียดนามหรือที่เรียกกันว่าเวียดกงฆ่าตายไปเป็นจำนวนถึง 3,000 คน และอีก 2,800 คนได้ถูกจับตัวหรือหายไปเฉยๆโดยไม่มีผู้ใดทราบร่องรอย¹⁹

¹⁵ สารประชาชน, 5, 191, (25 กุมภาพันธ์ 2511), น. 4-5.

¹⁶ สิริ เปรมจิตต์, การต่อต้านคอมมิวนิสต์จักรวรรดินิยมแผนใหม่, พระนคร, บุญส่งการพิมพ์, 2506, น. 167.

¹⁷ เสถียร วิชิตลักษณ์, รวมประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 1 ถึงฉบับสุดท้าย, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มติเวช, 2504, น. 34-36.

¹⁸ นิจ ทองโสภิต, อ้างแล้ว, น. 8.

¹⁹ คึกฤทธิ์ ปราโมช, อ้างแล้ว, น. 152. เนื้อหาทำนองนี้ปรากฏอยู่เกือบจะทุกฉบับของ สารประชาชน อย่างน้อยจนถึงปี 2516 นอกจากนี้ดู วิทยุสารประจำวัน ตั้งแต่ปี 2507 เป็นต้นมา

ความป่าเถื่อนไร้ศีลธรรมและกฎเกณฑ์ในการทำสงครามของคอมมิวนิสต์ถูกตอกย้ำควบคู่ไปกับความมีศีลธรรมเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ของฝ่ายโลกเสรี การคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นผู้บริสุทธิ์ เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เชื่อว่า "ถ้าหากว่าเวียดนามเหนือเขากำลังพอที่จะมาทิ้งระเบิดเวียดนามได้ได้แล้ว ผมไม่นึกว่าเขาจะมีเมตตากรุณาหรือไปมัวคิดครั้งรอ...ใครจะล้มตายเขาคงไม่คิด แต่ทางฝ่ายสหรัฐอเมริกากลับต้องคิดในเรื่องชีวิตของประชาชนพลเมืองในเรื่องผลของการทิ้งระเบิด ถ้าหากว่าทิ้งระเบิดส่งไปแล้วจะก่อให้เกิดความยากลำบากยากจนอย่างไรก็ย่อมจะไม่ทำ"²⁰ ความหมายของการพรรณนาในลักษณะนี้ก็คือ ความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัวจากฝีมือของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่มุ่งไปที่พลเรือนผู้บริสุทธิ์คืออาชญากรรมชนิดหนึ่ง แต่ความรุนแรงอันน่าสะพึงกลัวด้วยฝีมือของฝ่ายโลกเสรีถือเป็นการป้องกันตนเอง และเพื่อต่อสู้กับสิ่งชั่วร้ายนั่นเอง เป็นการใช้ความรุนแรงอย่างมีศีลธรรม

แต่ปัจจุบันเรารู้ดีว่าการทิ้งระเบิดโจมตีเวียดนามเหนือได้ฆ่าชีวิตชาวบ้านจำนวนมาก ตัวเลขของฝ่ายอเมริกันระบุว่าระหว่างปีพ.ศ.2508-2515 ฝ่ายศัตรูเสียชีวิตไปราว 850,000 คน ผู้เสียชีวิตจำนวนมากเป็นพลเรือน ระเบิดนาปาล์มที่สหรัฐฯหว่านทิ้งลงไปมิได้เพียงทำลายชีวิตผู้คนแต่ยังทำลายสภาพแวดล้อมของเวียดนามเหนือด้วย และสงครามยังได้ทำให้ชาวเวียดนามราว 5.7 ล้านคนต้องกลายเป็นผู้อพยพแน่นอนว่าตัวเลขของฝ่ายเวียดนามเหนือย่อมสูงกว่านี้²¹ นอกจากนี้ ยังไม่ต้องพูดถึงการแอบทิ้งระเบิดบริเวณชายแดนกัมพูชาและลาวบริเวณที่ติดกับเวียดนามได้สร้างหายนะให้กับสองประเทศนี้อย่างใหญ่หลวง ชวนา ชนบทต้องอพยพหนีการทิ้งระเบิดเข้าสู่พรมแดนและเป็นที่บังภัยประการสำคัญที่ทำให้รัฐบาลลอนดอนล่มสลายเร็วขึ้นและเขมรแดงได้รับการสนับสนุนจากชาวเขมร²² และประการสำคัญ หากพบบาทในการพิทักษ์โลกเสรีของอเมริกาและไทยเป็นสิ่งที่ถูกต้องทางศีลธรรมอย่างยิ่ง ทำไมจึงต้องมีการปกปิด-บิดเบือนปฏิบัติการต่างๆของตน ซึ่งจะได้กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างละเอียดต่อจากนี้

คอมมิวนิสต์มาแล้ว!!!

กระบวนการทำให้เห็นว่าภัยคุกคามจากคนป่า-สัตว์ร้ายคอมมิวนิสต์มีตัวตนได้เริ่มขึ้นทันทีหลังจากจอมพล ป. ประกาศนำประเทศเข้าสู่ค่ายโลกเสรี รัฐบาลจอมพล ป. เริ่มปล่อยข่าวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์บุกและความจำเป็นต้องใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดเข้าจัดการ ไม่ว่าจอมพล ป. จะไปกล่าวอะไรที่ไหนจะต้องพ่วงเอาเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ไว้ด้วยเสมอเพื่อทำให้ประชาชนเห็นว่ารัฐบาลจำเป็นต้องเข้าร่วมกับฝ่ายตะวันตก เพราะต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทหารไว้ป้องกันประเทศ ข่าวคอมมิวนิสต์บุกมักพ่วงท้ายด้วยความจำเป็นที่รัฐบาลต้องซื้ออาวุธเพื่อป้องกันประเทศมากขึ้น²³ ในเดือนกันยายน 2492 อยู่ๆจอมพล ป. ก็

²⁰ คึกฤทธิ์ ปราโมช, อ้างแล้ว, น. 400-401.

²¹ Gabriel Kolko, *Vietnam: Anatomy of War 1940-1975*. London, Unwin Paperbacks, 1987, pp. 200-201.

²² Michael Vickery, *Cambodia, 1975-1982*. Boston, South End Press, second edition 1985, pp. 15-17.

²³ ดู หลักเมือง. 24 กันยายน 2492; ประชาธิปไตย. 24 กันยายน 2492.

เสนอว่าคนจะอนุญาตให้ทหารอังกฤษและอเมริกันเข้ามาในประเทศไทยเพื่อร่วมกันปราบคอมมิวนิสต์ แต่ก็ถูกวิจารณ์อย่างหนักจนต้องเลิกความคิดไป²⁴ ในเวลาเดียวกันจอมพล ป. ได้แถลงว่ารัฐบาลจะออกกฎหมายป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ที่จะให้อำนาจกับรัฐบาลในการสั่งห้ามการประชุมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และสั่งปิดหนังสือพิมพ์ที่เผยแพร่คำโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์²⁵ มีการสั่งกวาดล้างการฉายภาพยนตร์ เพราะเชื่อว่าพวกคอมมิวนิสต์ใช้หนังสือและภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิของตน

ในเดือนมีนาคม 2493 มีข่าวแพร่สะพัดออกจากฝ่ายรัฐบาลว่าจอมพล ป. กำลังวิตกอย่างยิ่งเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ที่กำลังหลั่งไหลเข้าสู่ไทย ถึงขั้นต้องการให้มีประกาศภาวะฉุกเฉินในเขตกรุงเทพฯ ชนบุรี และบางจังหวัดในทุกภาคของประเทศ²⁶ หลังจากนั้นอีกไม่ถึงสัปดาห์ก็มีข่าวลือว่าจอมพล ป. เปลี่ยนใจไม่ประกาศภาวะฉุกเฉินแล้ว แต่จะออกพระราชกำหนดป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์แทนโดยจะจับบรรดานักหนังสือพิมพ์ที่โจมตีนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลในข้อหาคอมมิวนิสต์²⁷ และอยู่ๆสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล นายกว้าง ทองดี ก็ให้สัมภาษณ์ว่าบรรดาชาวเวียดนามในภาคอีสานของไทยกำลังจะกลืนประเทศไทย²⁸ ข่าวลือเรื่องคอมมิวนิสต์จะบุกไทยถูกปล่อยออกมาอีกตลอดเวลา ในเดือนกุมภาพันธ์ 2495 คณะรัฐมนตรีถึงกับมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ประเทศไทยอยู่ในลักษณะเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการรุกรานจากจีน ด้วยเหตุผลว่ากองทัพจีนได้เคลื่อนลงมาประชิดพรมแดนจีนตอนใต้ รัฐบาลอาจต้องประกาศภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศ²⁹ ต่อมาในเดือนกันยายน 2497 ม.ล.ชาบ ญะยรรยง อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้านายปรีดี พนมยงค์ รวบรวมพวกไทยลี้ภัยในยูนิอันได้สำเร็จ ก็จะนำกองทัพคอมมิวนิสต์บุกไทยแน่³⁰

เมื่อสฤตย์ทำรัฐประหารในเดือนตุลาคม 2501 ได้อ้างเหตุผลสำคัญสองประการที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกคือ หนึ่ง ประเทศไทยกำลังเผชิญภัยคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ทั้งนี้ในช่วงทศวรรษ 2500 ภัยคอมมิวนิสต์ที่ถูกเน้นย้ำถึงความน่ากลัวโดยรัฐบาลไทยคือ คอมมิวนิสต์จากนอกประเทศ (จีน เวียดนาม ลาว และรัสเซียในบางครั้ง) หาใช่คอมมิวนิสต์ภายในประเทศที่ถูกรัฐบาลสฤตย์กวาดล้างนับแต่เริ่มขึ้นนามิ อำนาจคอมมิวนิสต์ไทยเป็นเพียงตัวแทนต่างชาติที่หลงผิด, ทฤษฎีทำลายชาติ, และเห็นแก่อำสสินจ้าง ลอบเข้ามาสร้างความปั่นป่วนภายในประเทศเพื่อช่วยปูทางให้คอมมิวนิสต์จากภายนอกเข้ายึดครองไทย ด้วยเหตุนี้ เหตุผลที่สองของการทำรัฐประหารก็เพื่อรักษาระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและสถาบันต่างๆของชาติ ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป ด้วยการขึ้นหัศกับฝ่ายโลกเสรีต่อต้านคอมมิวนิสต์จากนอกประเทศ³¹ เหตุผลสอง

²⁴ *หลักไทย*, 14 กันยายน 2492. ดูคำวิจารณ์ใน *ประชาธิปไตย*, 14 กันยายน 2492.

²⁵ *นครสาร*, 24 กันยายน 2492.

²⁶ *ประชาธิปไตย*, 5 มีนาคม 2493.

²⁷ *หลักไทย*, 10 มีนาคม 2493.

²⁸ *นครสาร*, 13 มีนาคม 2493.

²⁹ กช., (2) *สร.0201/18/44*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

³⁰ แดนสุข, นุ่มนนท์, "ขบวนการต่อต้านอเมริกัน," น. 71.

³¹ เสถียร วิชิตลักษณ์, "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2", น. 2; "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 4", น. 5-9 ใน *รวมประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 1 ถึงฉบับสุดท้าย*, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์นิติเวช, 2504; สฤตย์ ธนะรัชต์, จอมพล, "คำปราศรัยในวันชาติ 24 มิถุนายน 2502," ใน *ประมวลสุนทร*

ประการนี้ถูกใช้เพื่อสร้างสิทธิธรรมให้กับการดำเนินนโยบาย “โลกเสรี” โดยรัฐบาลทหารจนถึงกลางทศวรรษ 2510

เพียงไม่ถึงเดือนหลังการรัฐประหาร รัฐบาลสฤษดิ์ก็แสดงให้เห็นว่าภัยคุกคามของคนป่าหรือพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเสมือน “สิ่งโสโครกโรคร้ายที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่” มิได้แฝงตัวอยู่ในเขตป่าเขาห่างไกลความเจริญดังที่ประชาชนเข้าใจอีกต่อไป แต่ได้เริ่มปฏิบัติการคุกคามชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในเมืองโดยตรงแล้วด้วย การอ้างว่ากรณีไฟไหม้ 5 รายในเขตกรุงเทพ-ธนบุรีในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เป็นฝีมือพวกคอมมิวนิสต์³² เมื่อภัยคอมมิวนิสต์ถูกทำให้ดูน่ากลัวมากขึ้น รัฐบาลก็จำเป็นต้องเพิ่มความรุนแรงในการจัดการกับภัยดังกล่าว สฤษดิ์ใช้อำนาจคณะปฏิวัติสั่งประหารชีวิตผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าวางเพลิงที่ตลาดพลูในวันเดียวกับที่จับได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมใดๆ เสรีภาพระยะสั้นที่กลุ่มการเมืองต่างๆ ได้รับในช่วงปลายของรัฐบาล จอมพล ป. จึงสิ้นสุดลง สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และนักหนังสือพิมพ์นับร้อยถูกจับกุมและคุมขังโดยไม่มีกำหนด และในปี 2503-2504 ได้สั่งประหารชีวิตสมาชิกคอมมิวนิสต์ 4 คน คือ นายครอง จันดาวงศ์, นายทองพันธ์ สุทธิมาศ, นายศุภชัย ศรีสติ, และนายรวม วงศ์พันธุ์ ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหน้าที่ของไทยยังสามารถรู้กำหนดการณ์ล่วงหน้าได้อีกว่าในเดือนมิถุนายน 2504 ขบวนการปะเทดลาว จะสามารถยึดลาวได้ทั้งประเทศ (ในความเป็นจริงต้องใช้เวลาอีกถึง 14 ปี!) และจะส่งอาวุธมาให้กับพวกของนายครองพร้อมส่งกำลังต่างชาติเข้ามายึดอำนาจในไทยหรือน้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำดินแดนที่ยึดได้ไปรวมกับลาว³³

ข่าวการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์จากนอกประเทศปรากฏออกมาถี่มากขึ้น เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามเวียดนามเต็มตัว โดยมีจีนเป็นพี่เบิ้ม เวียดนามเหนือและคอมมิวนิสต์ลาวเป็นลูกสมุนเตรียมบุกไทย³⁴ พล.อ.ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมหาดไทยของรัฐบาลถนอม เป็นผู้ที่ถนัดกับการให้ข่าวทำนองนี้ ในเดือนมีนาคม 2511 ประกาศให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ก่อการร้ายจากภายนอกไม่เพียงแทรกซึมเข้ามาทางชายแดนไทย-ลาว แต่ยังหลบซ่อนเข้ามาด้านทะเลที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, ชลบุรี, สมุทรสาคร และยังมีกำลังพร้อมอาวุธของจีนลักลอบเข้ามาจากทางยูนิอัน³⁵ ประกาศแถลงอีกครั้งในเดือนสิงหาคมว่า พบหลักฐานแน่ชัดจากเอกสารที่ยึดได้จากผู้ก่อการร้ายชาวเวียดนามในไทยระบุว่าเวียดนามเหนือได้ส่งกำลังเข้ามาเพื่อปลุกกระดมคนไทยให้นิยมคอมมิวนิสต์ และเตรียมส่งกำลังเข้ายึดไทยเป็นแห่งที่สองต่อจากเวียดนามใต้³⁶ บางช่วงก็สร้างข่าวว่ากองกำลังของเวียดกงและลาวจำนวน 57,000 คนกำลังชุมนุม

พจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในระยะ 3 ปีแห่งการบริหารของคณะรัฐมนตรี (10 ก.พ. 2503-9 ก.พ. 2505), กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2505, น. 18-31.

³² เสถียร วิรัชลักษณ์ “ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24,” เพิ่งอ้าง, น. 34-36.

³³ สฤษดิ์ ธนะรัชต์, “คำแถลงเรื่องการกบฏทรยศต่อประเทศชาติ,” 2505, น. 491-495.

³⁴ สารเสรี, 18 มกราคม 2508; คอลัมน์ “จดหมายเหตุ,” ใน *ข่าวไทย*, 27 มีนาคม 2508;

³⁵ สารประชาชน, 5, 193, (10 มีนาคม 2511), น. 2.

³⁶ สารประชาชน, 5, 215, (11 สิงหาคม 2511), น. 2.

อยู่ฝั่งตรงข้ามอุบลราชธานีเตรียมที่จะรุกรานไทย³⁷ บ้างก็ว่าคอมมิวนิสต์กำลังสร้างทางจากจีนผ่านลาวเข้าสู่ไทยทางเหนือ และพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือกำลังพากันหัดพูดภาษาไทยเพื่อเตรียมบุกเข้าไทย³⁸

ประกาศให้ข่าวอีกว่าเวียดกงกำลังพยายามยึดพื้นที่จังหวัดเขาพระวิหารของกัมพูชาเพื่อใช้เป็นฐานบุกเข้าไทยทางจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งใช้เวลาเดินทางเพียงไม่กี่ชั่วโมงก็ถึงโคราช³⁹

หลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอลในเดือนมีนาคม 2513 ในเดือนกรกฎาคม ผู้นำทหารไทยรีบเสนอว่าพร้อมจะส่งทหารเข้าไปช่วยรัฐบาลลอนนอลรบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ด้วยข้ออ้างเดียวกับการส่งทหารไปรบในเวียดนามใต้คือ “การช่วยเหลือของรัฐบาลไทยไม่ใช่เป็นเรื่องไปช่วยเหลือเขมร แต่เป็นการช่วยให้ประเทศไทยอยู่รอด”⁴⁰ ถนอมกล่าวว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชาและเวียดกงกำลังมุ่งโจมตีเพื่อยึดดินแดนภาคตะวันตกของกัมพูชาเพื่อใช้เป็นหัวหาดสำหรับรุกรานประเทศไทยต่อไป ขณะนี้อยู่ห่างจากชายแดนไทยด้านเขาพระวิหารเพียง 4-5 กิโลเมตรเท่านั้น⁴¹ ความเป็นความตายของกัมพูชาจึงนับได้ว่าเป็นความเป็นความตายของประเทศไทยด้วย⁴² คำอธิบายเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผิดฝาผิดตัวโดยสิ้นเชิง เพราะฐานที่มั่นของพวกเวียดกงนั้น อยู่ทางฝั่งตะวันออกของกัมพูชาหรือบริเวณชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม และไม่มีเหตุผลที่พวกเวียดกงจะเปิดศึกกับไทยในขณะที่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเบื้องต้นของตน คือการขับไล่อเมริกาและรวมประเทศเวียดนาม

นับแต่ปีพ.ศ.2504 เป็นต้นมา พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ก็เริ่มปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับภัยคุกคามจากนอกประเทศมาโดยตลอด ยิ่งสถานการณ์ในภูมิภาคตึงเครียดมากขึ้น เนื้อหาและท่วงทำนองของพระราชดำรัสก็ยิ่งทวีความเข้มข้นชัดเจนมากขึ้น จากในปี พ.ศ.2503 ที่สถานการณ์รอบบ้านเป็นแค่สิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งและอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย แต่พอในปลายปี พ.ศ.2508 ในหลวงทรงมีพระราชดำรัสว่า “ฝ่ายตรงข้ามได้แสดงเจตจำนงให้ทราบเป็นการแน่ชัดว่าประเทศไทยเป็นที่หมายที่เขาจะรุกราน และได้ลงมือทำการนั้นแล้ว ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ ด้วยการแทรกซึมและด้วยวิธีการอันรุนแรงในที่ที่เขาทำได้ทุกอย่าง”⁴³ กระนั้นก็ดี เนื้อหาในพระราชดำรัสยังไม่มีกระแนะนําประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นภัยคุกคามต่อไทยออกมาโดยตรง เพียงแต่ใช้คำกว้างๆ เช่น “เหตุการณ์ในอาณาเขตใกล้เคียงกับประเทศของเรา”, “สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศในปัจจุบัน”, “การคุกคามจากภายนอก” เป็นต้น จนกระทั่งปี 2510 หลังจากรัฐบาลประกาศส่งกองทหารไทยไปร่วมรบในเวียดนามใต้ และยอมรับว่า

³⁷ สารประชาชน. 13 กันยายน 2513, น. 2

³⁸ สารประชาชน. 7, 329, (18 ตุลาคม 2513), น. 40.

³⁹ สารประชาชน. 7, 313, (28 มิถุนายน 2513), น. 2. นอกจากนี้ ดูคำแถลงของกองบัญชาการทหารสูงสุดกรณีสถานการณ์ในกัมพูชา ใน สารประชาชน. 5, 319 (16 สิงหาคม 2513), น. 41.

⁴⁰ สารประชาชน. 7, 310 (7 มิถุนายน 2513) น. 2.

⁴¹ สารประชาชน. 7, 318 (2 สิงหาคม 2513) น. 4.

⁴² สารประชาชน. 7, 323 (6 กันยายน 2513) น. 40-41.

⁴³ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, “กระแสพระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2504 วันที่ 31 ธันวาคม 2503,” *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่พุทธศักราช 2498-2508*, น. 99-100; พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนไทยในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2509 อ้างจาก สารประชาชน. 4, 170 (1 ตุลาคม 2510), น. 3.

ฐานทัพในไทยถูกใช้เพื่อปฏิบัติการ โจมตีเวียดนามเหนือและลาว ซึ่งเท่ากับเป็นการประกาศสงครามกันโดยตรง จึงมีการระบุดังเรื่องการส่งทหารไทยไปรบในเวียดนาม⁴⁴ เนื้อหาของพระราชดำรัสส่วนนี้มีสาระที่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในกรณีสงครามเวียดนามอย่างชัดเจนซึ่งจะกล่าวเพิ่มเติมหลังจากนี้

ยิ่งสงครามเวียดนามขยายลุกลามมากขึ้น ความจำเป็นที่ไทยจะต้องพึ่งพิงสหรัฐก็ยิ่งมากขึ้น สำหรับชนชั้นนำไทยในขณะนั้นมีแต่สหรัฐเท่านั้นที่จะทำให้ไทยรอดพ้นจากเงื้อมมือของคอมมิวนิสต์ได้ ดังที่ พ.อ.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศของรัฐบาลถนอมกล่าวว่า “เป็นความจำเป็นเด็ดขาดสำหรับประเทศไทยที่จะต้องหันเข้าหาความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ในเมื่อประเทศไทยกำลังได้รับอันตรายจากคอมมิวนิสต์... มีประเทศอื่นใดบ้างเล่าที่จะช่วยเราได้ ฝรั่งเศส? อังกฤษ? ไม่มีประเทศอื่นใดเลย... คู่อุบัติมีแต่เพียงประเทศเดียวที่เราจะพึ่งพาได้คือสหรัฐฯ โดยเหตุนี้ เราจึงสนับสนุนทุกวิถีทางต่อนโยบายของสหรัฐในเวียดนาม อันเป็นนโยบายป้องกันเวียดนามได้”⁴⁵

นับแต่ยุคจอมพล ป. การประกาศตัวเป็นศัตรูกับคอมมิวนิสต์จึงดำเนินควบคู่ไปกับกล่าวชื่นชมสรรเสริญอเมริกาที่ให้ความช่วยเหลืออย่างมากมายกับไทย ในเดือนกรกฎาคม 2493 รัฐบาลถึงกับออกคำสั่งห้ามวิพากษ์วิจารณ์การเมืองระหว่างประเทศอันอาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปในขณะนั้นว่าหมายถึงห้ามวิพากษ์วิจารณ์สหรัฐอเมริกา⁴⁶

ขณะที่การเสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรปของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในกลางปี 2503 คุณจะมีส่วนช่วยทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยภายใต้ระบอบทหารของสฤษดิ์ และในฐานะพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐในเอเชียดูดีขึ้นในสายตาของสาธารณชนอเมริกัน⁴⁷ สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ช่วยยืนยันกับประชาชนไทยถึงความถูกต้องชอบธรรมของการยืนหยัดเคียงข้างสหรัฐเพื่อต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่พระราชทานแก่ประธานาธิบดี ลินคอล์น จอห์นสัน:

...ท่านก็คงสังเกตเห็นว่ามีพลังอย่างหนึ่งที่ทุกประเทศในบริเวณนี้ต่างก็มีเหมือนกัน พลังนี้ก็คือเจตจำนงร่วมกันในการต่อต้านการยึดครองที่ไม่ว่าจะมาในรูปลักษณะใด เจตจำนงอันร่วมกันนี้จะทำให้เกิดพลังกำลังและความมั่นคงในขณะที่มีประเทศต่าง ๆ มีความเห็นแตกต่างกัน ความหวังสำหรับอนาคตของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผাগไว้กับเจตนารมณ์อันนี้ และเป็นความเชื่อมั่นที่ไม่สั่นคลอนในข้อที่ว่า เจตจำนงอันร่วมกันนี้จะเป็นที่มาแห่งสันติภาพอันถาวรของภาคพื้นส่วนนี้ของโลก...

⁴⁴ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, “กระแสพระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่, วันอาทิตย์ที่ 31 ธันวาคม 2510,” *กระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช*, กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์, ม.ป.พ., น. 320-322.

⁴⁵ สารประชาชน. 3:86 (20 กุมภาพันธ์ 2509), น. 52.

⁴⁶ แดมสุช นุ่มนนท์, “ขบวนการต่อต้านอเมริกา,” น. 56, 72.

⁴⁷ Thak Chaloehtiarana, *Thailand: The Politics of Despotism Paternalism*, Bangkok, Social Science Association of Thailand and Thai Khadi Institute, Thammasat University, 1979, footnote 68, p. 315.

...และด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้ที่เราจึงได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ซึ่งเรารู้สึกขอบคุณอย่างยิ่ง และด้วยเจตนารมณ์นี้ที่เราจึงยืนยันหลักที่จะดำเนินการแน่วแน่เพื่ออุดมการณ์แห่งเสรีภาพ ไม่มีผู้ใดที่จะกระทำตนเป็นมิตรแท้ได้โดยไม่มีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้ที่ตนเป็นมิตรเป็นมูลฐาน สิ่งนี้เป็นความจริงสำหรับประเทศชาติเช่นเดียวกัน พันธกรณีของเราก็มีกับประเทศของท่านกระทำด้วยความพอใจของเราเอง เพราะตระหนักว่าสหรัฐอเมริกามีความเห็นเช่นเดียวกับไทยในอุดมการณ์แห่งสันติภาพ⁴⁸

เห็นได้ว่าบรรยากาศของสังคมไทยตกอยู่ท่ามกลางข่าวลือ-ความกลัวว่าตนกำลังตกอยู่ในอันตรายเกือบจะตลอดเวลา ประเทศไทยถูกห้อมล้อมด้วยดินแดนของคนป่า-สัตว์ร้ายที่น่าสะพรึงกลัวเป็นอย่างยิ่ง ดังบทความชิ้นหนึ่งใน *สารประชาชน* กระบอกเสียงของรัฐบาลสรุปว่า "สถานการณ์ที่เป็นอยู่เช่นปัจจุบันประจักษ์ชัดแล้วว่าประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ยืนอยู่ท่ามกลางสิ่งอันตรายทั้งหลาย"⁴⁹

ปกป้องโลกเสรี

เมื่อเรากำลังต่อสู้อยู่กับศัตรูที่ป่าเถื่อนไร้อารยธรรมและถึงขั้นต่ำกว่ามนุษย์ เราย่อมมีสิทธิที่จะใช้วิธีการอะไรก็ได้ที่จะจัดการกับสิ่งนั้น โดยเฉพาะเมื่ออารยธรรมของเรา ความเป็นไทยของเรา สถาบันสูง สุดอันเป็นหัวใจของชาติกำลังถูกคุกคาม นั่นคือเราย่อมมีสิทธิที่จะปกป้องตนเองจากสิ่งน่าสะพรึงกลัวจากภายนอกได้ด้วยวิธีการที่รุนแรงยิ่งกว่าได้ด้วย แม้ว่าจะทำให้เราประสบกับวิกฤตการณ์ศักดิ์ศรีของความเป็นชาติก็ตาม และนี่คือวาทกรรมที่ครอบงำการที่ประเทศไทยถูกใช้เป็นฐานทัพอเมริกันไปโจมตีเวียดนาม ลาว และกัมพูชา รวมทั้งการส่งทหารไทยไปรบในเวียดนามใต้ และเป็นศูนย์ฝึกทหารฝ่ายขวาในอินโดจีน

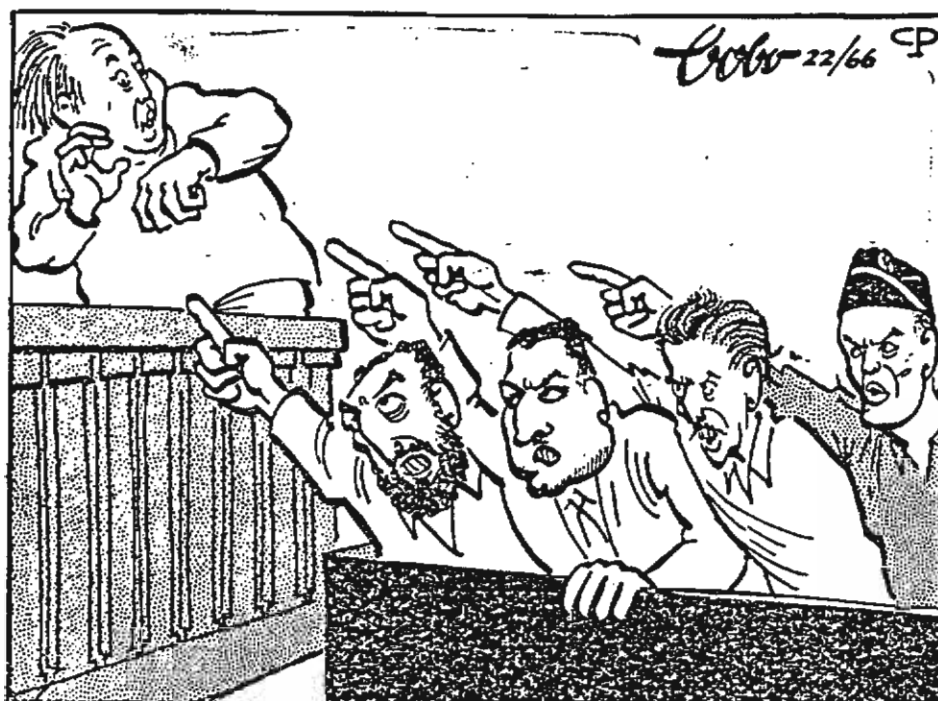
ขณะที่รัฐบาลไทยโจมตีการที่เวียดนามเหนือช่วยเหลือฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนามใต้เป็นการรุกราน บทบาทของประเทศไทยในฐานะแนวหน้าของโลกเสรีล้วนเป็นการพิทักษ์สันติภาพและเสรีภาพของไทยและของโลกเสรี รัฐบาลไทยไม่เคยทำอะไรเกินเลยไปกว่าการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามคอมมิวนิสต์⁵⁰ ความช่วยเหลือทางการทหารที่ไทยและสหรัฐฯ ให้กับรัฐบาลเวียดนามใต้ก็มีใช้การแทรกแซงกิจการภายในของเวียดนาม แต่ถือเป็นการช่วยเหลือโลกเสรีมิให้ถูกกลืนโดยคอมมิวนิสต์ เหตุผลสำคัญของสงครามเวียดนามปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสของในหลวง:

...เหตุการณ์สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งควรนำมากล่าวในที่นี้คือ การส่งทหารอาสาสมัครไปช่วยรบในประเทศเวียดนาม

⁴⁸ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, "กระแสพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ ฯพณฯ ประธานาธิบดี ลินคอล์น บี. จอห์นสัน และภริยา," พระราชดำรัสกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายและคำกล่าวตอบในวาระที่ ฯพณฯ ประธานาธิบดี ลินคอล์น บี. จอห์นสัน แห่งสหรัฐอเมริกาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2509. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2510, น. 1-3. เนื้อหาท่านองเดียวกันปรากฏในพระราชดำรัสที่มีต่อ นิกสัน ในปี 2512 ดู *สารประชาชน*, 6, 267 (10 สิงหาคม 2512), น. 4-5.

⁴⁹ ฟ้างาง, "ความไม่สงบในเอเชียอาคเนย์," *สารประชาชน*, 3:85 (13 กุมภาพันธ์ 2509), น. 17.

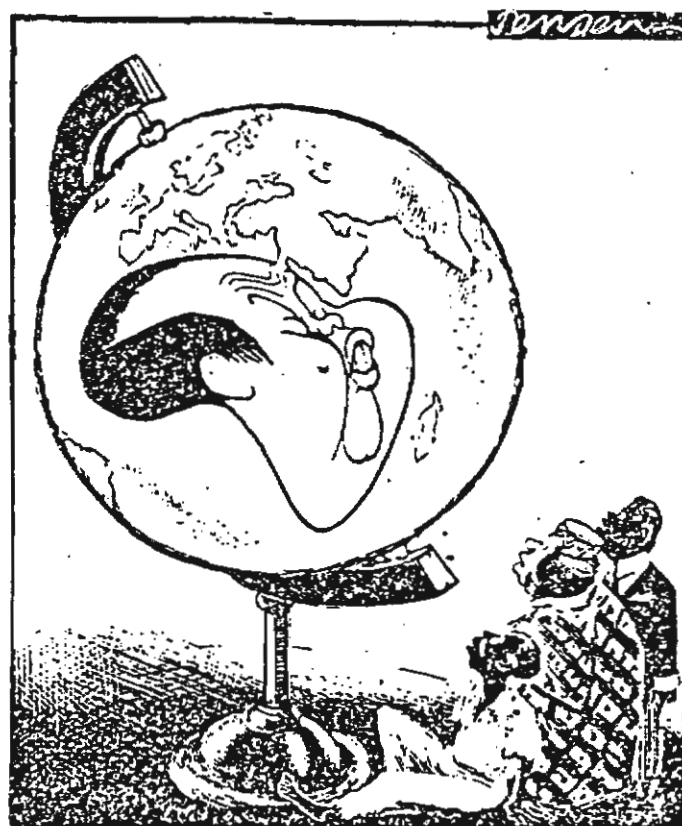
⁵⁰ สฤมย์ ธาระวัชร์, "คำปราศรัยเนื่องในวันครบรอบปีที่ 7 แห่งการลงนามในสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วันที่ 8 กันยายน 2504," 2505, น. 605-609.

"มนุษย์จ้องโลก แม้แต่ประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ยังประณามมาเซดง
เจ้าลัทธิคอมมิวนิสต์ ระบบบักกิ่งว่าอุบาทว์ชาติชั่ว"

ภาพจาก สารประชาชน. 3: 92 (3 เมษายน 2509) น. 13.

หมายเหตุ เข้าใจว่าภาพการ์ตูนล้อการเมืองใน สารประชาชน นำมาจาก
นิตยสารต่างประเทศ แต่ไม่ได้ระบุว่าจากฉบับใด

"ความมั่งคั่งใหญ่โตสูงของสิ่งอย่างเมาเรต
ที่แกจะคิดเปลี่ยนแผนที่โลกเสียใหม่
โดยเอาเอเชีย-แอฟริกา เป็นของจีนแดง"

ภาพจาก สารประชาชน. 3: 104 (26 มิถุนายน 2509) น. 12.

“คอมมิวนิสต์เวียดนาม ผู้บ่อนทำลาย ประกาศจะขัดขวาง
การเลือกตั้งคราวนี้อีก แต่ชาวเวียดนามได้บอกว่าไม่หวั่นวิตกเลย
เขาจะใช้สิทธิของเขาอย่างเต็มที่”
ภาพจาก สารประชาชน. 4: 165 (27 สิงหาคม 2510) น. 13.

“ตราใบที่โฮจิมินห์ยังไม่เลิกลงผิดว่าตัวจะชนะสงคราม
 “แผนสันติภาพยอมไร้ผล จนกว่าจะได้มีการเปลี่ยนตัวผู้นำญวนเหนือ”
 ภาพจาก สารประชาชน. 4: 169 (24 กันยายน 2510) น. 13.

ท่านทั้งหลายย่อมทราบดีว่า การที่เรากระทำเช่นนั้นเป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราโดยตรง เพราะการรบในประเทศเวียดนาม คือการต่อสู้เพื่อป้องกันเสรีภาพและความมั่นคงของภูมิภาคโลกแถบนี้ เป็นที่น่าอินคืออย่างยิ่งที่มีผู้ที่มีความเสียสละอย่างสูง เข้าอาสาสมัครไปช่วยรบเป็นจำนวนมาก และผู้กล้าหาญเหล่านั้น ก็ได้ประกอบวีรกรรมให้เป็นที่ยอมรับ สมเกียรติศักดิ์แห่งทหารไทย สมควรยกย่องสรรเสริญ และยึดถือเป็นแบบฉบับอย่างแท้จริง

ระยะนี้การรุกรานจากฝ่ายตรงข้ามเข้าขั้นรุนแรงมาก ถึงใช้กำลังทหารรุกรานโดยตรงเพื่อยึดพื้นที่ประเทศของเรา เจ้าหน้าที่ฝ่ายเราต้องปฏิบัติการอย่างหนัก... เราทั้งหลายควรระลึกให้มากถึงทหารที่กำลังรบอยู่ในประเทศเวียดนาม ทั้งทหารและตำรวจที่กำลังต่อสู้ป้องกันการรุกรานประเทศอย่างหนักอยู่ในเวลานี้ เพราะทหารและตำรวจเหล่านั้นยอมเสียสละแม้ชีวิตเพื่อรักษาชาติประเทศตามเอียงบรรพบุรุษที่ต้องต่อสู้รักษาผืนแผ่นดินและอิสรภาพของไทยให้ถาวรสืบมาได้ถึงทุกวันนี้ จนความเป็นนักต่อสู้ฝังเข้าสู่สายเลือด กลายเป็นลักษณะประจำตัวคนไทย เราต้องตระหนักว่าการรุกรานของศัตรูนั้นเป็นการมุ่งร้ายหมายทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่เราเมื่ออยู่ รวมทั้งชาติด้วย⁵¹

ในส่วนของสถาบันศาสนา เมื่อมีพระภิกษุหลายรูปพากันมาสมัครอาสาไปรบในเวียดนาม ทางกรมการศาสนาได้ส่งคนไปขอร้องไม่ให้พระภิกษุสมัครเพราะถือว่าผิดพระวินัยที่ห้ามภิกษุไปดุกองทัพ แต่พระเหล่านั้นไม่ยอมเชื่อฟัง ยืนยันจะสมัครให้ได้ เจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนาจึงต้องไปขอร้องทางฝ่ายทหารไม่ให้รับใบสมัครของพระภิกษุ แต่ก็ไม่ได้สำเร็จอีกเช่นกัน เพราะฝ่ายทหารอ้างว่าไม่มีข้อห้ามในเรื่องนี้ แต่ถึงแม้ว่า ทางฝ่ายกรมการศาสนาจะออกมาห้ามพระภิกษุไม่ให้สมัคร ก็มีได้หมายความว่าฝ่ายศาสนจักรคัดค้านการทำสงคราม ดังเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของสมเด็จพระวันรัต เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาด้านการปกครองสงฆ์ว่า กรณีที่พระภิกษุสมัครไปรบนี้ “แม้จะด้วยเจตนาดี” แต่ก็ควรระวังเสียก่อนสิ่งที่ฝ่ายศาสนาในขณะนั้นกังวลจึงจะเป็นเรื่องของพระวินัยมากกว่าการละเมิดศีลข้อที่หนึ่ง⁵²

แม้ว่าพระผู้ใหญ่และเจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนาไม่ต้องการให้พระภิกษุที่ยังคงห่มกายด้วยจีวรสมัครไปสงคราม แต่หากเป็นพระผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ปะพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้กับกองทัพบกในพิธีส่งทหารไทยไปเวียดนาม กลับไม่มีปัญหาว่าละเมิดวินัยสงฆ์ (ที่ห้ามภิกษุไปดุกองทัพ) ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงเหตุผลและพิธีกรรมทางศาสนาถูกนำมาปรับใช้การต่อสู้ทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา บรรดาทหารหาญที่จะเดินทางไปรบในเวียดนามจะต้องเข้าร่วมในพิธีกรรมปฏิบัติตนต่อหน้าพระแก้วมรกตว่าจะเชื่อตรงต่อหน้าที่ ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา และยอมตายเพื่อจรรโลงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์และชื่อเสียงประเทศชาติ⁵³ ฉะนั้น การทำเครื่องรางของขลังเพื่อแจกจ่ายแก่ทหารที่กำลังจะออกสู่สมรภูมิจึงมิใช่สิ่งผิดเช่นกัน ดังกรณีเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ จ.สุพรรณบุรี ได้รวบรวมเงินบริจาคของประชาชนจัดทำพระเครื่องสุพรรณออก

⁵¹ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, “กระแสพระราชดำริส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่, วันอาทิตย์ที่ 31 ธันวาคม 2510,” *กระแสพระราชดำริสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช*, กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์, น.ป.พ., น. 320-322.

⁵² ข้อความทั้งหมดอ้างจาก คอลัมน์ “ข้างวัด” โดย สหจร ใน *สยามรัฐ*, 20 มกราคม 2510, น.6. ส่วนที่เน้นเป็นของผู้เขียน

⁵³ *สารประชาชน*, 5, 211 (14 กรกฎาคม 2511), น. 6.

คือจำนวน 9,000 องค์ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้กับทหารไทยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามชายแดนและในเวียดนามได้⁵⁴ ในแง่นี้ ฝ่ายศาสนาได้ปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครองอย่างแท้จริง

การจัดการความจริงกรณีฐานทัพ

จากคำอธิบายข้างต้นก็น่าจะกล่าวได้ว่าการเข้าร่วมในสงครามเวียดนามเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม บทบาทของไทยและอเมริกาเป็นบทบาทที่ทรงเกียรติ เพราะไทยกำลังทำหน้าที่หนักต่อสู้เพื่ออิสรภาพ สันติภาพทั้งของตนเองและของโลก แต่ในความเป็นจริง บทบาทที่แท้จริงของไทยในสงครามเวียดนามกลับถูกปิดบังซ่อนเร้น คำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของไทยก็ถูกบิดเบือนและแปรผันไปตามแรงกดดันของสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2507 เมื่อจำนวนทหารและเครื่องบินรบของอเมริกาในไทยเริ่มทวีจำนวนมากขึ้น การดำรงอยู่ของฐานทัพอเมริกาเป็นปัญหาที่สร้างความลำบากใจให้กับรัฐบาลไทยอย่างมากทีเดียว รัฐบาลถือว่าเรื่องฐานทัพและภารกิจต่างๆของฐานทัพในสงครามเวียดนามเป็นความลับสุดยอด ข้อมูลใดๆ ที่สาธารณชนไทยได้รับรู้เกี่ยวกับฐานทัพล้วนมาจากนอกประเทศทั้งสิ้น รัฐบาลจะยอมรับก็ต่อเมื่อถูกสถานการณ์กดดัน และเห็นว่าหากยืนยันปฏิเสธต่อไป ก็คงไม่มีใครเชื่อ นับตั้งแต่ต้นปี 2508 รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับการจัดการกับความลับที่ถูกเปิดเผย ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะสนับสนุนอย่างเปิดเผยให้สหรัฐฯเข้าไปทำสงครามในเวียดนามตลอดมา แต่การยอมรับว่าไทยยอมให้สหรัฐฯใช้เป็นฐานทัพไปโจมตีเวียดนามเหนือ ลาว และกัมพูชาเท่ากับเป็นการประกาศสงครามโดยตรงระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน ในอนาคตหากไทยถูกโจมตีโดยเวียดนามเหนือและลาว ไทยย่อมยากจะหาข้อแก้ตัวเพื่อปกป้องตนเอง นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังเผชิญกับคำถามเรื่องอธิปไตยและศักดิ์ศรีของชาติจากการดำรงอยู่ของฐานทัพต่างชาติ

ในเดือนมีนาคม 2508 เริ่มปรากฏรายงานข่าวว่าเครื่องบินสหรัฐฯที่ไปโจมตีทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือและลาวส่วนหนึ่งบินไปจากประเทศไทย⁵⁵ เวียดนามเหนือและเอกอัครราชทูตโซเวียตประจำประเทศไทยได้กล่าวโจมตีไทยในเรื่องนี้⁵⁶ ในระยะแรกรัฐบาลไทยเพียงปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง แต่เมื่อกระแสโจมตีรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลไทยจึงตอบโต้ด้วยภาษาที่รุนแรงพอกัน เมื่อวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยออกอากาศโจมตีว่าประเทศไทยกำลังถูกต่างชาติยึดครอง และถูกใช้เป็นฐานทัพเพื่อรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลไทยตอบโต้ว่า พลท. ได้ประกาศตัวเป็นศัตรูต่อประเทศไทยด้วยการโฆษณาทำลายล้างและมุ่งร้ายต่อประเทศไทยอยู่ตลอดเวลา⁵⁷ เมื่อเอกอัครราชทูตกัมพูชากล่าวหาว่าไทยเป็นฐานทัพและอาณานิคมของสหรัฐฯ ม.ร.ว.ทองน้อย ทองใหญ่ ผู้แทนอันดับรองในคณะผู้แทนไทยในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ตอบโต้ด้วยการเหน็บแนมกัมพูชาว่าบรรพบุรุษของ

⁵⁴ สารประชาชน. 6, 268 (17 สิงหาคม 2512), น. 41.

⁵⁵ วิทยุสารประจำวัน. 22 มีนาคม 2508.

⁵⁶ วิทยุสารประจำวัน. 26 เมษายน 2508; 25 พฤษภาคม 2508.

⁵⁷ วิทยุสารประจำวัน. 16 กันยายน 2508.

ไทยไม่เคยทำให้เอกราชของประเทศต้องตกไปอยู่ในมือของต่างชาติ ในทางตรงกันข้าม กัมพูชาเสียอีก (ซึ่งขณะนั้นคือรัฐบาลของเจ้าสีหนุ) ได้ให้เวียดนามใช้ชายแดนกัมพูชาเป็นพื้นฐานที่มั่นคงและลำเลียงยุทธปัจจัย⁸⁸

ในช่วงเวลาเดียวกับที่ผู้นำไทยกำลังปฏิเสธเสียงแข็งเรื่องปฏิบัติการของอเมริกากับฐานทัพในไทย ประชาชนในจังหวัดที่มีฐานทัพตั้งอยู่ก็กำลังพิศวงต่อความเคลื่อนไหวทางอากาศที่ผิดปกติ ชาวบ้านในนครพนมมักได้ยินเสียงระเบิดในเขตป่า (เข้าใจว่าเกิดจากการซ้อมทิ้งระเบิดและการปลดระเบิดที่เหลือของเครื่องบินที่กลับจากปฏิบัติการในเวียดนามเหนือและลาว) และปรากฏว่าในต้นเดือนพฤษภาคม 2508 ได้เกิดอุบัติเหตุเครื่องบินอเมริกัน ที่อยู่ระหว่างซ้อมบินตกลงในเขตจังหวัดนครพนม หน่วยราชการในท้องถิ่นซึ่งอาจจะรู้หรือไม่รู้แน่ชัดว่าเครื่องบินดังกล่าวเป็นของใคร แต่ก็คาดการณ์เอาเองว่าไม่ควรเอ่ยถึงอะไรที่เกี่ยวข้องกับอเมริกา จึงแถลงออกไปว่าเกิดจากเครื่องบินลี้ลับไม่ปรากฏสัญชาติบินล่องล้าเข้ามาปฏิบัติการเพื่อทิ้งระเบิดแล้วเกิดอุบัติเหตุขึ้น ในแง่นี้ ก็นับว่าสอดคล้องกับกระแสข่าวเรื่องคอมมิวนิสต์จากภายนอกประเทศกำลังจะบุกไทยที่ฝ่ายรัฐบาลได้ข่าวประกาศมาโดยตลอด แต่ปรากฏว่าในสายตาของฝ่ายทหาร การให้ข่าวเช่นนี้ออกจะเป็นการล้าเส้นจนเกินไป เพราะกลับสร้างความตื่นตระหนกตกใจให้กับประชาชนจนเกินเหตุ จนมีการวิพากษ์วิจารณ์ไปทั่วว่าคอมมิวนิสต์ได้บุกประเทศไทยแล้วจริงๆ ขณะเดียวกัน ฝ่ายทหารก็ยังไม่ยอมเปิดเผยกับสาธารณชนเสียที่ฐานทัพและกำลังทหารอเมริกันในไทย มีไว้เพื่อปฏิบัติการรบในสงครามเวียดนาม กระทรวงกลาโหมจึงต้องรีบออกคำสั่งไปยังหน่วยราชการทั้งส่วนกลาง และต่างจังหวัดให้ยึดหลักในการแถลงข่าวดังนี้ :1) กำลังทางอากาศของสหรัฐฯ ที่เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทยนั้น เข้ามาเพื่อช่วยป้องกันประเทศไทยโดยเฉพาะ ตามข้อตกลงระหว่างไทยและสหรัฐฯ เท่านั้น 2) ในปัจจุบัน ไม่มีข้อตกลงใดๆ ที่ยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพของไทยออกไปปฏิบัติการโจมตีประเทศอื่น นอกเหนือจากการป้องกันประเทศโดยตรง⁸⁹ แต่ไม่นานหลังจากนี้ คำอธิบายเรื่องฐานทัพอเมริกันจะ ถูกพลิกผันเป็นตรงกันข้ามเลยทีเดียว เมื่อมันไม่สามารถต้านทานความจริงที่ถูกเปิดโปงออกมาได้

รัฐบาลไม่เพียงต้องแก้ตัวต่อต่างชาติเรื่องไทยยังมิได้สูญเสียอธิปไตยให้กับสหรัฐฯ แต่ยังต้องอธิบายประเด็นเดียวกันนี้กับคนไทย โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีฐานทัพตั้งอยู่ ที่อยู่มาวันหนึ่งก็พบว่าทหารอเมริกันได้พากันหลังไหลเข้าไปอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองของตนโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สนใจจะให้คำอธิบายใด ๆ กับชาวบ้าน จึงเกิดรำลึกกันว่าประเทศไทยได้เสียเอกราชให้กับอเมริกาไปแล้ว จนกระทั่งฝ่ายเจ้าหน้าที่เห็นว่าไม่ควรปล่อยให้ชาวบ้านรำลึกกันไปจนเล็ดเล็ด พล.ท. กฤษ บุญณกันต์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในขณะนั้น จึงออกมาแถลงว่าที่ประชาชนชนบทกำลังเข้าใจผิดเรื่องทหารต่างชาติจำนวนมากที่เข้ามาอยู่ในไทยและ “มีความรู้สึกเหมือนกับว่าประเทศไทยเสียเอกราชไปนั้น” เกิดจากการยุยงของคอมมิวนิสต์! อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์อ้างว่าทหารต่างชาติเข้ามาเพื่อช่วยเหลือป้องกันการรุกรานจาก

⁸⁸ วิทยุสารประจำวัน. 18 ตุลาคม 2508.

⁸⁹ หจข., (1) นท.31.5.18/5) เอกสารกระทรวงมหาดไทย; “บทนำ,” สารเสรี. 9 พฤษภาคม 2508.

คอมมิวนิสต์ตามข้อผูกพันในสนธิสัญญาของซีโต้ และเพื่อให้ประชาชนยินดีต้อนรับทหารต่างชาติเหล่านี้ จึงต้องอ้างว่าทหารอเมริกันได้ช่วยสร้างถนนหนทางซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับไทยอีกด้วย⁶⁰

แต่ยิ่งนานไป เมื่อรัฐบาลไทยถูกรุกด้วยคำถามและการโจมตีหนักขึ้น คำปฏิเสธของฝ่ายไทยกลับขาดความหนักแน่นและยิ่งกำกวมมากขึ้น ประกาศให้สัมภาษณ์เมื่อถูกถามเรื่องวิทยุสถานอยุ่โจมตีสหรัฐไทยในเรื่องฐานทัพว่า “ฐานทัพอเมริกันไม่มีในประเทศไทย แต่เรื่องการใช้สนามบินร่วมกันเป็นเรื่องของสากลในระหว่างพันธมิตร ถ้าสถานอยุ่คุกคามไทยว่าไทยต้องรับผิดชอบในการที่ให้เครื่องบินสหรัฐฯ ใช้ฐานทัพแล้ว สถานอยุ่ก็ต้องรับผิดชอบเหมือนกันที่ให้จีนแดงใช้สนามบิน”⁶¹ ในกรณีนี้ ประกาศจะไม่ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงว่าสหรัฐฯ ไม่ได้ใช้ฐานทัพในไทยบินไปโจมตีเวียดนามเหนือ เพียงแค่บอกว่าฐานทัพในไทยเป็นของไทย มิใช่ของอเมริกา พ.อ.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศ ก็ไม่สามารถยืนยันปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงเมื่อเอกอัครราชทูตรัสเซียบกเรื่องการโจมตีเวียดนามเหนือขึ้นมาอีกครั้ง ถนัดกล่าวว่าเพราะเวียดนามได้ถูกคุกคามและรุกรานโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ก่อน ทำให้สันติภาพและความมั่นคงของประเทศเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกกระทบกระเทือน ฉะนั้น รัฐบาลไทยจึงมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของชาติไทยโดยทุกวิถีทาง ถนัดยังตำหนิทูตโซเวียตว่ากล่าวหาไทยโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงนี้⁶² วิธีตอบแบบเลี่ยงคำถามของถนัดเช่นนี้กลับดูเหมือนเป็นการยอมรับกรားๆ ว่ารัฐบาลไทยร่วมมือกับอเมริกาโจมตีเวียดนามเหนือจริง

การโจมตีจากฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์อาจจะไม่ทำให้รัฐบาลไทยสะทกสะท้านมากนัก เพราะสามารถอ้างได้ว่าฝ่ายศัตรูสร้างเรื่องขึ้นมาเอง แต่สิ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยและคนไทยเดือดร้อนใจอย่างยิ่งก็คือ สื่อที่มาจาก “มหามิตร” หรือสหรัฐานั้นเอง นับแต่ปลายปี 2508 นิตยสารที่ทรงอิทธิพลในสหรัฐฯ พากันตีพิมพ์เรื่องราวพร้อมภาพถ่ายของฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย⁶³ เจ้าหน้าที่ของไทยได้แต่เพียงบอกว่าเป็นการลงข่าวผิด แต่ไม่มีการประท้วงไปยังนิตยสารทั้งสองแต่อย่างใด อีกทั้งยังขอให้ทางการสหรัฐฯ หาทางเซ็นเซอร์สื่อมวลชนของตน แต่ก็ถูกปฏิเสธว่าทำไม่ได้⁶⁴

กองทัพนักข่าวอเมริกันได้กลายเป็นสื่อที่รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยต้องเผชิญเมื่อเดินทางไปเยือนสหรัฐฯ พ.อ.ถนัดถึงกับบ่นว่า “ทุกคราวที่พวกนักข่าวหนังสือพิมพ์หรือนักข่าวที.วี.อเมริกันมาขอสัมภาษณ์ผม พวกเขาจะต้องตั้งปัญหาถามเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยปึกใจเชื่อกันว่าเมืองไทยเป็นอาณานิคมของอเมริกาไปเสียแล้ว ผมต้องเสียเวลาไปมากทีเดียวเพื่อชี้ให้เขาเห็นว่าเขากำลังเข้าใจผิดอย่างสิ้นเชิง และกำลังมองประเทศไทยเราอย่างผิดๆ”⁶⁵ และเมื่อถูกรุมเร้ามากเข้า ถนัดจึงเริ่มยอมรับเป็นครั้งแรกว่าฐานทัพอเมริกา

⁶⁰ ชาวไทย, 10 มีนาคม 2509.

⁶¹ วิทยุสารประจำวัน, 7 ตุลาคม 2508.

⁶² ชาวไทย, 17 มีนาคม 2509.

⁶³ เช่น Time, 24 December 1965; 7 January 1966; Newsweek.. ช่วงเดือนมกราคม 2509 หนังสือพิมพ์รายวันในอเมริกาอีกจำนวนมากในขณะนั้นก็พากันเสนอข่าวเรื่องฐานทัพในไทย

⁶⁴ บทนำ “ข่าวฐานทัพอเมริกันในไทย,” ไทยรัฐ, 13 กรกฎาคม 2509; ถอดพิมพ์ “จดหมายเหตุ,” โดย น.นิรมล ชาวไทย, 29 กรกฎาคม 2509.

⁶⁵ ถอดพิมพ์ “เหนือคือออกคก,” เดลินิวส์, 3 ตุลาคม 2509.

ในไทยสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การทำสงครามในเวียดนาม ไม่ใช่เพื่อป้องกันประเทศไทย และเครื่องบินทั้งของไทยและอเมริกันบินออกไปจากฐานทัพในไทยไปเวียดนามได้จริง แต่ปฏิเสธที่จะบอกว่าไปเพื่อทำหน้าที่อะไร⁶⁶

กระนั้น สื่อมวลชนตะวันตกก็ยังสร้างความลำบากใจให้กับไทยได้ไม่เท่ากับนักการเมืองอเมริกัน การโจมตีจากนักการเมืองอเมริกันเป็นเรื่องที่รัฐบาลไทยไม่เคยคาดคิดมาก่อนด้วยซ้ำ เมื่อวุฒิสมาชิกวิลเลียม ฟูลไบรท์ (William Fulbright) ประธานคณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์สังกัดพรรคเดโมแครต (พรรครัฐบาลในขณะนั้น) ได้เปิดอภิปรายในวันที่ 3 ตุลาคม 2509 โจมตีรัฐบาลจอห์นสันที่ปกปิดเรื่องกำลังทหารอเมริกันและภาระหน้าที่ของฐานทัพอเมริกันในไทยว่าทำให้ระบอบประชาธิปไตยของสหรัฐฯต้องอ่อนแอ โดยรัฐบาลอเมริกันใช้ไทยเป็นฐานทัพสำหรับส่งเครื่องบินไปโจมตีเวียดนามเหนือ, ใช้จ่ายเงินของประชาชนจำนวนมากมหาศาลและเอาชีวิตของทหารอเมริกันไปเสี่ยงในดินแดนที่ห่างไกล นายฟูลไบรท์ได้กล่าวพาดพิงถึงไทยว่าที่รัฐบาลของตนปกปิดเรื่องนี้ก็เพราะรัฐบาลไทยไม่ต้องการให้พูดถึง ด้วยกลัวว่าการเปิดเผยจะทำให้ประชาชนต่อต้านและจะกระทบต่อ "ระบอบการเมืองอันไม่ก้าวหน้าของไทย" ซึ่งอยู่ภายใต้คณะทหารตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 ฟูลไบรท์ยังโจมตีไทยต่อว่าในเรื่องภัยคุกคามคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะในภาคอีสานของไทยนั้น รัฐบาลไทยควรกำหนดตัวเองยิ่งกว่ากำหนดอิทธิพลจากภายนอกที่ไม่สามารถสร้างความเจริญให้กับดินแดนของตน และว่าบางครั้งรัฐบาลไทยก็ขยายเรื่องภัยคุกคามให้ใหญ่โตเกินจริงเพื่อหวังได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯมาขึ้น⁶⁷ ถึงแม้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับทหารอเมริกันและฐานทัพในไทยที่ปรากฏในคำอภิปรายของนายฟูลไบรท์จะไม่มีอะไรใหม่ไปกว่ารายงานข่าวที่สื่อมวลชนอเมริกันได้นำเสนอและหนังสือพิมพ์ไทยได้แปลลงมาก่อนหน้านี้แล้ว (ฟูลไบรท์ย้ำสามครั้งว่านำข้อมูลมาจากหนังสือพิมพ์) แต่คำอภิปรายของนายฟูลไบรท์ได้กลายเป็นข่าวใหญ่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยติดต่อกันหลายวัน สร้างความโกรธแค้นให้กับทั้งรัฐบาลและคนไทยอย่างมาก นับเป็นสิ่งที่คนไทยในขณะนั้นคาดไม่ถึงเอาเลยว่หามิตรของตนจะสร้างความลำบากอันอยให้กับประเทศไทยได้มากขนาดนี้ นายถนัดได้ประมาณฟูลไบรท์ว่าถือโอกาสใช้ประเทศไทยเป็นเครื่องมือโจมตีนโยบายของรัฐบาลจอห์นสัน และว่า “ประเทศไทยไม่เคยขอร้องให้สหรัฐฯมาตั้งฐานทัพภายในประเทศเลย และหากนายฟูลไบรท์ไม่ประสงค์จะให้สหรัฐฯมีฐานทัพอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ให้เขาริเริ่มจัดการเพื่อถอนทหารได้ทุกเมื่อ”⁶⁸

ยิ่งนานไปคำอธิบายว่าทหารและเครื่องบินของอเมริกาที่เคลื่อนไหวขวักไขว่ทั้งบนดินและน่านฟ้าไทยเป็นเพียงปฏิบัติการเพื่อป้องกันประเทศไทยเท่านั้น ก็ขาดน้ำหนักลงทุกที ในที่สุดทางการไทยและสหรัฐฯก็ตัดสินใจแถลงร่วมกันในวันที่ 10 มีนาคม 2510 ว่าการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือก็ “เพื่อช่วยให้สงครามในเวียดนามยุติโดยเร็วที่สุด”⁶⁹ และย้ำว่าฐานทัพในไทยถูกใช้สำหรับทิ้งระเบิดเป้าหมายทางทหาร

⁶⁶ หลักเมือง, 29 กันยายน 2509.

⁶⁷ ดูคำแปลโดยรายละเอียดโดย ศ. ศิวรักษ์ ใน “สุนทรพจน์ของวุฒิสมาชิกฟูลไบรท์,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 4, 3 (ธันวาคม 2509 - กุมภาพันธ์ 2510), น. 51-56.

⁶⁸ *สยามรัฐ*, 4 ตุลาคม 2509.

⁶⁹ *สยามนิกร*, 11 มีนาคม 2510.

เท่านั้น อีกทั้งนี่เป็นความพยายามร่วมกันระหว่างไทยกับสัมพันธมิตรในองค์การซีโต้ ข้ออ้างว่าปฏิบัติการในเวียดนามเป็นเรื่องของซีโต้ที่ทั้งไทยและอเมริกันนิยมใช้นี้ ด้านหนึ่งก็คือการอาศัยหลักการ “อ้างพวกมาก” เข้าช่วย แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าสงครามเวียดนามเป็นสงครามของอเมริกัน ที่มีไทยเป็นลูกสมุน แต่เป็นสงครามระหว่างโลกเสรีและคอมมิวนิสต์ที่กระทบโดยตรงต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาคนี้ จอมพลถนอมให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในเวลาต่อมาว่า เหตุที่รัฐบาลตัดสินใจเปิดเผยข้อเท็จจริง ก็เพราะเห็นว่าทางฝ่ายคอมมิวนิสต์รู้ความลับของไทยไปมากแล้ว รัฐบาลจึงควรเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้และเกิดความอุ่นใจว่าหากคอมมิวนิสต์รุกราน ไทยก็ยังมีสหรัฐฯ คอยให้ความช่วยเหลืออยู่⁷⁰ พ.อ.ถนัดถวัลย์ยอมรับเป็นครั้งแรกว่าการให้สหรัฐฯ เข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเป็นการเสื่อมเสียอธิปไตยของชาติ แต่ก็เป็นการเสียส่วนน้อยเพื่อรักษาอธิปไตยส่วนใหญ่ไว้ ซึ่งหากไม่ทำเช่นนั้นจะยังเป็นการเสี่ยงกับการตกเป็นทาสของคอมมิวนิสต์และประเทศไทยอาจกลายเป็น “มณฑลเชิมนลือ” ก็เป็นไปได้ ถนัดอ้างว่าเพราะจีนคอมมิวนิสต์ได้ประกาศตนเป็นศัตรูกับไทยด้วยการสนับสนุนการก่อการร้ายในไทยมาเป็นเวลานานแล้ว รัฐบาลไทยจึงไม่สามารถปล่อยให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์กระทำการข้างเดียวโดยไม่ป้องกันตนเอง และรอให้กรุงเทพฯ ถูกบุกเสียก่อน⁷¹ เขาเชื่อว่าการมีทหารต่างด้าวประจำอยู่ในไทยยังดีกว่ามีทหารชาติอื่นเข้ามายึดครอง⁷² ถ้ากล่าวอธิบายเหล่านี้ของนายถนัดจะถูกกลบฝังอย่างสิ้นเชิงโดยฝีปากของนายถนัดเองในเวลาต่อมา เมื่อสถานการณ์ภายในประเทศและภูมิภาคเปลี่ยนไป

การตัดสินใจยอมรับเรื่องการโจมตีเวียดนามเหนือ น่าจะมีเหตุผลเกี่ยวข้องกับการเข้ามาประจำการของเครื่องบินทิ้งระเบิด B-52 อยู่ด้วย ในเดือนสิงหาคม 2509 ได้มีการเปิดใช้ฐานทัพอากาศอู่ตะเภา อ. สัตหีบเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง หลังจากนั้นไม่นานก็มีข่าวโดยตลอดว่าสหรัฐฯ จะนำ B-52 จากเกาะกวมมาประจำที่อู่ตะเภา⁷³ ซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไปในขณะนั้นว่าภาระหน้าที่ของเครื่องบิน B-52 นั้น มีไว้เพื่อบรรทุกระเบิดไปโจมตีเท่านั้น มิได้ทำหน้าที่ด้านจารกรรมทางอากาศหรือช่วยเหลือทหารบาดเจ็บแต่อย่างใด สามารถชนระเบิดได้มากถึงครั้งละ 30 ตันหรือเป็น 12 เท่าของเครื่องบินชนิดอื่นที่มีอยู่แล้วในไทยและเวียดนามใต้ ความใหญ่โตและภาระหน้าที่ที่ชัดเจนของ B-52 น่าจะเป็นการยากที่จะปกปิดและปฏิเสธข้อกล่าวหาเรื่องการโจมตีเวียดนามเหนือได้อีกต่อไป ฉะนั้น หลังจากยอมรับอย่างเป็นทางการเรื่องการโจมตีเวียดนามเหนือได้ไม่ถึง 2 สัปดาห์ รัฐบาลก็ออกแถลงการณ์เรื่องอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอู่ตะเภาสำหรับเครื่องบิน B-52 ได้

แม้ว่ารัฐบาลไทยและสหรัฐฯ จะยอมรับเรื่องฐานทัพอย่างเป็นทางการ กระแสโจมตีรัฐบาลสหรัฐฯ และไทยในปัญหาเวียดนามโดยสื่อมวลชน ปัญญาชน และนักการเมืองในอเมริกากลับรุนแรงมากขึ้น ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญของไทยในการตอบโต้กับตะวันตกก็คือ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยนั่นเอง ในการปาฐกถาครั้งหนึ่ง พ.อ.ถนัดกล่าวว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับการกระทำอันไม่เป็นมิตรของสื่อมวลชน นัก

⁷⁰ ไทยรัฐ, 14 มีนาคม 2510.

⁷¹ สยามนิกร, 15 มีนาคม 2510; ทิมไทไทย, 2 เมษายน 2510.

⁷² สารประชาชน 5, 214 (4 สิงหาคม 2511) น. 7.

⁷³ ดุจดัทธน์ “เขมรทิศโลก,” เดลินิวส์, 27 กันยายน 2509; สยามรัฐ, 10 ธันวาคม 2509; คำสัมภาษณ์ประกาศ จารุเสถียร เรื่องอินดีให้ B-52 เข้ามาประจำในไทย ใน *หลักเมือง* 15 กุมภาพันธ์ 2510.

เขียน และนักการเมืองอเมริกัน และโจมตีนักการเมืองอเมริกันที่กล่าวว่าประเทศไทยเป็นประเทศล้าหลังและไม่ก้าวหน้าว่าเป็นพวกนักประชาธิปไตยจอมปลอมลิดเล็รื้อค พ.อ.ถนัดยังเตือนให้คนไทยช่วยกัน “สวดมนต์ภาวนาเพิ่มความเวทนาแก่ศัตรูผู้ยากเหล่านั่น”⁷⁴ สำหรับผู้นำไทยใครก็ตามที่คัดค้านนโยบายสงครามเวียดนามของตนล้วนถูกจัดเข้าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น ดังเช่นที่พ.อ.ถนัดเรียกฝ่ายต่อต้านในอเมริกาว่าเป็นพวก “เวียดนามอเมริกันในสหรัฐฯ” “พวกปฏิกริยา” “พวกเห็นผิดเป็นชอบ” “รับสินจ้างรางวัลจากแหล่งมาร์กซิสต์”, “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว”, “anti-establishment” ที่ชอบสร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติของตน, หรือไม่ก็เป็นพวก “นักฉวยโอกาสจากวงการเมือง การศึกษา และสื่อมวลชน” ที่พากันทำตามแฟชั่นโดยไม่คำนึงถึงปัญหาจริยธรรม,⁷⁵ เป็นพวก “พวกขี้ลาดดาขาว” และความหลงผิดของคน เหล่านี้ได้กลายเป็นประโยชน์แก่ผู้รุกราน ทำให้สงครามต้องยืดเยื้อออกไปและคร่าชีวิตผู้คนมากขึ้น⁷⁶

ถึงแม้รัฐบาลไทยจะพยายามปฏิเสธกับประชาชนในปัญหาการสูญเสียอธิปไตยของชาติ แต่ในความเป็นจริง รัฐบาลเองก็รู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าอธิปไตยของไทยถูกระทบกระเทือนจากการเข้ามาของฐานทัพและทหารอเมริกันจำนวนมากในไทย กล่าวคือ ในการเจรจาเรื่องสถานภาพทางกฎหมายของกองกำลังสหรัฐฯในไทย ซึ่งเกิดขึ้นในระยะที่ฐานทัพอเมริกันเริ่มถูกแพร่กระจายออกมาและมีการพูดถึงปัญหาอธิปไตยของชาติมากขึ้น รัฐบาลไทยก็ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรกับฝ่ายอเมริกาทั้งในเรื่องสถานภาพของทหารอเมริกันและสิทธิเหนือการใช้ฐานทัพ ฝ่ายไทยได้เสนอให้มีการแบ่งแยกประเภทความผิดคดีอาญาไว้ว่าความผิดประเภทใดบ้างที่อยู่ในอำนาจศาลไทย และความผิดประเภทใดบ้างที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสหรัฐอเมริกา ซึ่งไทยนำหลักการนี้มาจากความตกลงว่าด้วยสถานภาพของกองกำลังทหารประเทศภาคินาได้ อันเป็นที่ยอมรับกันระหว่างสหรัฐฯและบรรดาประเทศในยุโรป แม้แต่เมื่อสหรัฐฯทำความตกลงในเรื่องนี้กับญี่ปุ่นกรณีฐานทัพและทหารอเมริกันที่เกาะโอกินาวา ก็ยังใช้หลักการนี้เช่นกัน แต่ปรากฏว่าสหรัฐฯกลับไม่ยินยอมตกลงตามเงื่อนไขดังกล่าวกับไทยแม้ว่าจะมีการเจรจาไปแล้วถึง 17 ครั้ง โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายน 2509 แต่ในการประชุมครั้งล่าสุด ในเดือนธันวาคม 2510 สหรัฐฯกลับเสนอร่างบันทึกความเข้าใจประกอบของตนขึ้นมาใหม่ ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับผู้แทนฝ่ายไทยทั้งจากกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการต่างประเทศเป็นอย่างมาก ดังข้อความบางตอนในรายงานการเจรจาที่มีถึงคณะรัฐมนตรีระบุไว้ถึงประเด็นที่ฝ่ายไทยไม่พอใจดังต่อไปนี้

1. สหรัฐอเมริกาใช้คำว่า "the authorities of the sending State" ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจว่าเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความผูกพันในการทำความตกลงครั้งนี้ เพราะคำว่า "the authorities of the sending State" ไม่ได้มีความหมายขยายไปถึงรัฐทุกรัฐอันประกอบเป็นสหรัฐอเมริกาในการปกครองแบบสหพันธรัฐดังกล่าว แต่มีความหมายถึงฝ่ายสหรัฐอเมริกา

⁷⁴ สารประชาชน. 5, 196 (31 ธันวาคม 2511), น. 2.

⁷⁵ ถนัด คอมันตร์, ประมวลถ้อยแถลงของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เล่ม 4. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์พระจันทร์, 2512, น. 14, 16, 35-37; ; สารประชาชน. 5, 214 (4 สิงหาคม 2511), น. 6; 7, 306 (10 พฤษภาคม 2513) น. 2, 20.

⁷⁶ ถนัด คอมันตร์, ประมวลถ้อยแถลงของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เล่ม 2. . กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์พระจันทร์, 2512, น. 24.

เฉพาะแต่เพียงสาขาค้านการบริหาร (executive) เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้เห็นว่าความตกลงนี้ได้กระทำขึ้นระหว่างรัฐบาลไทยกับเจ้าหน้าที่สหรัฐเท่านั้น

2. สหรัฐอเมริกาต้องการให้บุคคลที่อยู่ในข่ายบังคับของความตกลงเข้าออกประเทศไทยได้โดยไม่มีเงื่อนไข และเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่มีอำนาจควบคุมในเรื่องนี้

3. ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจศาลทางคดีอาญา สหรัฐอเมริกาก็ได้จัดทำร่างขึ้นใหม่เพื่อตอบโต้ร่างความตกลงที่ฝ่ายไทยเสนอ พร้อมทั้งยังได้จัดทำร่างบันทึกความเข้าใจประกอบ (Agreed Minutes) เปลี่ยนหลักการแห่งร่างความตกลงของไทยหลายประการ ตามร่างความตกลงที่ไทยเสนอได้มีการแบ่งแยกประเภทความผิดคดีอาญาไว้ว่า ความผิดประเภทใดบ้างที่อยู่ในอำนาจศาลไทย และความผิดประเภทใดบ้างที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสหรัฐอเมริกา ...แต่ปรากฏจากหลักการแห่งร่างตอบโต้พร้อมทั้งร่างบันทึกความเข้าใจประกอบ (Agreed Minutes) ที่สหรัฐอเมริกาเสนอ ได้ล้มหลักการนั้นเสียสิ้นโดยเอาความผิดคดีอาญาที่ฝ่ายทหารอเมริกันกระทำขึ้นในราชอาณาจักรไทย รวมถึงทางพลเรือนที่อยู่ในบังคับแห่งร่างความตกลงนี้ไปอยู่ในอำนาจศาลสหรัฐอเมริกาเสียทั้งหมดโดยไม่คำนึงถึงอำนาจอธิปไตยของไทยเลย

4. สหรัฐอเมริกาต้องการจะจัดซื้อสิ่งของภายในประเทศได้โดยตรง โดยไม่ผ่านเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย

5. สหรัฐอเมริกาเสนอร่างเรื่อง “facilities and areas” อันจะมีผลทำให้สหรัฐอเมริกาใช้ดินแดนไทยเป็นฐานทัพของตนได้โดยที่รัฐบาลไทยจะต้องยอมตามที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาต้องการ แทนที่จะเป็นฝ่ายรัฐบาลไทยให้คำยินยอมโดยใช้ดุลยพินิจของรัฐบาลไทยเอง เช่นนี้เท่ากับลดเอกราชของประเทศไทยลงไป

6. สหรัฐอเมริกาต้องการให้มีการยกเว้นภาษีอากรแก่บุคคลที่อยู่ในบังคับแห่งความตกลงนี้โดยกว้างขวางทั้งประเภทบุคคล เงินได้ และสิ่งของที่จะได้รับการยกเว้น

7. สหรัฐอเมริกาต้องการที่จะมีสิทธินำเงินตราเข้าออกประเทศไทยได้โดยเสรี

8. สหรัฐอเมริกาเสนอเกี่ยวกับผู้รับเหมา (contractors) โดยต้องการให้บุคคลพวกนี้ได้อุปโภคสิทธิทำนองเดียวกับบุคคลในกองกำลัง⁷⁷

ผู้แทนจากกระทรวงกลาโหมของไทยสรุปว่าข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ “เป็นผลกระทบกระเทือนถึงอธิปไตยและเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก... หลักการในร่างความตกลงเปลี่ยนแปลงไปในทางให้ประโยชน์แก่สหรัฐอเมริกาฝ่ายเดียว” ฝ่ายทหารยังเห็นว่าการที่สหรัฐอเมริกา “มีท่าทีจะเอารัดเอาเปรียบไทย” และไม่สนใจต่อร่างความตกลงที่ฝ่ายไทยเสนอ ก็เพราะสหรัฐอเมริกาไม่ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความตกลงว่าด้วยสถานภาพของกองกำลังระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เพราะเมื่อทหารอเมริกันในไทยกระทำความผิดต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไทย ก็ไม่ปรากฏว่าทหารเหล่านั้นถูกดำเนินคดีตามกฎหมายไทยอย่างแท้จริง ซึ่งผู้แทนกลาโหมเห็นว่า“การปล่อยปละละเลยทำนองนี้”อาจทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐบาลไทยได้ จึงเสนอให้ “เจ้าหน้าที่ไทยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ดำเนินการกับทหารอเมริกันที่กระทำความผิดในประเทศไทยโดยเฉียบขาดต่อไป” เพื่อเป็นการบีบบังคับทางอ้อมให้สหรัฐฯตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความตกลงเรื่องดังกล่าวกับฝ่ายไทย “ตามแบบอย่างประเทศเอกราชและอารยะประเทศได้

⁷⁷ กชช. (1) มท.3.1.5.18/2. เอกสารกระทรวงมหาดไทย.

กระทำกัน”⁷⁸ บันทึกการเจรจาตั้งกล่าวนี้นี้ชี้ว่าเจ้าหน้าที่ของไทยเองก็ตระหนักว่าสาเหตุที่สหรัฐฯ ไม่ยินยอมตามข้อเรียกร้องของไทยนั้นเป็นผลมาจากการกระทำที่ผ่านมาของฝ่ายไทยเองที่ “ปล่อยปละละเลย” ปัญหาตั้งกล่าวนานาน จนทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ เคยชินกับสิทธิอันกว้างขวางที่ได้จากไทยอย่างง่ายดายมาโดยตลอด และเป็นไปได้ว่าสหรัฐฯ เองก็คงเชื่อว่าความช่วยเหลือทางการทหารอันมหาศาลที่ให้กับไทยสามารถทำให้ผู้นำไทยยินยอมให้กับความต้องการตนได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในที่สุดการเจรจาตั้งกล่าวจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่ฝ่ายไทยต้องการ แต่ฝ่ายอเมริกันเองคงเริ่มตระหนักถึงความรู้สึกเกี่ยวกับ “อธิปไตยของชาติ” ที่เริ่มมากขึ้นในหมู่คนไทย นายลีโอนาร์ด อังเจอร์ (Leonard Unger) เอกอัครราชทูตอเมริกันในขณะนั้น จึงแก้ปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ให้ไทยรู้สึกเสียหน้ามากเกินไป กล่าวคือ คดีอาญาที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่อเมริกันขณะอยู่ในระหว่างปฏิบัติราชการส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุจากการจราจร ฝ่ายอเมริกันจึงเลี่ยงปัญหาด้วยการจ้างพนักงานขับรถชาวไทยแทน ส่วนคดีที่ร้ายแรงกว่านี้ ฝ่ายอเมริกันจะบริหารจัดการส่งตัวผู้กระทำผิดกลับไปดำเนินคดีที่อเมริกาอย่างเงียบๆ ส่วนปัญหาเรื่องสิทธิเหนือฐานทัพ ทั้งสองได้ฝ่ายตกลงอย่างไม่เป็นทางการ (โดยไม่มีลายลักษณ์อักษรอีกเช่นกัน) ว่ารัฐบาลไทยเป็นเจ้าของฐานทัพและฐานทัพแต่ละแห่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ไทย ฉะนั้น ในแง่ของกฎหมายจึงเท่ากับไม่มีฐานทัพอเมริกันในไทย อเมริกาเพียงได้รับอนุญาตให้ใช้ฐานทัพที่ตนเป็นผู้สร้างขึ้นเท่านั้น⁷⁹

การจัดการความจริงกรณี"นักรบจองอางศึก"

ในเดือนมกราคม 2510 รัฐบาลธนอมได้แถลงถึงการตัดสินใจส่งทหารไปรบในเวียดนามว่าเพราะการรุกรานของคอมมิวนิสต์ในเวียดนามได้นั้นมีความมุ่งหมายที่จะรุกรานประเทศเสรีในเอเชีย และต่อจากนั้นก็มุ่งมาที่ประเทศไทย เหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ไทยจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือเพื่อนบ้านเพื่อสกัดกั้นคอมมิวนิสต์มิให้เข้ามาในไทย การไปรบในเวียดนามได้จึงเป็นการป้องกันประเทศไทยเองแต่เนิ่นๆ ด้วยวิธีการออกไป "รบนอกบ้าน"⁸⁰ อันที่จริงข้ออ้างดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงต่อคำโฆษณาชวนเชื่อก่อนหน้านี้ของรัฐบาล กล่าวคือ ผู้นำระดับสูงของไทยมักแถลงต่อประชาชนอยู่เสมอว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายสูญเสียในการรบ และชี้ให้เห็นถึงแสนยานุภาพทางทหารของอเมริกาที่เชื่อว่าจะเอาชนะการรบได้อย่างแน่นอน แต่การส่งทหารไทยไปรบเท่ากับกำลังบอกกับประชาชนว่าฝ่ายโลกเสรีกำลังเพลี่ยงพล้ำในการรบอยู่ จึงต้องมีการเสริมกำลังอยู่ตลอดเวลา

⁷⁸ เห่งอึ้ง. เนื้อหาของเอกสารชิ้นนี้ ตรงข้ามกับที่ Randolph ระบุว่าฝ่ายไทยเองที่ไม่ต้องการให้มีการตกลงอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับสถานะภาพของกองกำลังอเมริกันในไทย ขณะที่ฝ่ายอเมริกาไม่ต้องการให้ทหารอเมริกันที่อยู่ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ทั้งหมดขึ้นตรงกับกฎหมายไทย ดู Randolph, 1986, p. 75.

⁷⁹ Randolph, 1986, pp. 75-76.

⁸⁰ คำแถลงของธนอม กิตติขจรเรื่องการส่งทหารไปรบในเวียดนามในวาระต่างๆ ประชาธิปไตย. 7 มีนาคม 2510; สารประชาชน. 5, 189 (11 กุมภาพันธ์ 2511) น. 2; 5, 217 (25 สิงหาคม 2511) น. 40. และพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะนายทหารที่จะเดินทางไปเวียดนามเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2512 ใน ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2512, 2513, น. 138-140.

รัฐบาลดอนอมได้ประกาศจะส่งทหารไทยเข้าสู่สงครามเวียดนาม โดยอเมริกาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ตั้งแต่การก่อสร้างค่ายฝึกที่กาญจนบุรี, การฝึกภาคสนาม, ชุดทหาร, การขนส่ง, อาหาร, เงินเดือน, ค่ารักษาพยาบาล และค่าชดเชยในกรณีทุพพลภาพหรือเสียชีวิต อีกทั้งยังตกลงจะมอบอาวุธที่ทหารไทยใช้ในสงครามเวียดนามให้เป็นสมบัติของกองทัพไทย ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2510 กองทหารชุดแรกจำนวน 2,207 นาย สังกัดกรมทหารอาสาสมัคร (ตั้งขึ้นเพื่อภารกิจในสงครามเวียดนามโดยเฉพาะ) ในนาม “จงอางศึก” ก็เดินทางถึงเวียดนามได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงนั้น กระแสวิพากษ์ในอเมริกาได้รุนแรงมากขึ้นวอชิงตันจึงร้องขอให้รัฐบาลไทยส่งกำลังไปเพิ่ม ในเบื้องต้น รัฐบาลดอนอมและฝ่ายทหารจะไม่ยินดีกับคำขอดังกล่าวโดยอ้างว่าจะทำให้การป้องกันภายในประเทศอ่อนแอลง แต่ในที่สุดก็ตกลงเมื่อวอชิงตันเสนอให้ความช่วยเหลือทางทหารเป็นการแลกเปลี่ยน ฉะนั้น ในเดือนกรกฎาคมปีต่อมา รัฐบาลไทยจึงส่งกำลังเข้าไปในเวียดนามเพิ่มขึ้น เป็น 11,300 นาย ภายใต้ชื่อ “กองพลทหารเสือคำ”

ในทางตรงกันข้ามกับภาพความชั่วร้ายของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม วีรกรรมของทหารไทยได้รับการยกย่องเชิดชูอย่างสูงส่ง เป็นนักรบที่มีเก่งกาจสามารถเหนือพวกเวียดนาม ในการปะทะกันแต่ละครั้ง ทหารไทยสามารถสังหารพวกเวียดนามได้จำนวนมาก ความสูญเสียของฝ่ายไทยจึงมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายเวียดนาม เช่น มีรายงานว่าทหารไทยรบ 150 ครั้ง ตายเพียง 100 คน แต่สามารถฆ่าเวียดนามได้ถึง 1,400 คน¹¹ ทหารไทยสามารถรับมือกับการโจมตีของเวียดนามได้ทุกรูปแบบและทุกเวลา ไม่ว่าฝ่ายเวียดนามจะมีกำลังและอาวุธที่มีประสิทธิภาพเหนือกว่า ความกล้าหาญและฉลาดเฉลียวในการรบของทั้งของ “จงอางศึก” และ “เสือคำ” จึงเป็นที่ลือเลื่องถึงกับสร้างความหวาดกลัวให้กับฝ่ายเวียดนามอย่างมาก ที่หากสืบรู้ว่า กองกำลังของไทยไปตั้งอยู่ที่ใดก็จะพยายามเลี่ยงการปะทะในบริเวณนั้น ด้วยวีรกรรมอันกล้าหาญเยี่ยงนี้ ทำให้ชื่อเสียงของทหารไทยและประเทศไทยเลื่องลือไปทั่วโลก ทหารไทยมีเพียงเชืวชาญเรื่องการรบแต่ยังเก่งกาจในด้านจิตวิทยามวลชนอีกด้วย มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเยี่ยม สามารถปรับตัวเข้ากับชาวบ้านในเวียดนามได้ได้ดีกว่าทหารอเมริกัน จนสามารถเปลี่ยนหมู่บ้านในเวียดนามได้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ให้กลับมาก็ดีกับรัฐบาลเวียดนามได้ได้อย่างเดิม ด้วยการให้ความช่วยเหลือและการพัฒนาต่างๆ กับหมู่บ้านในเวียดนามได้ สำหรับทหารที่เสียชีวิตในสนามรบ รัฐบาลไทยได้จัดพิธีต้อนรับศพ “วีรชนของชาติ” อย่างสมเกียรติ โดยขบวนอัญเชิญศพอันยิ่งใหญ่จะแห่จากสนามบิน ดอนเมืองเข้าสู่ตัวเมืองไปทำพิธีทางศาสนาที่วัดตลอดสองข้างทางจะมีประชาชนจำนวนมากมาเฝ้าแสดงความคารวะ วีรชนของชาติเหล่านี้จะได้รับพระราชทานเพลิงศพจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ชื่อ “จงอางศึก” หรือ “นางพญาจงอางศึก” หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Queen Cobra ของกองพลอาสาสมัครชุดที่ 1 ที่ไปรบเวียดนามนั้นยังมีความหมายทางสัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง โดยที่มาของชื่อมาจากการที่กองพลอาสาสมัครฯ (ต่อมาขยับฐานะขึ้นเป็นกรมอาสาสมัคร) อยู่ภายใต้สังกัดกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ มีสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงดำรงตำแหน่งผู้

¹¹ ชาวไทย, 9 สิงหาคม 2512 นอกจากนี้ดูคอลัมน์ “วิเคราะห์ข่าวต่างประเทศ”, “ระหว่างรัฐ-ราษฎร์” “ผู้แต่ตาย” โดย สมพร ม่วงเนตร์ ใน *สารประชาชน*, ในช่วงปี 2509-พฤษภาคม 2515 จะเต็มไปด้วยเรื่องราววีรกรรมของนักรบไทยในสมรภูมิเวียดนาม

บังคับบัญชาพิเศษ ทหารสังกัดกรมนี้จึงมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “ทหารเสือพระราชินี” ตามคำอธิบายที่ปรากฏใน *สารประชาชน* ทหารในสังกัดซึ่งรู้สึกภาคภูมิใจเป็นพิเศษ จึงได้ตั้งชื่อกองพลอาสาสมัครชุดแรก “ว่า Queen อันเป็นสัญลักษณ์ถึงองค์พระราชินี ส่วนคำว่า Cobra นั้นหมายถึงงูเห่า แต่ถ้าคุ้ยต่อศัตรูแล้ว ก็คือ งูจงอางตัวเมีย หรือนางพญาจงอาง Queen Cobra จึงคล่องแคล่วว่องไวคุ้ยต่อศัตรูเป็นที่สุด”⁸² เมื่อ พล.อ.อ. ทวี จุลละทรัพย์ เข้าเฝ้าเพื่อถวายรายงานการรบของหน่วย “จงอางศึก” ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถยังได้ทรงรับสั่งแสดงความห่วงใยต่อทหารหน่วยนี้เป็นอย่างมาก⁸³ พระองค์ยังเสด็จเยี่ยมทหารที่บาดเจ็บจากการรบที่กลับมาได้รับการรักษาตัวในประเทศไทยอีกด้วย ก่อนออกเดินทางสู่สมรภูมิ บรรดาผู้บังคับบัญชากองพลทหารอาสาสมัครไทยที่ไปรบเวียดนามทุกรุ่นยังได้รับพระราชทานโอกาสให้เข้าเฝ้าเพื่อกราบบังคมทูลและรับพระราชทานพรพร้อมข้อเตือนใจในการปฏิบัติหน้าที่จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในขณะที่ปฏิบัติการของฐานทัพในประเทศไทยเป็นเรื่องยุทธศาสตร์ทางการทหารที่กระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศที่ทำให้รัฐบาลต้องปกปิดเหตุผลที่แท้จริงมาโดยตลอด การส่งทหารไทยไปรบในเวียดนาม กลับอยู่ในลักษณะที่กลับกันกับกรณีฐานทัพ นั่นคือเหตุผลที่แท้จริงมาจากแรงกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศที่อ้างเอายุทธศาสตร์ทางการทหารมาบังหน้า กล่าวคือ กระแสความไม่พอใจภายในอเมริกาที่เพิ่มมากขึ้นที่เห็นว่าอเมริกาได้ล้มล้างมากเกินไปในสงครามเวียดนาม ทำให้รัฐบาลจอห์นสันจำเป็นต้องแสดงให้ชาวอเมริกันเห็นว่าสงครามเวียดนามเป็นความพยายามร่วมกันของโลกเสรีเพื่อช่วยเหลือพันธมิตรในภูมิภาคนี้ ฉะนั้น การเข้าร่วมของทหารพันธมิตรซึ่งได้โดยเฉพาะจากไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคำอธิบายดังกล่าว รัฐบาลจอห์นสันจึงเรียกร้องให้ไทยและพันธมิตรซึ่งได้อื่นๆ แสดงความร่วมมือทางการเมืองและการทหารในสงครามเวียดนามให้มากขึ้น ซึ่งผู้นำไทยก็ตระหนักถึงภาวะกดดันที่รัฐบาลจอห์นสันกำลังเผชิญอยู่ ดังคำกล่าวของนายเกรแฮม มาร์ติน ทูตอเมริกันประจำประเทศไทยในขณะนั้นว่ารัฐบาลไทยส่งทหารไปร่วมรบในเวียดนามเพราะถูกร้องขอจากเวียดนามได้และสหรัฐอเมริกาซึ่งกำลังประสบกับแรงกดดันในประเทศ แต่ไม่ใช่เกิดจากความเชื่อว่ากองทหารไทยมีความสำคัญต่อการรบในเวียดนามได้มากมายอย่างที่ป่าวประกาศกัน⁸⁴ เมื่อประธานาธิบดีลินคอล์นเยือนไทยในเดือนกรกฎาคม 2512 ยังได้กล่าวขอขอบใจจอมพลถนอมที่ส่งทหารไปร่วมรบในเวียดนามได้ เพราะได้ช่วยเหลือรัฐบาลอเมริกัน “ในสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึกของประชา

⁸² “อันเนื่องมาจากปก,” *สารประชาชน*, 4, 154 (11 มิถุนายน 2510), น. 1.

⁸³ *หลักเมือง*, 24 ธันวาคม 2510.

⁸⁴ คำสัมภาษณ์นายเกรแฮม มาร์ติน ใน Randolph, *op.cit.*, pp. 78-80. นอกจากนี้คูสุนทรพจน์ของ Clark Clifford อดีตที่ปรึกษาของประธานาธิบดีลินคอล์น จอห์นสัน ที่เป็นหนึ่งในทีมงานที่เดินทางมาเจรจาให้ประเทศสมาชิกซีโต้ (ไทย, เกาหลีใต้, ฟิลิปปินส์, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์) ส่งทหารของตนเข้าไปเพิ่มในเวียดนามในกลางปี 2510 และต้องประสบกับความผิดหวังและงุนงงอย่างเต็มที่เมื่อพบว่าประเทศต่าง ๆ รวมทั้งไทย ไม่กระตือรือร้นหรือถึงกับปฏิเสธคำขอของสหรัฐฯ นายคลิฟฟอร์ดมีความรู้ดีกว่าประเทศเหล่านี้ แม้ว่าจะอยู่ในภูมิภาคกลับมิได้สนใจและ เป็นห่วงสถานการณ์ในเวียดนามเท่าสหรัฐฯ ดู คล้าก คลิฟฟอร์ด, “ความหมายของสงครามเวียดนาม?”, *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 7, 3 (ธันวาคม 2512 - กุมภาพันธ์ 2513), น. 34-53. ทศนะทำนองเดียวกันก็ปรากฏใน Blackburn, Robert M., *Mercenaries and Lyndon Johnson's "More Flags": The Hiring of Korean, Filipino and Thai Soldiers in the Vietnam War*. North Carolina, McFarland & Company, 1994, pp. 104-120.

ชนอเมริกันเป็นอันมาก และได้ช่วยแก้ข้อกล่าวหาที่ว่ารัฐบาลสหรัฐทำให้สงครามเวียดนามเป็นสงครามอเมริกัน”⁸⁵

สิ่งที่ได้เอ่ยอย่างสั้นๆ ไว้ในบทนำแล้วว่าเมื่อเปิดรับอาสาสมัครไปรบในเวียดนามวันแรก ปรากฏว่ามีผู้มาสมัครอย่างเนืองแน่นจนเกินความต้องการของทางรัฐบาลที่กำหนด แม้แต่พระภิกษุก็ยังพากันมาสมัครในด้านหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการจัดการความจริงของฝ่ายรัฐบาลในเรื่อง “ภัยคอมมิวนิสต์เวียดนาม” แต่ในอีกด้านหนึ่ง รายได้และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากอเมริกาน่าจะมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของชายไทยผู้รักชาติเหล่านี้ด้วย หนังสือพิมพ์รายงานว่าสหรัฐอเมริกาน่าจะจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้พลทหารถึงเดือนละ 3,000 บาท นายทหารจะได้รับเดือนละ 10,000 บาท ก่อนเดินทาง จะได้รับค่าเครื่องแต่งกายอีกคนละหลายพันบาท ผู้ที่ไปรบจะได้สิทธิพิเศษและบำเหน็จบำนาญเช่นเดียวกับ ทหารผ่านศึกเกาหลีทุกประการ⁸⁶ นอกจากเบี้ยเลี้ยงรายเดือนแล้ว ทหารที่มีผลงานดีเด่นในสมรภูมียังสามารถเบิกเงิน combat pay ได้ตลอดชีวิต จำนวนเวลาที่ปฏิบัติราชการในเวียดนามยังนับเป็นสองเท่าของเวลาปฏิบัติราชการตามปกติ ซึ่งจะมีผลต่อการคำนวณเงินบำเหน็จบำนาญเมื่อเกษียณอายุราชการ และที่สำคัญอย่างยิ่งต่อบรรดานายทหารอาชีพก็คือ ตราประทับวีรบุรุษของชาติจากสมรภูมิเวียดนามย่อมมีผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของพวกเขา⁸⁷ จึงไม่น่าแปลกใจที่บรรดานายทหารที่ไปร่วมรบในสงครามเวียดนามล้วนแต่เป็นระดับหัวกะทิของกองทัพ และต่อมาก็มีบทบาทในระดับนำทั้งในกองทัพและการเมืองไทย⁸⁸

ฉะนั้น เมื่อสื่อมวลชนและนักวิชาการตะวันตกพากันเรียกบรรดาวีรบุรุษของชาติไทยว่าเป็นแค่ “ทหารรับจ้าง” (mercenaries) ของอเมริกา เพราะอเมริกาต้องจ่ายเงินมหาศาลเป็นการแลกเปลี่ยน จึงสร้างความไม่พอใจให้กับไทยอย่างมาก เช่น กรณีหนังสือพิมพ์ Washington Post และ Evening Star กล่าวหาว่าไทยส่ง “ทหารรับจ้าง” ไปรบในเวียดนามเพื่อแลกกับอาวุธจากอเมริกา กระทรวงการต่างประเทศไทยได้ออกแถลงการณ์ประณามว่าเป็นผลมาจากการจับตัวของนักการเมืองในช่วงฤดูหาเสียงเลือกตั้ง หนังสือพิมพ์อเมริกันได้พยายาม “ฉุดประเทศไทยลงไปในโคลนอันสกปรกของการเมืองสหรัฐ” เป็น “พวกปัญญาทึบ” และว่าทหารไทย “มิได้เป็นทหารรับจ้างและแม้แต่วกคอมมิวนิสต์ก็ยังรู้ว่าทหารไทย มิได้เป็นเช่นนั้น ทหารรับจ้างจะพบได้ก็ในหมู่นักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานให้กับองค์การอันมีคอมมิวนิสต์หนุนหลังหรือในบรรดานักประชาธิปไตยจอมปลอม รวมทั้งพวกนักการเมืองที่เห็นว่าการยอมแพ้เป็นนโยบายที่ดีที่สุดของตนเอง”⁸⁹ ขณะที่นายถนัด คอมันตร์ ประณามหนังสือพิมพ์ทั้งสองว่าเป็น “หนังสือพิมพ์โสโครก” ที่สร้างความ

⁸⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, กรมการเมือง กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ POL 1-3 2515.

⁸⁶ ไทยรัฐ, 17 มกราคม 2510. ถึงแม้ว่าข้อมูลที่หนังสือพิมพ์ระบุมาจาก “แหล่งข่าวในวงการทหาร” นี้ถึงอาจจะไม่ถูกต้องทั้งหมด แต่ก็ชี้ให้เห็นกระแสดูแคลกและความเข้าใจที่มีอยู่ในขณะนั้นได้ดี

⁸⁷ Blackburn, *op.cit.*, pp. 113-114.

⁸⁸ เช่น (ชกโนขณะนั้น) พล.ท.ฉลาด หิรัญศิริ, พล.ต.ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พล.ร.ต.สุภา ศกเสนี, พ.อ.เทพ กรานเลิศ, พ.อ.มานะ รัตนโกเศศ, พ.อ.เสริม ณ นคร, พ.ท.ชวลิต อยุทธ, พ.ท.สุนทร คงสมพงษ์, พ.ต.วิโรจน์ แสงสนิท, พ.อ.อุทธรณ์ แหม่มพันธุ์, พ.ท.วันชัย เรืองตระกูล เป็นต้น แม้แต่ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร ลูกชาวนอนก็ยังเข้าร่วมสงครามเวียดนาม, กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเวียดนาม. กรุงเทพฯ, 2541.

⁸⁹ หลักเมือง, 5 ธันวาคม 2510.

อภัยสให้แก่รัฐบาลของอเมริกา⁹⁰ นายถนัดยังยู่ให้หนังสือพิมพ์ไทย และคนไทยช่วยกันตอบโต้หนังสือพิมพ์อเมริกัน โดยไม่ต้องกลัวว่าจะกระเทือนความสัมพันธ์ของสองประเทศ⁹¹

ถึงกระนั้น เมื่อประธานาธิบดีนิกสันยอมรับในเวลาต่อมาว่ารายงานดังกล่าวเป็นความจริงกระทรวงการต่างประเทศไทยก็ยังออกแถลงการณ์ประณามนักการเมืองและหนังสือพิมพ์อเมริกันว่าบิดเบือนความจริงยืนยันว่าสหรัฐฯ ไม่ได้จ่ายเงินเพื่อชักจูงหรือเกื้อหนุนให้ไทยส่งกำลังทหารไปช่วยเวียดนามได้ แต่เนื่องจากไทยมีกำลังทรัพย์น้อย สหรัฐฯ จึงตกลงรับภาระส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในต่างประเทศของทหารไทยในเวียดนาม กระทรวงการต่างประเทศยังทวงบุญคุณกับสหรัฐฯ ว่ารัฐบาลไทย ต่างหากที่เป็นฝ่ายให้เงินเกื้อหนุนแก่กองกำลังสหรัฐในไทย เพราะได้ยกเว้นภาษีศุลกากรและภาษีอากรจำนวนนับร้อยๆ ล้านบาทแก่การนำเข้าสินค้าต่างประเทศเพื่อนำไปเลี้ยงทหารอเมริกัน⁹² แต่ดูเหมือนยิ่งพยายามแก้ตัวเจ้าหน้าที่ไทยก็ยังทำให้ประชาชนเห็นความบกพร่องของรัฐบาลที่ปล่อยปละละเลยจนทำให้ประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

บทบาทของสื่อมวลชน

สัปดาห์จรวดตอนนี้ดีแล้วครับ	ที่อื่นรับความจริงเล็กน้อย
ว่าร่วมรบรับร้อมร่วมป้องกัน	อุบนานวันอึ้งอ้อเหลือรำคาญ
เราร่วมรบร่วมแรงเพราะแดงบุก	ก่อความทุกข์ชาวภารามหาศาล
ส่งกองโจรมาสู่รุ่งริ่งควาน	ประกาศการจ้องล้างอย่างจงใจ
เราป้องกันกันเขาเข้าเมืองบ้าน	เปิดลานบินต่อต้านเป็นการใหญ่
ไม่เห็นนำปกปิดมิดทำไม	เรากันภัยก่อนเราเข้าตาจน
ร่วมกับมิตรประเทศด้านเหตุร้าย	ร่วมเป็นตายด้านบุกทุกแห่งหน
เผชิญศึกเคียงข้างไม่ห่างคน	ร่วมผจญศึกกันนั้นแหละมิตร
รัฐบาลประกาศอย่างอาจหาญ	แทนการซุ่มหมกนั้งปกปิด
นับว่าเป็นการดีมีความคิด	จะเบี่ยงบิดต่อไปทำไมกัน
เราถูกปองจ้องล้างอย่างสาหัส	ปฏิบัติต่อไทยไม่มีอัน
ใครจะนอนให้เถื่อเลื้อดเนื้อนั้น	ต้องสู้มันสุดฤทธิ์เลิกคิดตาย
แดงประชิดติดพันไซ้ฟันเฟื่อง	มันมุ่งผลาญบ้านเมืองเราฉิบหาย
ตื่นเถิดคนรักสนุกสุขสบาย	สำรวจกายร่วมใจด้านภัย เอย

โดย ประยูร จรรย์วาทย์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 13, 39 (19 มีนาคม 2510)
(หลังจากรัฐบาลไทยและอเมริกันแถลงยอมรับเรื่องฐานทัพไทยไปโจมตีเวียดนาม)

⁹⁰ ชาวไทย. 5 ธันวาคม 2510.

⁹¹ สยามรัฐ. 14 สิงหาคม 2512.

⁹² ชาวไทย. 17 ธันวาคม 2512.

นับแต่ยุคต้นของรัฐบาลสฤยดี หนังสือพิมพ์ก็ประกาศสนับสนุนการเข้ามาของฐานทัพและทหารอเมริกันในประเทศไทย บ่อยครั้งที่คอลัมน์นิสต์เขียนสนับสนุนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทย-สหรัฐฯ ด้วยการคัดลอกคำพูดคำต่อคำของผู้นำรัฐบาลมาเป็นเหตุผลประกอบ เช่น บทความ “ช่วยเหลือเพื่อป้องกัน” ในหนังสือพิมพ์ *ชาวไทย* เสถียร พันธรัย อังสุมทรพจน์ของพลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ ผู้ช่วยเสนาธิการกลาโหม (ตำแหน่งในขณะนั้น) เรื่องความความช่วยเหลือจากอเมริกาว่า:

ท่านนายพลบอกว่า... เคี้ยวนี้เครื่องบินของเรา อาวุธของเราทันสมัย แม้จะไม่ทันสมัยที่สุด สนามบินของเรานั้นแล้ว ก็กลายเป็นท่าอากาศยานที่ดีที่สุดในตะวันออกไกล... ความก้าวหน้าเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะ ไทยกับอเมริกันร่วมมือกันมา...

พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ สรุปคำพูดของท่านไว้ว่าทุกคนคงจะเห็นพ้องด้วยว่า อเมริกันจำเป็นสำหรับโลกเสรี และโลกเสรีจำเป็นสำหรับอเมริกา แต่ท่านนายพลไม่ได้บอกว่าอเมริกามีค่ามากโดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยที่กำลังถูกโจมตีอยู่ด้วย³³

สื่อมวลชนไม่เพียงแต่ไม่คัดค้านนโยบายอเมริกันนิยมของรัฐบาล แต่บางครั้งกลับเสนอความคิดที่ “ล้ำหน้า” กว่าผู้นำรัฐบาลเสียอีก ดังเช่นบทความชิ้นหนึ่งใน *สยามรัฐ* ให้ความเห็นกรณีหนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงข่าวว่าสหรัฐฯ กำลังพิจารณาเรื่องการตั้งฐานทัพนิวเคลียร์ในไทย ขณะที่ถนอม กิตติขจร ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของรัฐบาลสฤยดี เพียงกล่าวว่ารัฐบาลยังไม่ได้รับการติดต่อจากสหรัฐฯ จึงยังไม่ทราบเรื่อง แม้ว่าจะเห็นว่าจะน่าจะเป็นผลดีต่อการป้องกันประเทศก็ตาม *สยามรัฐ* กลับรีบเสนอว่า:

ความจริงเรื่องฐานทัพปรมาณูนั้น ปรากฏว่าได้ตั้งขึ้นแล้วในประเทศต่างๆ เป็นอันมากโดยเฉพาะในยุโรป หากรัฐบาลจะตกลงให้มีการตั้งขึ้นในประเทศไทยตามคำขอของสหรัฐนั้นอาจจะมีขึ้นหรือโดยคำแนะนำขององค์การซีโต้ ก็ไม่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายอะไร โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงว่าประเทศต่างๆ ในโลกปัจจุบันนี้จะดำรงอยู่ได้ก็โดยการอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันทั้งในทางเศรษฐกิจและการทหาร ซึ่งหลักการนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และประเทศไทยได้ถือปฏิบัติเป็นลำดับมาแล้ว... การที่จะถือว่าประเทศที่เป็นเอกราชไม่ควรที่จะมีฐานทัพของมิตรประเทศมาตั้งประจำนั้น นับว่าไม่เหมาะสมกับภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง³⁴

เมื่อนาวิกโยชินสังกัดกองเรือที่ 7 ของสหรัฐฯ ยกพลขึ้นมามีขึ้นเป็นการชั่วคราวที่อุดรธานี อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ในลาวในเดือนพฤษภาคม 2505 หนังสือพิมพ์ได้พากันยกย่องสรรเสริญการตัดสินใจดังกล่าวของรัฐบาลเคนเนดี เพื่อป้องกันประเทศไทยจากภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์และสันติภาพของเอเชีย บทความของหนังสือพิมพ์ *สยามนิกร* ถึงกับประกาศว่า “หนังสือพิมพ์ สำนักสื่อข่าว และวิทยุ” จะรับอาสาทำหน้าที่ “เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน” ด้วยการเสนอข่าวเกี่ยวกับกองทหารสหรัฐฯ ในไทย “อย่าง

³³ *ชาวไทย*, 26-27 สิงหาคม 2503. นอกจากนี้ดูบทความ “ไทยรบจนสุดใจจากคั่น,” *สารเสรี*, 23-27 กันยายน 2503; คอลัมน์ “การเมืองนอกเวที” โดย อาณนัท ใน *ประชาธิปไตย*, 26 มีนาคม 2510.

³⁴ “ฐานทัพปรมาณูในไทย,” *สยามรัฐ*, 5 มกราคม 2503.

ละเยียดถั่วลิสง ให้สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของทางการ” และ “เพื่อความร่วมมืออันเป็นประโยชน์ของรัฐ ทางกรจึงควรจะมีการติดต่อกับหนังสือพิมพ์ สำนักข่าว และวิทยุ อย่างใกล้ชิด และให้มีการเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี”⁹⁵

ยังเข้าสู่ยุคกระแสสูงของสงครามเวียดนาม ไม่ว่ารัฐบาลไทยและสหรัฐฯจะทำอะไรก็จะต้องไปหมดในสายตาของสื่อมวลชนไทยในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งทหารไทยไปร่วมรบในเวียดนามใต้ หรือการอนุญาตให้สหรัฐฯเข้ามาใช้ประเทศไทยเพื่อการรบในเวียดนาม เมื่อมีข่าวออกมาในระยะแรกว่า สหรัฐฯติดต่อกับรัฐบาลไทยขอใช้ฐานทัพอุตะเภาสําหรับเครื่องบินทิ้งระเบิด B-52 หนังสือพิมพ์ได้แนะรัฐบาลถนอมว่า “ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องฟังคิดมากนัก” เพราะ “สำหรับเหตุการณ์ในปัจจุบัน การใช้ฐานทัพใดๆ ในประเทศไทยสำหรับการต่อต้านกับผู้รุกรานนั้น เป็นสิ่งอันพึงจะต้องกระทำ การตัดสินใจในเรื่องนี้เป็นสิทธิโดยเฉพาะที่ไทยจะทำได้ บทความของเราเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะตกลงในเรื่องนี้หากทางสหรัฐฯขอมาริจ”⁹⁶

ฉะนั้น จึงไม่มีอะไรน่าแปลกใจ เมื่อเกิดกรณีฟุลไบรท์ขึ้น หนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างให้ความช่วยเหลือรัฐบาลไทยด้วยการโจมตีฟุลไบรท์ว่าทำลายมิตรภาพไทย-สหรัฐฯ และดูถูกคนไทย แม้ว่าจะไม่ได้ปฏิเสธว่าเรื่องฐานทัพไม่เป็นความจริง บางฉบับก็ดูจะยอมรับตามที่ฟุลไบรท์พูด แต่ก็แสดงความไม่พอใจที่ฟุลไบรท์กล่าวหาว่ารัฐบาลไทยขอให้รัฐบาลสหรัฐฯปกปิดเรื่องนี้” สื่อมวลชนไทยบางคนถือว่าเป็นการสบประมาทและดูหมิ่นประเทศไทยและคนไทยอย่างร้ายแรง เห็นว่ารัฐบาลไทย “ไม่น่าจะไปสนใจคำพูดของมันนัก” เพราะจะกั๊กเท่ากับยอมรับว่า “หนังสือพิมพ์และนักการเมืองชาวอเมริกันถ่อยๆ บางคนมีความสำคัญขึ้นมา”⁹⁷ ฉะนั้น เมื่อรัฐบาลไทย-สหรัฐฯประกาศอย่างเป็นทางการยอมรับเรื่องฐานทัพในไทยถูกใช้ในปฏิบัติการโจมตีเวียดนามเหนือ รัฐบาลถนอมก็ได้รับแรงสนับสนุนจากหนังสือพิมพ์ไทยอย่างท่วมท้นอีกเช่นเคย

บทนำของ *สยามรัฐ* ยืนยันว่าการกระทำดังกล่าวของรัฐบาลไทย “เป็นสิ่งที่เข้าใจกันได้สำหรับผู้ที่มีใจเป็นธรรม” และ “ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกินขอบเขตอะไร ในเมื่อเป็นแต่เพียงส่วนเกือกลูกอีกส่วนหนึ่ง ช่วยให้การทำสงครามยับยั้งการรุกรานของคอมมิวนิสต์ในเวียดนามได้ผลดีขึ้น และในขณะเดียวกัน วิธีนั้นก็ช่วยให้ไทยปลอดภัยด้วย” ส่วนบทนำของ *Bangkok Post* เห็นว่าการเปิดเผยความจริงข้อนี้ ช่วยทำให้คนไทยสามารถขอบคุณทหารอเมริกันได้อย่างเต็มที่ที่ได้กรุณาเสียสละด้วยการเสี่ยงชีวิตของตนเพื่อปกป้องประเทศไทย *Bangkok Post* ไม่เพียงไม่ตำหนิรัฐบาลที่ปกปิดความลับเรื่องนี้ไว้ แต่ยังแสดงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าการเปิดเผยเรื่องฐานทัพจะเปิดโอกาสให้พวกคอมมิวนิสต์กล่าวหาไทยและสหรัฐฯว่าทำตัวเป็นจักรวรรดินิยมได้ ขณะที่ *ไทยรัฐ* ห่วงว่าการยอมรับความจริงเรื่องนี้ จะทำให้เวียดนามเหนือมีข้ออ้างที่จะรุกรานต่อ

⁹⁵ บทนำ “เพื่อชาติ,” *สยามนิกร*. 20 พฤษภาคม 2505. นอกจากนี้ดู *สยามรัฐ* 18 พฤษภาคม 2505.

⁹⁶ ร. พันหก “ใช้ฐานทัพ,” *เดลินิวส์*. 20 มกราคม 2510. นอกจากนี้ดูบทความชื่นชมความยิ่งใหญ่ของฐานทัพอุตะเภและเครื่องบิน B-52 โดย เสถียร จันทิมาธร “สวัสดี...ปี 52 ป้อมบินสีนิตลับที่มาดับไฟสงคราม,” *พิมพ์ไทย*. 30 เมษายน 2510. และบทความทำนองเดียวกันเกี่ยวกับฐานทัพที่อุดรและดากลิ โดย อารี อธิธรรม, “เครื่องบินอเมริกันกับฐานทัพไทยที่อุดรและดากลิ,” *สยามรัฐ*. 23 มีนาคม 2510 – 1 เมษายน 2510.

⁹⁷ โปรดดูหนังสือพิมพ์ช่วงเดือนตุลาคม 2509 นับตั้งแต่วันที่ 4 เป็นต้นไป

⁹⁸ คอลัมน์ “บ้านที่กษของคณดินถนอม” โดย ราชครู ใน *สยามรัฐ*. 24 ธันวาคม 2512.

ภาคอีสานของไทยได้ จึงขอให้รัฐบาลไทยเตรียมมาตรการป้องกันไว้ด้วย และที่น่าสนใจยิ่งขึ้นไปอีกคือ ขณะที่สื่อมวลชนตะวันตกให้ความสำคัญกับปฏิบัติการลอบโจมตีเวียดนามเหนือมาก เพราะถือว่าเป็นการทำสงครามโดยมิได้ประกาศของสหรัฐกับไทยต่อเวียดนามเหนือ หนังสือพิมพ์ *พิมพ์ไทย* เห็นว่านี่เป็นเรื่อง “ปลุกย่อย... เพราะว่าในเมื่อประเทศไทยสามารถส่งกองทหารทั้งภาคอากาศ ภาคพื้นดิน และทางทะเล เข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนามได้แล้ว เพียงการใช้ฐานทัพในประเทศไทยเพื่อการโจมตีทางอากาศย่อมเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ว่าการใช้ฐานทัพเช่นนี้จะเริ่มตั้งแต่เมื่อใด... เพราะว่าในเมื่อฝ่ายเวียดนามเหนือได้เป็นตัวการในการจัดฝึกฝนและส่งบุคคลผู้ก่อการร้ายเข้ามาก่อความเสียหายให้แก่ประเทศไทยอย่างลับๆ เราก็ชอบที่จะตอบโต้”⁹⁹

ความเชื่อเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ไม่เพียงทำให้หนังสือพิมพ์ไทยไม่ตำหนิรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ แต่สื่อมวลชนยังรับเอาทัศนคติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของ “ความลับของทางราชการ” และแนวคิด “ผลประโยชน์ของชาติ” ของฝ่ายรัฐมาเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนของตน มิหนำซ้ำยังตำหนิสื่อมวลชนตะวันตกที่พากันเปิดเผยเรื่องนี้ และยกย่องตัวเองว่า “เป็นคนอ่านสอนง่าย” ดังบทความของ อารี อธิธรรม ได้ระบุไว้:

รู้สึกว้าสำหรับคนหนังสือพิมพ์และผู้สื่อข่าวที่เป็นคนไทยนั้น เป็นคนอ่านสอนง่ายอยู่แล้ว ปัญหาอะไรอื่นไม่มี หากจะทำอะไรไปในภายหลังเกินขอบเขตที่ทางการบอกไว้แล้วว่าทำได้ทำไม่ได้ ก็เป็นเรื่องของการพลาดพลั้งหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ใช่หัวรั้น เรื่องหัวรั้นนั้น น่าจะเป็นลักษณะของผู้สื่อข่าวเทศมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สื่อข่าวอเมริกัน เพราะนักข่าวของประเทศนั้นเขาชอบที่จะเสนอข่าวและเรื่อง “อย่างสมบูรณ์” ไม่มีการคัดทอน” เพราะเหตุนี้เอง เรื่องที่พวกเราคนไทยรู้กันมานานนม และไม่ยอมพูดหรือเอ่ยถึง กลับเป็นเรื่องที่คนหนังสือพิมพ์และ นักข่าวอเมริกันเอาไปเปิดโปงกลางมือนกันอย่างเอิกเกริกมาตั้งนานแล้ว โดยไม่คำนึงว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้จะมีความลับทางทหาร หรือจะให้ประโยชน์แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่เป็นข้าศึก ฉะนั้น เรื่องการตะลุมบอนนี้ ต้องยกให้นักข่าวฝรั่งเศสเขาจะรู้อะไรเห็นอะไรก็พูดกันไปหมดพุง ไม่เหมือนกับพวกเราที่มักจะเย็บปากของตนเอง และก่อนจะทำอะไรจะมองดูตาของรัฐบาลเราเอง และเป็นห่วงหน้ากังวลหลังเกรงว่าจะเสียหายแก่พันธมิตรของเรา และในรายนี้ก็คือสหรัฐอเมริกา นั่นแหละ!¹⁰⁰

สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ ข้อความข้างต้นชี้ว่าการใช้ฐานทัพในประเทศไทยโดยเครื่องบินสหรัฐฯ เพื่อโจมตีเวียดนามเหนือ หาได้เป็นความลับค้ำมีคตินิตที่สื่อมวลชนไทยมิได้รู้เรื่องมาก่อนแต่ประการใด แต่ที่ไม่รายงานเพราะไม่ต้องการให้กระเทือนถึงผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งคำกล่าวอ้างนี้นับว่ามีเหตุผลอยู่ด้วยจำนวนเครื่องบินและทหารอเมริกันที่เพิ่มมากบวกกับปฏิบัติการทางอากาศที่กระทำกันเป็นรายวันติดต่อกัน

⁹⁹ บทนำ “การร่วมมือของไทย,” *สยามรัฐ*, 11 มีนาคม 2510; “Praise at Last,” *Bangkok Post*, 11 March 1967; “ความจริงที่ควรระวังกันเสียที,” *ไทยรัฐ*, 12 มีนาคม 2510; “ฐานทัพสหรัฐในไทย,” *พิมพ์ไทย*, 14 มีนาคม 2510 ตามลำดับ นอกจากนี้ดู บทนำ “ความลับทางทหาร,” *ข่าวไทย* 1 เมษายน 2510; อิศรธรรม, “การตัดสินใจที่ถูก,” *ประชาธิปไตย*, 28 มีนาคม 2510.

¹⁰⁰ อารี อธิธรรม, “เครื่องบินอเมริกันกับฐานทัพไทยที่อุดรและตากลิ,” *สยามรัฐ*, 23 มีนาคม 2510. ดูทัศนะทำนองเดียวกันใน กรกฎ หลักเพชร คอลัมน์ “หน้าด่านสยามรัฐสู่ปลายฟ้าวิจารณ์,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 13, 31 (21 เมษายน 2510), น. 24.

มานับแต่ปี 2508 ย่อมไม่สามารถซ่อนตัวจากสายตาของผู้สื่อข่าวที่ต้องการแสวงหาความจริงได้ หรืออย่างน้อยเมื่อสำนักข่าวต่างประเทศรายงานเรื่องนี้ออกมาตั้งแต่ต้นปี 2508 ก็น่าจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความจริงได้ แต่ปรากฏว่าข่าวส่วนใหญ่ที่ปรากฏในระบอบนั้น ล้วนเป็นการรายงาน “ความจริง” ที่ถูกเสนอโดยฝ่ายรัฐบาลแทบทั้งสิ้น¹⁰¹

ในช่วงกลางทศวรรษ 2510 เมื่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์เรื่องฐานทัพอเมริกันและทหารอเมริกันในประเทศไทยเริ่มเข้มข้นมากขึ้น มักจะมีการกล่าวในทำนองว่า ก่อนหน้านี้นี้ที่สื่อมวลชนไทยมิได้คัดค้านเรื่องนี้ เพราะรัฐบาลปกปิดความจริง ประกอบกับสื่อมวลชนเกรงกลัวกฎของคณะปฏิวัติ ทำให้ไม่กล้าส่งเสียงคัดค้าน รัฐบาลจึงเหมาเอาว่าสื่อมวลชนให้การสนับสนุน¹⁰² แต่จากหลักฐานข้อมูลที่ได้เสนอมาข้างต้นชี้ว่า หนังสือพิมพ์ไทยไม่เพียงทำตนเป็นผู้สนับสนุนอย่างแข็งขันต่อนโยบายโลกเสรีของรัฐบาล แต่ยังช่วยรัฐบาลไทยโจมตีสื่อมวลชน-นักการเมืองตะวันตกที่วิจารณ์นโยบายเวียดนามของรัฐบาลอเมริกันและบทบาทของไทยแน่นอนว่าเป็นการยากที่จะหวังให้ฝ่ายรัฐบาลไทยเปิดเผยข้อมูลใดๆ แก่ประชาชน แต่เมื่อสื่อมวลชนและนักการเมืองอเมริกันนำข้อมูลลับทั้งหลายมาเปิดเผย หนังสือพิมพ์ไทยกลับเพิกเฉยด้วยมายาคติของชาตินิยม มีหน้าจ้างบางคนยังอ

วดอ้างว่ารู้เกี่ยวกับฐานทัพมานานแล้วแต่ไม่ต้องการเขียนถึงเพราะตระหนักถึง“ผลประโยชน์ของชาติ” ด้านหนึ่งเราอาจอธิบายได้ว่านี่เป็นผลจากการที่หนังสือพิมพ์ไทยได้ถูกระบอบเผด็จการทหารนับแต่ยุคสฤษดิ์จำกัดสิทธิเสรีภาพ นักคิด-นักเขียนที่มีความคิดก้าวหน้าล้วนถูกจับกุมคุมขังหรือไม่ก็หนีเข้าป่าไปร่วมกับพคท. ส่วนผู้ที่เหลืออยู่ก็ไม่สามารถวิจารณ์อะไรได้มากนัก แต่ผู้เขียนเห็นว่าปรากฏการณ์ของการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอย่างสุดโต่งนี้แตกต่างโดยสิ้นเชิงจากสถานการณ์ที่ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์อะไรได้มากนัก แต่กลับเป็นสิ่งที่ชี้ชัดว่าเป็นผลสำเร็จของการจัดการความจริงของรัฐบาลไทยที่ดกย่ำถึงความน่าสะพึงกลัวของคอมมิวนิสต์ต่างคำที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากสถาบันพระมหากษัตริย์และศาสนา จนสามารถทำให้หนังสือพิมพ์ไทยทำตน “ว่านอนสอนง่าย” และกลายมาเป็นกระบอกเสียง “นโยบายโลกเสรี” ของตนได้ในที่สุด และประการสำคัญ วาทกรรมสงครามเวียดนามที่สื่อมวลชนรับต่อมาจากรัฐและส่งต่อไปยังประชาชนนี้ได้แปลไปสู่ความหมายที่อันตรายอย่างยิ่งก็คือ ในเมื่อเรากำลังเกี่ยวข้องกับสิ่งชั่วร้าย ไร้ความเป็นมนุษย์ เราก็ไม่ควรสนใจกฎเกณฑ์อะไรจนเกินไป เราเองก็มีสิทธิที่จะใช้วิธีการอันน่าสะพึงกลัวได้เช่นเดียวกัน หากจะมีการละเลยกฎเกณฑ์ทั้งทางการเมืองระหว่างประเทศและศีลธรรมไปบ้างก็มีอะไรเสียหายอะไร ด้วยเป้า

¹⁰¹ เรื่องราวในทำนองเดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นในกรณีเขมรแดง โดยสื่อมวลชนไทยได้ทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยปิดบังความลับเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับระบอบเขมรแดง นับแต่เมื่อเวียดนามบุกกัมพูชาล้มล้างระบอบเขมรแดงในปี 2521 ดู Puangthong Rungswasdisab, *Thailand's Response to the Cambodian Genocide*. Cambodian Genocide Program, Yale University, Working paper, 1999, pp.29-34.

¹⁰² เช่น บทนำของ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 11, 5 (พฤษภาคม 2516) น. 10 และบทความของ “กาเฟต์ดำ” (สุทธิชัย หยุ่น) กล่าวว่าผู้ปกครองไทย และอเมริกาปิดบังประชาชนเรื่องสงครามเวียดนามโดยสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด (*สยามรัฐ*, 12 ธันวาคม 2512) ในความเป็นจริง เรื่องอเมริกันเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดนี้เป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในขณะที่มีการเปิดรับสมัครอาสาสมัครไปรบ เวียดนาม หนังสือพิมพ์บางฉบับลงรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ที่ทหารแต่ละคนจะได้รับ

หมายของเรานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม มาขาคติและโหวารทางศีลธรรมเหล่านี้ได้กลายเป็นฐานที่รับรองความชอบธรรมการล่าสังหารอย่างไร้ความปราณีต่อผู้ที่ถูกมองว่าเป็นสัตว์ป่าในที่สุด ดังที่ Edmund Leach ได้กล่าวไว้ว่า "เมื่อ "คนอื่น" ถูกทำให้กลายเป็นสัตว์ป่าแล้ว การสร้างโศกนาฏกรรมอันน่าสะพึงกลัวทั้งหลายมิเพียงถูกทำให้เป็นคุณสมบัติสำคัญของอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่มันยังอนุญาตให้เราใช้ความน่าสะพึงกลัวนั้นเป็นอาวุธต่อสู้ กับอีกฝ่ายหนึ่งได้อีกด้วย"